

EBPO išsamaus patikrinimo gairės
**atsakingoms drabužių ir avalynės
sektoriaus tiekimo grandinėms**

EBPO išsamaus patikrinimo gairės
atsakingoms drabužių ir avalynės
sektoriaus tiekimo grandinėms

Ši dokumentą parengė EBPO generalinis sekretorius. Dokumente išdėstytos nuomonės ir argumentai nebūtinai atspindi oficialius EBPO arba jos narių ar Europos Sąjungos šalių vyriausybės požiūrius.

Šis dokumentas ir bet koks į jį įtrauktas planas neapriboja bet kokios teritorijos statuso ar suvereniteto, tarptautinių pasienių ir sienų ribų ir bet kokios teritorijos, miesto ar srities pavadinimo.

Prašome cituoti šį leidinį kaip:

EBPO (2017), „*OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains in the Garment and Footwear Sector*“.

Pratarmė

EBPO išsamaus patikrinimo gairių atsakingoms drabužių ir avalynės sektoriaus tiekimo grandinėms (toliau – gairės) tikslas yra padėti įmonėms vykdyti išsamaus patikrinimo rekomendacijas, pateiktas EBPO gairėse daugiašalėms įmonėms bei drabužių ir avalynės tiekimo grandinei, siekiant išvengti galimos jų vykdomos veiklos ir visos tiekimo grandinės sukkelto neigiamo poveikio ir spręsti tokio neigiamo poveikio sukeltas problemas. Šiomis Gairėmis siekiama papildyti EBPO gairėse nustatytus tikslus, siekiant užtikrinti, kad drabužių ir avalynės sektoriuje veikiančių įmonių veikla atitinka vyriausybių vykdomą politiką, kuria siekiama sustiprinti abipusio pasitikėjimo pagrindą tarp įmonių ir konkrečios visuomenės, kur vykdoma veikla. Šios Gairės taip pat padės įmonėms įgyvendinti išsamaus patikrinimo rekomendacijas pagal JT verslo ir žmogaus teisių pagrindinius principus. Gairėse laikomasi Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) deklaracijos dėl pagrindinių darbo principų ir teisių, atitinkamų TDO konvencijų ir rekomendacijų bei TDO trišalės deklaracijos dėl daugiašalių įmonių ir socialinės politikos principų. Šios Gairės ir jų specifinių rizikos sričių išsamaus patikrinimo moduliai pateikia įmonėms išsamų priemonių paketą, siekiant atsakingai vykdyti veiklą drabužių ir avalynės sektoriuje.

Šios Gairės buvo parengtos intensyviai dalyvaujant suinteresuotosioms šalims, tarp jų EBPO šalims narėms ir EBPO nepriklausančioms šalims, verslo, profesinių sąjungų ir pilietinės visuomenės atstovams. Jų rengimo procesą prižiūrėjo atsakingo įmonių elgesio darbo grupė. Siekiant padėti parengti šias Gaires 2015 m. kovo mėn. buvo įsteigta suinteresuotųjų šalių patariamoji grupė, kuriai pirmininkavo Vokietija. Rengiant šias Gaires, taip pat ir apskritojo stalo dėl išsamaus drabužių ir avalynės tiekimo grandinės patikrinimo, kuris vyko 2015 m. spalio 1–2 dienomis, bei viešosios konsultacijos, vykusios 2016 m. vasario–kovo mėnesiais, metu, buvo naudingas nuolatinis patariamųjų grupės narių ir kitų ekspertų indėlis. Todėl šios Gairės yra grindžiamos praktika, siekiant pabrėžti bendrus konstruktyvius metodus susiduriant su sudėtingais iššūkiais.

Šios Gairės remiasi išsamiais Prancūzijos ir Italijos NKC (nacionalinių koordinacinių centrų) ataskaitomis apie EBPO gairių vykdymą tekstilės ir drabužių sektoriuje ir pagrindinėmis Belgijos, Kanados, Danijos, Europos Sąjungos, Vokietijos, Nyderlandų, Švedijos, Jungtinės Karalystės ir Jungtinių Valstijų iniciatyvomis. Jų tikslas yra atsakyti į NKC pareiškimus, pateiktus 2013 m. birželį ir 2014 m., po tragiško „Rana Plaza“ griuvimo.

Gairės taip pat buvo parengtos kaip atsakas į ministrų komunikatą dėl atsakingo įmonių elgesio, pasirašytą 2014 m. birželio 26 d., ir G7 lyderių deklaraciją, pasirašytą 2015 m. birželio 7–8 dienomis „Schloss Elmau“, kuri palankiai įvertino tarptautines pastangas visoje pramonėje paskleisti išsamaus patikrinimo standartus tekstilės ir gatavų drabužių sektoriuje.

Šias Gaires patvirtino atsakingo įmonių elgesio darbo grupė 2016 m. spalio 24 d. ir EBPO investicijų komitetas 2017 m. sausio 14 d.

EBPO taip pat parengė gaires, skirtas padėti įmonėms sukurti atsakingas tiekimo grandines kituose sektoriuose, konkrečiai: kasybos, ypač mineralų konfliktų paveiktose ir didelės rizikos šalyse, žemės ūkio ir finansų.

Turinys

Šiose Gairėse vartojami terminai	9
Gairių apžvalga	13
Informacija.....	13
Šių Gairių tikslas.....	13
Tikslinė auditorija.....	13
Šių Gairių pagrindas.....	15
Teisinė atitiktis.....	15
Nauda.....	16
Gairių struktūra.....	17
Įvadas į išsamų patikrinimą pagal EBPO gaires ir pagrindines sąvokas išsamiam patikrinimui atlikti	19
Išsamus patikrinimas pagal EBPO gaires.....	21
Prasmingas suinteresuotųjų šalių dalyvavimas.....	23
Bendradarbiavimas dėl išsamaus patikrinimo.....	24
Lyčių aspektai taikant išsamų patikrinimą.....	28

I dalis

Pagrindinės išsamaus patikrinimo gairės drabužių ir avalynės sektoriui

1. Įtraukti atsakingą įmonių elgesį į įmonės politiką ir valdymo sistemas	33
2. Nustatyti esamą ir galimą žalą pačios įmonės veikloje ir jos tiekimo grandinėje	42
3. Užkirsti kelią žalai, ją sustabdyti arba sumažinti pačios įmonės veikloje ir jos tiekimo grandinėje	64
4. Sekti	79
5. Perduoti	85
6. Padėti bendradarbiauti dėl žalos atlyginimo priemonių, kai tinkama	89

*II dalis***Sektoriaus rizikų moduliai**

1 modulis. Vaikų darbas	101
2 modulis. Seksualinis priekabiavimas ir seksualinis smurtas bei smurtas lyties pagrindu darbo vietoje	112
3 modulis. Priverstinis darbas	122
4 modulis. Darbo laikas	131
5 modulis. Darbuotojų sveikata ir sauga	135
6 modulis. Profesinės sąjungos ir kolektyvinės derybos	143
7 modulis. Užmokestis	149
Įvadas į aplinkos modulius	156
8 modulis. Pavojišgos cheminės medžiagos	158
9 modulis. Vanduo	163
10 modulis. Šiltnamio efektą sukeliančios dujos	168
11 modulis. Kyšininkavimas ir korupcija	173
12 modulis. Atsakingas pirkimas iš namudininkų	182

Lentelės

1. Informacija, surinkta ir kaupiama išsamaus patikrinimo vykdymo tikslams.....	41
2. Sektoriaus rizikos drabužių ir avalynės sektoriuje	44
3. Veiksniai, galintys paveikti išsamaus patikrinimo pobūdį ir apimtį.....	48
4. Veiksniai, galintys paveikti išsamaus patikrinimo pobūdį ir apimtį vertinant tiekėją	59
5. Veiksniai, galintys paveikti išsamaus patikrinimo pobūdį ir apimtį suvokiant veiklos kontekstą.....	61
6. Ryšys su žala ir tinkami veiksmai	62
7. Veiksniai, galintys paveikti išsamaus patikrinimo pobūdį ir apimtį užkertant kelią žalai ir ją sumažinant pačios įmonės tiekimo grandinėje	77
8. Pagrindiniai veiklos skundų nagrinėjimo mechanizmų ir komponentų pavyzdžiai.....	92

9. Vaikų darbo rizikos veiksniai drabužių ir avalynės sektoriuje.....	102
10. Seksualinis priekabiavimas ir seksualinis smurtas bei smurtas lyties pagrindu....	114
11. Priverstinio darbo rizikos veiksniai drabužių ir avalynės sektoriuje.....	123
12. Profesinėms sąjungoms nepalankių politikų ir praktikų aprašymas.....	146
13. Priemonių, skirtų sumažinti šiltnamio efektą sukeliančias dujas ir stebėti pagerėjimą skirtinguose produkto gyvavimo ciklo etapuose, pavyzdžiai.....	170
14. Išoriniai integralumo rizikos veiksniai	175
15. Vidiniai įmonės integralumo rizikos veiksniai.....	176

Papildomos lentelės

1. Konkurencijos įstatymas ir atsakingas įmonių elgesys.....	27
2. Subrangos sutarčių politika ir kiti išsamaus patikrinimo procesai	35
3. Žalos virš 2 pakopos (pvz., žaliavos) rizikos įvertinimo ir sprendimo mechanizmai.....	56
4. Kaip išvengti prisidėjimo prie žalos per atsakingo pirkimo praktiką	69
5. Kontrolės priemonių vykdymas netiesioginio pirkimo metu	72
6. Išsamaus patikrinimo pobūdis atsižvelgiant į pranašumą	78
7. Valstybės vaidmuo siekiant užtikrinti galimybę naudotis veiksminga žalos atlyginimo priemone	90
8. Skirtumas tarp išankstinio perspėjimo sistemų ir žalos atlyginimo priemonių teikimo procesų.....	94
9. Suinteresuotųjų šalių skundų nagrinėjimo mechanizmų organizacija	96
10. Diskriminacija ir diskriminacija lyties pagrindu	119
11. Veiksniai, kurie paskatina pernelyg ilgą darbo laiką gamyboje	132
12. Rekomendacijos mažoms ir vidutinėms įmonėms (MVI).....	141
13. Susitarimų protokolai.....	147
14. Didesnės rizikos tiekiančių šalių nustatymas	154
15. Žmogaus teisių ir darbo teisių pažeidimų, įdarbinant namudininkus, prevencijos ir sumažinimo pagrindai.....	182

Apie EBPO gaires daugiašalėms įmonėms

EBPO gairės daugiašalėms įmonėms (EBPO gairės) yra viena iš 1976 m. EBPO deklaracijos ir sprendimų dėl tarptautinių investicijų ir daugiašalių įmonių (toliau „deklaracija“) keturių dalių. Deklaracijoje šalininkai rekomendavo daugiašalėms įmonėms laikytis EBPO gairėse pateiktų principų ir standartų, kurių tikslas yra užtikrinti atvirą ir skaidrią tarptautinių investicijų aplinką ir skatinti teigiamą daugiašalių įmonių indėlį į ekonominę, aplinkos ir socialinę pažangą. Šiuo metu yra 46 deklaracijos šalininkai – visos 35 EBPO šalys ir 11 EBPO nepriklausančių šalių. EBPO gairės buvo keletą kartų peržiūrėtos, paskutinį kartą 2011 m. Jos yra išsamiausias vyriausybės remiamų rekomendacijų rinkinys apie tai, kas yra atsakingas įmonių elgesys. Jos apima devynias didžiausias atsakingo įmonių elgesio sritis: informacijos atskleidimą, žmogaus teises, darbo ir pramoninius santykius, aplinkosaugą, kovą su kyšininkavimu ir korupcija, vartotojų interesus, mokslą ir technologiją, konkurenciją ir mokesčius. EBPO gairės yra skirtos tiek vyriausybėms, tiek daugiašalėms įmonėms, veikiančioms vidaus ir užsienio teritorijose.

Remiantis Tarybos sprendimu dėl EBPO gairių daugiašalėms įmonėms, šalininkai turi įsteigti nacionalinį koordinacinį centrą (NKC), siekiant toliau gerinti EBPO gairių veiksmingumą reklaminės veiklos, užklausų tvarkymo ir su gairėmis susijusių problemų sprendimo srityse. EBPO gairės yra pirmas tarptautinis dokumentas, siekiantis įtraukti rizika pagrįstą išsamų patikrinimą į didžiausias verslo etikos sritis, susijusias su neigiamu poveikiu.

Šiose Gairėse vartojami terminai

Neigiamas poveikis	<p>Poveikis EBPO gairėse aptariamiems klausimams, apimant neigiamą poveikį, susijusį su atskleidimu, žmogaus teisėmis, darbo ir pramoniniais santykiais, aplinkosauga, kova su kyšininkavimu, kyšių išieškojimu bei reikalavimu ir vartotojų interesais.</p> <p>Terminas „žala“ šiose Gairėse reiškia neigiamą poveikį.</p>
Verslo santykiai	<p>Santykiai su verslo partneriais, subjektais tiekimo grandinėje ir bet kuriuo kitu nevalstybiniu arba valstybiniu subjektu, tiesiogiai susijusiu su veikla, produktais arba paslaugomis. Verslo santykiai gali apimti bet kokį tiekėją arba kitą verslo partnerį įmonės tiekimo grandinėje (EBPO gairės, IV, 45 komentaras).</p>
Kritinis taškas	<p>„Kritiniai taškai“ apima:</p> <ul style="list-style-type: none">• pagrindinius pertvarkymo aspektus tiekimo grandinėje,• tiekimo grandinės etapus, kuriuose paprastai dalyvauja gana nedaug prekes apdorojančių subjektų,• tiekimo grandinės etapus su gamybos matomumu ir kontrole bei prekyba pradiniam lygmenyje.
Taisomųjų veiksmų planas	<p>Terminuotas ir privalomas planas norint išvengti rizikos ir ją sumažinti. Žiūrėkite 3 skyrių.</p>
Tiesioginis pirkimas	<p>Įmonė yra užmezgusi tiesioginius sutartinius santykius su tiekėju.</p>
Diskriminacija	<p>Bet koks išskyrimas arba privilegijų suteikimas dėl rasės, odos spalvos, lyties, religijos, politinių įsitikinimų, tautinės atskirties arba socialinės padėties (tarp kitų savybių), „kuris panaikina arba sumažina lygias galimybes ir elgesį darbe ar profesijoje“. (TDO konvencija (Nr.111).</p>

Išsamus patikrinimas	<p>Procesas, kurio metu įmonės gali nustatyti, sumažinti esamą ir galimą neigiamą poveikį ir jo išvengti.</p> <p>Išsamus patikrinimas gali būti įtrauktas į platesnes įmonės rizikos valdymo sistemas, jei jis ne tik nustato ir valdo reikšmingą riziką, bet pati įmonė gali įvertinti žalos rizikas, susijusias su gairėse aptariamais klausimais. (EBPO gairės, II, 14 komentaras).</p>
Priverstinis darbas	<p>Visas darbas ir paslaugos, kurių reikalaujama iš bet kokio asmens kaip bausmės atlikimo ir kuriems minėtas asmuo savanoriškai nepasisiūlė. (TDO, Konvencija dėl priverstinio darbo, 1930 m. (Nr. 29))</p>
Diskriminacija lyties pagrindu	<p>Bet koks atskyrimas, išskyrimas ar apribojimas lyties pagrindu, siekiant suvaržyti arba panaikinti pripažintas moterų teises ir pagrindines laisves, nepriklausomai nuo jų šeiminių padėties, neleisti jomis naudotis remiantis lygiomis vyrų ir moterų teisėmis. Tai būtų taikoma scenarijams, net jei nebuvo norima diskriminuoti. Panašus ar neutralus elgesys su moterimis ir vyrais gali reikšti moterų diskriminaciją, jei dėl tokio elgesio jos negalėjo naudotis savo teisėmis, nes egzistuojantis moterų patiriamas nepatogumas ir nelygybė lyties pagrindu buvo nepripažinti. (JT konvencija dėl moterų visų formų diskriminacijos panaikinimo).</p>
Žala	<p>Terminas „žala“ šiose Gairėse reiškia neigiamą poveikį.</p>
Netiesioginis pirkimas	<p>Įmonė perka produktus (pvz., žaliavas ar gatavas prekes) per tarpininkus.</p>
Pranašumas	<p>Kai įmonė gali paveikti pokytį neteisėtoje įmonės praktikoje, kuri sukėlė žalą (EBPO gairės, II, 19 komentaras).</p>
Prasmingas suinteresuotųjų šalių dalyvavimas	<p>Bendradarbiavimas su suinteresuotosiomis šalimis yra apibūdinamas abipusiu bendravimu ir priklauso nuo abiejų pusių dalyvių sąžiningumo (EBPO gairės, II, 2 komentaras).</p>
Sumažinimas	<p>„Sumažinimas“ reiškia veiksmus, atliktus siekiant sumažinti ir pašalinti žalą neigiamo įvykio atveju. Sumažinimo priemonių gali būti imtasi prieš, per ar po įvykio siekiant sumažinti žalos dydį.</p>
Prevencija	<p>„Prevencija“ reiškia veiksmus, atliktus siekiant išvengti atsiradusios ar pasikartojančios žalos. Kitaip tariant, prevencijos taikomos prieš atsirandant žalai. Šiose Gairėse vartojamas terminas „užkirsti kelią“ plačiai apima bet kokią veiksmą, kuriuo siekiama išvengti žalos atsiradimo.</p>

Žalos atlyginimo priemonė	Neigiamo poveikio atlyginimo teikimas.
Rizika	Šiose Gairėse „rizika“ reiškia žalos riziką asmenims, kitoms organizacijoms ir bendruomenėms žmogaus teisių, darbo teisių ir aplinkosaugos atžvilgiu. Šios Gairės neapsiriboja ties rizika pačiam verslui.
Pagrįstas rizika	Procedūros, kurias vykdo įmonė siekiant atlikti išsamų patikrinimą, yra proporcingos žalos sunkumui.
Sektoriaus rizikos	Sektoriaus rizikos yra jo viduje vyraujančios rizikos. Sektoriaus rizikos drabužių ir avalynės sektoriuje apima, bet neapsiriboja: vaikų darbu, diskriminacija, priverstiniu darbu, pernelyg ilgomis darbo valandomis, su darbu susijusiais sužalojimais ir sveikata, darbuotojų teisių pažeidimais, kuriant ar prisijungiant prie jų pasirinktų profesinių sąjungų ir atstovaujančių organizacijų, ir darbuotojų teisėmis į kolektyvines derybas, minimalaus užmokesčio įstatymo nesilaikymu ir užmokesčio lygiais, kurie neatitinka pagrindinių darbuotojų ir jų šeimų poreikių, diskriminacija, pavojingomis cheminėmis medžiagomis, vandens vartojimu, vandens tarša, šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis, kyšininkavimu ir korupcija. Žiūrėkite II dalį „Sektoriaus rizikų moduliai“ apie tikslinio išsamaus patikrinimo gaires sektoriaus rizikoms.
Suinteresuotoji šalis	Suinteresuotosios šalys apima asmenis ir grupes, kurie yra ar gali būti tiesiogiai ar netiesiogiai paveikti įmonės ir jos atstovų veiksmų.
Subranga	Subranga – kai asmuo ar įmonė atlieka paslaugą ar veiklą, reikalingą norint užbaigti kitos įmonės sutartį.
Subsektorius rizika	Rizikos, kurios yra specifinės drabužių ir avalynės sektoriaus subsektoriui. Subsektorių pavyzdžiai apima sportinius drabužius, avalynę, uniformas, t. t.
Tiekėjas	Aiškumo tikslams, šiose Gairėse yra vartojamas terminas „tiekėjas“ apimant visus verslo santykius, kuriais tiesiogiai arba netiesiogiai įmonei tiekiamas produktas ar paslauga. Taigi „tiekėjai“ gali apimti gamintojus, tekstilės gamintojus, ūkininkus ir tarpininkus, tokius kaip pirkimo agentai, logistikos tiekėjai, pasaulinių prekių didmenininkai ir perdirbėjai.
Atsekamumas	Procesas, kurio metu įmonės seka medžiagas bei produktus ir sąlygas, kuriomis jie buvo pagaminti tiekimo grandinėje.

Gairių apžvalga

Informacija

Drabužių ir avalynės sektorius samdo milijonus žemos kvalifikacijos darbuotojų, kurių daugumą sudaro moterys, ir daugelyje šalių veikia kaip įsiliejimas į oficialią ekonomiką. Todėl sektoriuje vykdančios veiklą ir perkančios įmonės gali skatinti augimą, užimtumą ir įgūdžių vystymą. Tačiau šio sektoriaus tiekimo grandinėje yra paplitę žmogaus teisių ir darbo pažeidimai ir įmonių žala aplinkai. Nors toks poveikis nėra naujas sektoriuje, šiuolaikinių pasaulinių tiekimo grandinių charakteristikos, tokios kaip gamybos proceso etapai, yra pasiskirsčiusios po įvairias šalis, o trumpas įvykdymo laikas ir trumpalaikiai pirkėjo – tiekėjo santykiai gali sumažinti įmonės tiekimo grandinės matomumą bei kontrolę ir sukelti sunkumų siekiant laikytis savo atsakomybių. Šiame kontekste žmogaus teisių ir darbo pažeidimų rizika, žala aplinkai ir integralumo rizikos turėtų būti valdomos tiekimo grandinėje siekiant padidinti teigiamą poveikį pasaulinei pramonei.

Šių Gairių tikslas

Šių Gairių tikslas yra palengvinti supratimą apie bendrą išsamų patikrinimą drabužių ir avalynės sektoriuje pagal EBPO gaires. Gairės pateikia rekomendacijas įmonėms, kaip vykdyti išsamų patikrinimą remiantis EBPO gairėmis jų veiklos metu ir tiekimo grandinėse. Išsamus patikrinimas turėtų būti tęstinis, iniciatyvus, veiksmingas bei lankstus ir neturėtų būti taikomas „pažymėti varnelę“ metodu.

Tikslinė auditorija

Šios Gairės yra svarbios visoms įmonėms, vykdančioms veiklą drabužių ir avalynės tiekimo grandinėje ir siekiančioms įgyvendinti EBPO gaires. Tai apima, bet neapsiriboja žaliavų ir pluoštų gamintojais, medžiagų gamintojais

ir perdirbėjais, sudedamųjų dalių gamintojais, avalynės ir drabužių gamintojais, prekių ženklais, mažmenininkais ir jų tarpininkais.

Šios Gairės taip pat svarbios:

- įmonėms, vykdančioms veiklą įvairiuose tiekimo grandinės taškuose, apimant pasaulinių prekių gamintojus, pirkimo agentus, platintojus ir t. t.
- mažoms, vidutinėms ir didelėms įmonėms, vykdančioms veiklą panašiuose sektoriuose. Nors išsamaus patikrinimo lūkesčiai yra taikomi visoms įmonėms nepaisant jų dydžio, šios Gairės siekia atkreipti dėmesį į atvejus, kai mažos ir vidutinio dydžio įmonės gali pasirinkti naudoti skirtingus išsamaus patikrinimo mechanizmus dėl jų išteklių, padėties tiekimo grandinėje ir pranašumo, žiūrėkite įvadą.
- privačioms, valstybei priklausančioms ir mišrioms įmonėms.

EBPO gairės yra skirtos daugiašalėms įmonėms. Tačiau jos atspindi gerąją praktiką visiems ir jų tikslas nėra pristatyti elgesio skirtumus tarp daugiašalių ir vietinių įmonių.¹

Šios Gairės taip pat gali būti naudojamos kaip informacinė priemonė suinteresuotosioms šalims, kad jos suprastų priemones, rekomenduojamas įmonių poveikio valdymui. EBPO gairės gali naudoti nacionalinis koordinacinis centras (NKC), siekiant skatinti jų naudojimą.² Galiausiai, šiose Gairėse

¹ Tikslus daugiašalių įmonių apibrėžimas nėra būtinas EBPO gairių tikslams. Šios įmonės veikia visuose ekonomikos sektoriuose. Paprastai tai yra įmonės ar kiti subjektai, įkurti keliose šalyse ir susiję tarpusavyje, kad galėtų įvairiais būdais koordinuoti savo veiklą... EBPO gairės yra skirtos visiems daugiašalių įmonių subjektams (patronuojančios įmonės ir / ar vietiniai subjektai) (EBPO gairės, I, 4).

² Remiantis Tarybos sprendimu dėl EBPO gairių, iš dalies pakeistų 2011 m., nacionaliniai koordinaciniai centrai (NKC) yra įkurti siekiant padidinti gairių veiksmingumą vykdant reklaminę veiklą, tvarkant užklausas ir sprendžiant problemas, tam tikrais atvejais susijusias su gairių vykdymu. NKC gali skatinti remtis šiomis Gairėmis, bet jų tikslas nėra pateikti tam tikrus atvejus. Žiūrėkite EBPO gaires, 25 komentarą apie EBPO gairių vykdymo procedūras daugiašalėms įmonėms.

pateiktos rekomendacijos yra svarbios bet kuriai trečiajai šaliai, pavyzdžiui, viso sektoriaus ir suinteresuotųjų šalių iniciatyvoms, kurios palengvina bendradarbiavimą tam tikrais ar visais išsamaus patikrinimo proceso etapais.

Šių Gairių pagrindas

Šios Gairės remiasi EBPO gairių principais, rekomendacijomis ir standartais. Tikimasi paaiškinti esančius išsamaus patikrinimo lūkesčius pagal EBPO gaires drabužių ir avalynės sektoriuje, tačiau nesukurti jokių papildomų lūkesčių. Kalbant apie žmogaus teises, šios ir EBPO gairės turėtų būti derinamos su JT verslo ir žmogaus teisių pagrindiniais principais ir svarbiausiomis TDO konvencijomis bei rekomendacijomis.

Šios Gairės buvo parengtos remiantis ataskaitomis apie tiekimo grandines tekstilės ir drabužių sektoriuje iš Italijos ir Prancūzijos NKC su suinteresuotųjų šalių pagalba.³ Šių Gairių laikymasis yra savanoriškas, o ne teisinis įsipareigojimas.⁴

Teisinė atitiktis

Pirmasis įmonių įsipareigojimas yra laikytis vietinių įstatymų. EBPO gairės nėra vietinių įstatymų ir reglamentų pakaitalas ir neturėtų būti tokiu laikomas. Nors EBPO gairių apimtis gali būti platesnė nei vietinių įstatymų ir reglamentų daugelyje sričių, jos neturėtų įmonėje sukurti prieštaringų reikalavimų situacijų. Tačiau šalyse, kuriose vietiniai įstatymai ir reglamentai prieštarauja EBPO gairių principams ir standartams,

³. Žiūrėkite Prancūzijos NKC EBPO gairėms daugiašalėms įmonėms (2013), „NCP Report on the Implementation of the OECD Guidelines in the Textile and Clothing Sector“, Ekonomikos ir finansų ministerija, Paryžius; Italijos NKC EBPO gairėms daugiašalėms įmonėms (2014), „Report on Responsible Business Conduct in the Textile and Garment Supply Chain, Recommendations of the Italian NCP on Implementation of the OECD Guidelines for Multinational Enterprises“, Ekonominės plėtros ministerija – pramonės politikos, konkurencingumo, mažų ir vidutinių įmonių generalinis direktoratas, Roma.

⁴. Nors šios Gairės nesukuria teisinių įsipareigojimų, kai kurios čia nurodytos praktikos, standartai ir principai gali būti reguliuojami nacionaliniais įstatymais, pavyzdžiui, nefinansinės atskaitomybės reikalavimai ir išsamus patikrinimas dėl kyšininkavimo ir korupcijos.

įmonės turėtų ieškoti būdų jų laikytis, nepažeidžiant vietinių įstatymų.

Nauda

Šios Gairės papildoma EBPO gairių tikslus užtikrinti, kad įmonių veikla yra suderinta su vyriausybės politikomis, stiprinant abipusio pasitikėjimo pagrindą tarp įmonių ir visuomenių, kuriose jos vykdo veiklą, ir mažinant neigiamą įmonės veiklos poveikį.

Šios Gairės taip pat padeda įmonėms vykdyti išsamaus patikrinimo rekomendacijas, pateiktas EBPO gairėse ir JT verslo ir žmogaus teisių pagrindiniuose principuose bei kituose svarbiuose atsakingo įmonių elgesio standartuose, tokiuose kaip Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) deklaracija dėl pagrindinių darbo principų ir teisių, atitinkamos TDO konvencijos bei rekomendacijos ir TDO trišalė principų deklaracija dėl tarptautinių įmonių ir socialinės politikos.

Taip pat šios Gairės gali padėti įmonėms laikytis atitikties reikalavimų vykdant verslą jurisdikcijose, kurios reikalauja deramo atsakingo įmonių elgesio, ataskaitų apie nefinansinę riziką patikrinimo. Galiausiai, šios Gairės gali padėti verslui stiprinti santykius su vyriausybe, darbuotojais ir pilietine visuomene.

Kita galima nauda įmonėms laikantis šių rekomendacijų apima:

- didesnę galimybę atitikti klientų ir rinkų lūkesčius dėl atsakingos tiekimo grandinės drabužių ir avalynės sektoriuje,
- geresnę dalyvaujančių įmonių ir sektoriaus reputaciją,
- didesnę galimybę nuosekliai valdyti pasaulines operacijas remiantis vienu atsakingo įmonių elgesio standartų rinkiniu visuose biuruose, vietose, šalyse ir regionuose, taip sukuriant geresnius veiklos rezultatus ir atitikties rezultatyvumą bei veiksmingumą, ir kai kuriais atvejais sutaupant lėšas, ir
- mažesnius sutrikimus įmonės veikloje ir tiekime, susijusius su rizikomis dėl EBPO gairėse aptariamų klausimų.

Gairių struktūra

I dalis

Pagrindinės išsamaus patikrinimo gairės drabužių ir avalynės sektoriui

Ši dalis pradeda su aukšto lygio įžanga į lūkesčius pagal EBPO gaires ir veiksnius, kurie gali paveikti išsamaus patikrinimo pobūdį ir apimtį. Taip pat yra įtraukti svarstymai dėl suinteresuotųjų šalių dalyvavimo, bendradarbiavimo ir lyties — kurie gali būti taikomi I ir II dalyse.

I dalį sudaro gairių rinkinys apie tai, kaip įmonės drabužių ir avalynės sektoriuje galima vykdyti išsamų patikrinimą, suderintą su EBPO gairėmis. Kiekvienas subsektorius atitinka skirtingą išsamaus patikrinimo proceso žingsnį. Rekomendacijos, esančios pagrindinėse išsamaus patikrinimo gairėse, paprastai yra taikomos visoms rizikoms, su kuriomis gali susidurti įmonė savo veikloje ir tiekimo grandinėje.

II dalis

Sektoriaus rizikų moduliai

Ši dalis pateikia informaciją, kaip įmonės gali taikyti išsamaus patikrinimo rekomendacijas sektoriaus rizikoms drabužių ir avalynės sektoriuje remiantis I dalimi. Moduliai pagal II dalį nėra savarankiškos gairės, jie turėtų papildyti pagrindines I dalies gaires ir suteikti įmonėms informaciją, kaip pritaikyti išsamaus patikrinimo metodą, sprendžiant konkrečias sektoriaus rizikas.

Be to, moduliai nėra skirti suteikti technines gaires. Įmonės yra skatinamos remtis esančiomis gairėmis, kai jos dera su čia pateiktomis.

Įvadas į išsamų patikrinimą pagal EBPO gaires ir pagrindines sąvokas išsamaus patikrinimo vykdymui

Lūkesčiai pagal EBPO gaires	
„Įmonės turėtų...atlikti rizika pagrįstą išsamų patikrinimą, pavyzdžiui, įtraukdamos jį į savo įmonės rizikos valdymo sistemas, nustatyti, išvengti arba sumažinti esantį ir galimą neigiamą poveikį... Išsamaus patikrinimo pobūdis ir apimtis priklauso nuo tam tikros situacijos aplinkybių.“ (EBPO gairės, II, A10)	„Įmonės turėtų...vengti sukelti ar prisidėti prie neigiamo poveikio gairėse aptariamiems klausimams ir spręsti tokį atsiradusį poveikį, tačiau jis yra tiesiogiai susijęs su jų veikla, produktais ir paslaugomis dėl verslo santykių. Tai neperduoda subjekto neigiamo poveikio kėlimo atsakomybės įmonei, su kuria jis bendradarbiauja.“ (EBPO gairės, II, A12)
„Įmonės turėtų...vengti sukelti ar prisidėti prie neigiamo poveikio gairėse aptariamiems klausimams ir spręsti tokį atsiradusį poveikį.“ (EBPO gairės, II, A11)	

Išsamaus patikrinimo procesas ir pagalbinės priemonės atsakingoms tiekimo grandinėms

Įtraukti atsakingą įmonių elgesį į įmonės politiką ir valdymo sistemas:

- priimti politiką, kuri išreiškia įmonės įsipareigojimą vykdyti atsakingą įmonių elgesį savo veikloje ir tiekimo grandinėje,
- sustiprinti valdymo sistemas siekiant atlikti išsamų žalos rizikų patikrinimą pačios įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje.

Nustatyti galimą ir esamą žalą pačios įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje:

- iširti žalos rizikas pačios įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje,
- atlikti pačios įmonės veiklos įsivertinimą,
- įvertinti tiekėjus, susijusius su didesnėmis rizikomis vietiniame lygmenyje,
- įvertinti įmonės ryšį su poveikiu.

Užkirsti kelią žalai, ją sustabdyti ar sumažinti pačios įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje:

- užkirsti kelią žalai, ją sustabdyti ar sumažinti pačios įmonės veikloje,
- stengtis užkirsti kelią žalai ar ją sumažinti įmonės tiekimo grandinėje.

Sekti:

- patikrinti, stebėti ir patvirtinti pažangą, susijusią su išsamiu patikrinimu ir jo veiksmingumu veiklos metu*,
- patikrinti, stebėti ir patvirtinti pažangą, susijusią su išsamiu patikrinimu ir jo veiksmingumu įmonės tiekimo grandinėje.

Perduoti:

- viešai aptarti įmonės išsamaus patikrinimo procesus ir galimos bei esamos žalos sprendimus,
- bendrauti su paveiktomis suinteresuotosiomis šalimis.

Kai reikia, padėti bendradarbiauti dėl žalos atlyginimo priemonių:

- sukurti procesą norint taikyti žalos atlyginimo priemones pačios įmonės veikloje,
- įsipareigoti nagrinėti ieškinius, pateiktus įmonei per teisėtus procesus.

* Išsamaus patikrinimo veiksmingumas gali būti įvertintas pagal išvengtą ar sumažintą esamą ir galimą žalą pačios įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje.

Deramo patikrinimo procesas

Išsamus patikrinimas pagal EBPO gaires

Išsamus patikrinimas yra procesas, kurio metu įmonės gali nustatyti, užkirsti kelią, sumažinti ir išspręsti patiriamą esamą ir galimą neigiamą poveikį. Išsamus patikrinimas yra vykdomas dėl konkretaus neigiamo poveikio (t. y. žalos) pagal EBPO gaires. Tikimasi, kad įmonė atliks išsamų savo veiklos ir tiekėjų patikrinimą visoje tiekimo grandinėje ir kituose verslo santykiuose. Išsamus patikrinimas yra nesibaigiantis procesas, atpažįstant, kokios žalos rizikos gali pasikeisti bėgant laikui ir vystantis įmonės veiklai bei veiklos kontekstui.⁶

Pagrįstas rizika

Išsamus patikrinimas turėtų būti pagrįstas rizika. Praktikoje ši Gairėms taikoma sąvoka gali būti suprantama:

- priemonės, kurių imasi įmonės, norėdamos vykdyti išsamų patikrinimą, turi būti proporcingos žalos tikimybei ir sunkumui. Pavyzdžiui, jei įmonė perka iš šalies su silpna darbo inspekcija, priemonės, kurių turės imtis įmonė, siekdama užkirsti kelią vaikų darbui, priverstiniam darbui ir kitam poveikiui, bus didesnės, nei priemonės, kurių įmonei gali tekti imtis, jei pirkimas yra iš tiekėjo, veikiančio jurisdikcijoje su stipria darbo inspekcija.
- įmonė gali teikti prioritetą veiksams pagal žalos tikimybę ir sunkumą.

PAGRINDINIAI TERMINAI

Neigiamas poveikis – EBPO gairių kontekste neigiamu poveikiu gali būti laikomas žalingas poveikis EBPO gairėse aptariamoms klausimams (pvz., vaikų darbas, diskriminacija, pavojingos cheminės medžiagos ir t. t.). Todėl terminai „žala“ ir „neigiamas poveikis“ šiose Gairėse yra vartojami sinonimiškai.

Rizika – šiose Gairėse rizika reiškia žalos riziką asmenų, kitų organizacijų ir bendruomenių žmogaus teisėms, darbo teisėms ir aplinkai. Šios Gairės neapsiriboja ties rizika pačiam verslui.

⁵. EBPO gairės, II, 14 komentaras.

⁶. EBPO gairės, IV, 45 komentaras.

Veiksniai, galintys paveikti išsamaus patikrinimo pobūdį ir apimtį

Visos įmonės yra atsakingos už išsamaus patikrinimo vykdymą, nepaisant jų dydžio ar veiklos konteksto. Tačiau išsamaus patikrinimo pobūdis ir apimtis, kaip tam tikroje situacijoje tinkami konkretūs žingsniai, bus paveikti veiksnių, tokių kaip įmonės dydis, jos veiklos kontekstas, konkrečios EBPO gairės ir jos neigiamo poveikio tikimybė ir sunkumas.⁷ Taip pat konkretūs žingsniai, atlikti siekiant vykdyti išsamų žmogaus teisių patikrinimą, gali skirtis nuo išsamaus patikrinimo kitose rizikos srityse. Šios Gairės nagrinėja, kaip įmonės dydis, jos verslo pobūdis ir pirkimo modeliai gali paveikti jos išsamaus patikrinimo pobūdį ir apimtį; tačiau kiti veiksniai gali taip pat paveikti konkrečius žingsnius, kuriuos atlieka išsamų patikrinimą vykdanči įmonė.

- *Pirkimo modeliai*: įmonės pirkimo organizavimas gali paveikti išsamaus patikrinimo vykdymą. Pavyzdžiui, jei įmonė perka per pirkimo agentus, ji gali bendradarbiauti su jais ir įvertinti tiekėjus. Siekiant paprastumo, šios rekomendacijos skirsto pirkimo modelius į:
 - tiesioginį pirkimą: įmonė palaiko tiesioginius sutartinius santykius su savo tiekėju.⁸
 - netiesioginį pirkimą: įmonė perka produktus (pvz., žaliavą ar gatavas prekes) per tarpininką.
- *Įmonės dydis*: nors įmonės dydis nekeičia jos atsakomybės vykdyti išsamų patikrinimą, jo vykdymas gali priklausyti nuo įmonės dydžio. Pavyzdžiui, ištekliai, žinios ir galimybė vykdyti išsamų patikrinimą gali būti apriboti mažose ir vidutinio dydžio įmonėse, palyginus su didesnėmis įmonėmis. Tuo pačiu metu, mažų ir vidutinio dydžio įmonių veikla yra smulkesnė ir jos turi mažiau tiekėjų.
- *Verslo pobūdis*: įmonės verslo pobūdis: mažmenininkas, prekės ženklas, pirkimo agentas, gamintojas, t. t., greičiausiai paveiks

⁷ EBPO gairės, II, 15 komentaras.

⁸ Terminas „tiesioginis pirkimas“ neturėtų būti painiojamas su EBPO gairėse vartojamu terminu „tiesiogiai susijęs“. Įmonė neprivalo tiesiogiai pirkti iš tiekėjo, kad būtų tiesiogiai susijusi su neigiamu poveikiu savo tiekimo grandinėje.

įmonės išsamaus patikrinimo vykdymą. Pavyzdžiui, žingsniai, kuriuos atlieka mažmenininkas, norėdamas vykdyti išsamų jo parduodamų, bet jam nepriklausančių, prekių ženklų patikrinimą, greičiausiai skirsis nuo žingsnių, kuriuos jis atliks, vykdydamas išsamų jam priklausančių prekių ženklų ir produktų patikrinimą.

Prasmingas suinteresuotųjų šalių dalyvavimas

Įmonės bendradarbiavimas su paveiktomis suinteresuotosiomis šalimis yra išsamaus patikrinimo proceso dalis. Toks bendradarbiavimas turi būti abipusis, vykdomas sąžiningai ir atsakingai. Teisinga bei išsami informacija ir galimybė dalyvauti atliekant pagrindinius sprendimus turi būti suteiktos suinteresuotosioms šalims.

Suinteresuotosios šalys yra asmenys arba grupės, kuriuos tiesiogiai arba netiesiogiai gali paveikti įmonės ir jos atstovų veiksmai. Drabužių ir avalynės sektoriuje suinteresuotosios šalys gali apimti:

- pačios įmonės darbuotojus, kitus darbuotojus, dirbančius įmonės vardu, profesines sąjungas ir darbuotojus atstovaujančias organizacijas,
- darbuotojus ir profesines sąjungas bei darbuotojus atstovaujančias organizacijas įmonės tiekimo grandinėje, kuriuos paveikė įmonės veikla,
- įmonės tiekėjus,
- bendruomenės narius, kuriuos paveikė įmonės veikla,
- jurisdikcijų vyriausybes, kuriose įmonė veikia ar iš kurių perka.

Suinteresuotosios šalys turėtų būti įtrauktos į toliau pateiktą išsamaus patikrinimo procesą jo kūrimo ir vykdymo metu:

- tiekėjo įvertinimas pristatymo vietoje. Žiūrėkite 2.3 skyrių.
- taisomųjų veiksmų plano vystymas. Žiūrėkite 3 skyrių.
- poveikio patikrinimas, patvirtinimas ir stebėjimas. Žiūrėkite 4 skyrių.
- skundų nagrinėjimo mechanizmų kūrimas įmonėje. Žiūrėkite 6.1 skyrių.

Tai reiškia, kad darbuotai ir profesinės sąjungos bei darbuotojus atstovaujančios organizacijos turėtų dalyvauti anksčiau pateiktame išsamaus darbo rizikų patikrinimo procese.

Įmonės skatinamos konsultuoti suinteresuotąsias šalis vertinant rizikas įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje joms dalyvaujant.

Iš tiesų yra daugybė būdų, kuriais įmonės galėtų bendradarbiauti su suinteresuotais šalimis. Tiek įmonės, tiek suinteresuotosios šalys yra skatinamos nustatyti joms tinkančius įsitraukimo metodus. Pramoniniai santykiai gali būti laikomi svarbia suinteresuotųjų šalių įsitraukimo forma, jei vadovybė įtraukia darbo jėgą kolektyviai. Įmonė turėtų teikti prioritetą bendradarbiauti su suinteresuotais šalimis arba jų atstovais, kurie greičiausiai bus paveikti įmonės veiklos.

Bendradarbiavimas dėl išsamaus patikrinimo

Dauguma šių rekomendacijų gali būti taikomos bendradarbiaujant sektoriuje, tiesiogiai sudarant partnerystę su profesinėmis sąjungomis, arba per suinteresuotųjų šalių iniciatyvas; ir iš tiesų, Gairės skatina bendradarbiavimą. Bendradarbiavimas nekeičia atskiros įmonės atsakomybės nustatyti, užkirsti kelią žalai ar ją sumažinti. Tačiau jis gali būti naudojamas kaip išsamaus patikrinimo taikymo priemonė. Tolesnės Gairės apie bendradarbiavimo naudą yra pateiktos I dalyje; tačiau Gairės apie bendradarbiavimą nėra išsamios.

Sektorių bendradarbiavimas

Sektorių bendradarbiavimas gali būti įvairių formų, bet paprastai jis yra vykdomas siekiant sujungti žinias, padidinti pranašumą ir išplėsti veiksmingas priemones.

- *Sujungti informaciją* — dauguma įmonių drabužių ir avalynės sektoriuje perka iš tų pačių šalių ir tiekėjų. Taigi dalijimasis informacija gali padėti didinti sąmoningumą apie konkrečias rizikas sektoriuje ir atkreipti dėmesį į kylančias rizikas greičiau nei kitose atskirose įmonėse.
- *Padidinti pranašumą* — pranašumas reiškia galimybę įmonei daryti įtaką kitai įmonei. Įmonės pranašumas atsižvelgiant į tiekėjus yra svarbus nustatant, užkertant kelią ir sumažinant žalingą poveikį, susijusį su tiekėju. Tačiau yra daug priežasčių, kodėl atskirai įmonei gali trūkti pranašumo, tos priežastys yra jos mažas dydis

arba ganėtinai nereikšminga perkamoji galia. Jei atskirai įmonei trūksta pranašumo, grupė kartu veikiančių įmonių gali turėti didesnę pranašumą joms suderinus veiklą, terminus ir tolesnius veiksmus, įtrauktus į tiekėjo taisomųjų veiksmų planą.

- *Išplėsti veiksmingas priemones* — bendradarbiavimo iniciatyvos gali padėti gerinti veiksmingus sprendimus (pvz., politika, mokymai, pajėgumų gerinimas, t. t.), taip pat gali padėti išvengti programų pasikartojimo.⁹ Išplėtimas taip pat gali įtraukti mažas ir vidutines įmones su ribotais ištekliais, kad iš jos pradžių investuotų į pradinis sprendimus.
- *Didinti sektoriaus skaidrumą* — bendradarbiavimas gali padėti palengvinti atskleisti sukauptą informaciją apie tiekėjo įvertinimus, atliktus taisomuosius veiksmus, įvertintą gerėjimą ir kartu skaidrumo visame sektoriuje padidėjimą, leidžiant atskiroms įmonėms perduoti pristatymo vietos lygio informaciją.

Išlaidų paskirstymas ir santaupos dažnai padeda sektoriams bendradarbiauti. Tai ypač gali būti naudinga mažoms ir vidutinėms įmonėms.

Papildant anksčiau pateiktą informaciją, atvejais, kai poveikis vyrauja daugiau nei viename sektoriuje tam tikrame regione, bendradarbiavimas tarp sektorių taip pat gali palengvinti veiksmingesnių sprendimų nustatymą ir padidinimą (t. y. neperkeliant poveikio iš vieno sektoriaus į kitą). Kaip pavyzdį žiūrėkite 1 modulį „Vaikų darbas“ ir 3 modulį „Priverstinis darbas“.

Tiesioginiai susitarimai su profesinėmis sąjungomis

Įmonės turėtų įtraukti darbuotojus ir profesines sąjungas bei darbuotojus atstovaujančias organizacijas į išsamaus patikrinimo procesą, kaip minėta anksčiau. Įmonės taip pat gali tiesiogiai susitarti su profesinėmis sąjungomis: (i) palengvinti darbuotojų įtraukimą į išsamaus patikrinimo procesų kūrimą ir vykdymą, (ii) įgyvendinti darbuotojų teisių standartus ir laikyti įmones

⁹ Tiekėjo įvertinimų ir programų (pvz., mokymo iniciatyvos) dubliavimas gali sukurti nereikalingą našą tiekėjams nebūtinai padidinant surinktos ar išplatintos informacijos kokybę ar tiekėjų pajėgumą. Bendradarbiavimo iniciatyvos, kurios skiria dėmesį įvertinimo metodikos suderinimui ir remia tokių suderintų įvertimų pripažinimą, galėtų sumažinti našą, sukeltą tiekėjams, ir padidinti įvertinimo kokybę, jei suderinti įvertinimai atitinka aukštus standartus.

atsakingas už juos arba (iii) teikti skundus prieš įmones dėl darbuotojų teisių. Bendradarbiavimas gali būti teisiškai privalomas arba savanoriškas. Tiesioginio bendradarbiavimo su profesinėmis sąjungomis pavyzdžiai apima pasaulinius bendruosius susitarimus ir asociacijų laisvės susitarimų protokolus; tačiau šie pavyzdžiai nėra išsamūs.

- Pasauliniai bendrieji susitarimai (PBS) yra susitarimai, suderinti pasauliniu lygiu tarp įmonių ir pasaulinių profesinių sąjungų federacijos. Jų tikslas yra ginti darbuotojų teises įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje įgyvendinant standartus, susijusius su profesinės sąjungos teisėmis, sveikata, sauga ir aplinkosaugos praktikomis bei darbo principų kokybe, nepaisant to, ar standartai egzistuoja tam tikroje šalyje. PBS gali būti teisiškai įpareigojantys.
- Asociacijų laisvės susitarimų protokolai nustato bendrą supratimą ir įsipareigojimą tarp profesinių sąjungų ir įmonių dėl asociacijos laisvės įgyvendinimo pramoniniuose santykiuose tam tikrame kontekste. Jie gali būti nustatyti vietoje tarp vieno prekės ženklo, tiekėjo ir profesinės sąjungos arba tarp pirkėjų grupės, tiekėjų ir profesinių sąjungų regiono ar viso sektoriaus lygyje. Susitarimų protokolai gali būti teisiškai įpareigojantys. Žiūrėkite 13 papildomą lentelę.
- Sektorių susitarimai tarp įmonių ir profesinių sąjungų pasauliniu lygiu yra susitarimai, sudaryti siekiant išspręsti konkrečias sektoriaus rizikas drabužių ir avalynės sektoriuje, bendradarbiaujant pasaulinėms profesinėms sąjungoms ir įmonėms. Šie susitarimai nustato bendrą veiksmų, kuriuos visi nariai sutinka vykdyti, tikslą ir struktūrą.

Suinteresuotųjų šalių iniciatyvos

Įmonės taip pat gali bendradarbiauti per suinteresuotųjų šalių iniciatyvas. Jos dažnai įkuriamos norint palengvinti bendradarbiavimą tarp suinteresuotųjų šalių sprendžiant konkrečias sektoriaus rizikas ar vykdant konkrečius žingsnius išsamaus patikrinimo proceso metu. Nors PBS apibrėžimas apima suinteresuotųjų šalių dalyvavimą, yra labai daug PBS narių ir tikslų.

Galimi bendradarbiavimo iššūkiai

Vienas iš bendradarbiavimo iššūkių yra įmonių galėjimas nustatyti ir dalintis tiekėjo informacija tarp dalyvaujančių bendradarbiavimo

iniciatyvoje. Norint palengvinti bendradarbiavimą, sektorius skatinamas siekti informacijos dalijimosi ir bendro požiūrio nustatant tiekėjus (pvz., bendri tiekėjų registatoriai arba ID kodai).

Bendradarbiavimo iniciatyvų atitiktis su konkurencijos įstatymu yra iššūkis, dažnai keliamas sektoriuje bendradarbiaujant dėl išsamaus patikrinimo tikslų; tačiau konkurencijos įstatymas nedraudžia įmonių bendradarbiavimo veiklos, nebent jos paveikia svarbius konkurencijos parametrus. 1 papildomoje lentelėje pateikta daugiau informacijos.

1 papildoma lentelė. **Konkurencijos įstatymas ir atsakingas įmonių elgesys** ¹

Konkurencijos įstatymas nedraudžia įmonių bendradarbiavimo veiklos, nebent jos paveikia svarbius konkurencijos parametrus.

Dažniausiai konkurencijos įstatymai ir politikos draudžia: (i) įsitvirtinusius kartelius / akivaizdžius apribojimus; (ii) kitus konkurenciją ribojančius susitarimus; (iii) konkurenciją ribojantį vienašalį dominuojantį elgesį arba įtaką rinkoje; ir (iv) konkurenciją ribojančius susijungimus ir įsigijimus. Bendradarbiavimo veikla tarp nepriklausomų konkurentų yra paprastai priskiriama i ir ii.

Daugeliu atveju — ir tikriausiai beveik visais atvejais — įmonės gali bendradarbiauti dėl atsakingo įmonių elgesio ir išsamaus patikrinimo nepažeisdamos konkurencijos įstatymo. Tačiau, jei kyla abejonių, įmonės gali imtis žingsnių, kurie leistų išvengti konkurencijos įstatymo problemų. Pavyzdžiui, įmonės, įsitraukusios į bendradarbiavimo iniciatyvas, – skatinamos:

- kreiptis į konkurencijos institucijas, jei jos mano, kad tam tikras elgesys arba bendradarbiavimo veikla gali prieštarauti konkurencijos įstatymui, ir todėl kelia reguliavimo rizikas.
- užtikrinti bendradarbiavimo iniciatyvų skaidrumą siekiant sumažinti konkurencijos problemas. Konkurencijos institucijos yra linkusios skeptiškai vertinti iniciatyvas ar susitarimus tarp konkurentų, jei elgesys yra visiškai privatus. Toliau, skaidrumas gali padėti atskleisti galimas problemas ir taip užtikrinti, kad jos bus greitai išspręstos.
- sukurti antimonopolines atitikties programas. Konkrečių jurisdikcijų konkurencijos institucijos dažnai pateikia Gairių dokumentus, kaip geriausiai parengti ir įgyvendinti atitikties programas. Taip pat egzistuoja bendros gairės geriausioms praktikoms.

1. Daugiau gairių pateikta Capobianco, Gillard ir Bijelic (2015), „Competition law and responsible business conduct“, pagrindinė medžiaga pasaulinio forumo konkurencijos įstatymo ir pasaulinio forumo atsakingo įmonių elgesio sesijoms, EBPO, Paryžius.

Atskaitomybė

Kaip nurodyta anksčiau, įmonės yra atsakingos už savo pačių išsamų patikrinimą ir turėtų užtikrinti, kad kartu dirbant bus deramai atsižvelgiama į atskiras įmonėms būdingas aplinkybes. Tai reiškia, kad įmonės yra skatinamos apsvarstyti, kaip jos galėtų prisidėti prie bendradarbiavimo iniciatyvų veiksmingumo. Pavyzdžiui:

- pranešdamos apie žalos atvejus ir kylančią riziką, kuriuos jos nustatė savarankiškai,¹⁰
- pasidalindamos svarbia informacija apie pačios įmonės veiklą ar tiekėjus (pvz., konfidencialiai pasidalindamos tiekėjų sąrašu iniciatyvoje) arba
- teikdamos reikalingą techninę pagalbą.

Taip pat, kai įmonė įsitraukia į iniciatyvą, norėdama bendradarbiauti dėl išsamaus patikrinimo proceso žingsnių, ji turėtų nustatyti, kuriuos išsamaus patikrinimo aspektus iniciatyva turi padėti jai atlikti ir kurių komponentų įmonė sieks pati. Taip pat rekomenduojama, kad iniciatyva, kuri ketina palengvinti bendradarbiavimą dėl išsamaus patikrinimo:

- aiškiai išreikštų, kuriuos išsamaus patikrinimo komponentus ji padės palengvinti (pvz., sektoriaus rizikų nustatymas, rizikos prioritetų nustatymas ir t. t.) ir
- parodytų, kad jos naudojamos priemonės yra suderintos su šiomis Gairėmis. Šiuo atžvilgiu patarėjų grupės ekspertai ir suinteresuotosios šalys gali patikrinti iniciatyvą, norint nustatyti, kiek iniciatyva prisideda prie išsamaus patikrinimo pagal šias Gaires.

Lyčių aspektai taikant išsamų patikrinimą

Moterys sudaro didžiąją darbo jėgos dalį drabužių ir avalynės tiekimo grandinėje. Žalos rizikos vyrams ir moterims dažnai skiriasi. Pavyzdžiui, labiau tikėtina, kad moterys gauna mažesnę užmokestį nei vyrai; moterys dažniau siejamos su nesaugiu ar neoficialiu / neteisėtu darbu ir nedideles

¹⁰ Pavyzdžiui, suinteresuotoji šalis gali pabrėžti pokytį kontekste, dėl kurio gali padidėti žalos rizika įmonei. Įmonė turėtų tuo pasidalinti su iniciatyva.

pajamas gaunančios moterys dažniau patiria priekabiavimą darbo vietoje. Todėl specifinė moterų padėtis tam tikrame kontekste turi būti sistemingai svarstoma visuose išsamaus patikrinimo etapuose. Įmonės skatinamos:

- apsvarstyti, kaip moteris gali paveikti neproporcingas poveikis (pvz., darbuotojai migrantai, mažumos, jaunos moterys ir t. t.). Pavyzdžiui, moterys dažniau patiria seksualinį priekabiavimą, seksualinį smurtą ir smurtą lyties pagrindu sektoriuje,
- apsvarstyti, ar programa arba politika galėtų turėti nenumatytų neigiamų pasekmių moterims,
- įtraukti moteris į stebėjimo ir įvertinimo priemonių planą,
- įvertinti, ar skundų nagrinėjimo mechanizmai yra vienodai pasiekiami visoms paveiktoms šalims (pvz., moterims, vyrams, darbuotojams migrantams ir t. t.),
- užtikrinti, kad skundų nagrinėjimo mechanizmas yra pasiekiamas nepaisant skundo pateikėjo lyties, religijos ir t. t. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas moterims iš pažeidžiamų grupių.

I dalis

**Pagrindinės išsamaus
patikrinimo gairės drabužių ir
avalynės sektoriui**

1. Įtraukti atsakingą įmonių elgesį į įmonės politiką ir valdymo sistemas

Lūkesčiai pagal EBPO gaires

EBPO gairės aiškiai rekomenduoja įmonėms suformuoti atskleidimo ir žmogaus teisių įsipareigojimus politikoje (II, 2d) (EBPO gairės, IV, 4; EBPO gairės, IV, 44 komentaras).

EBPO gairės taip pat rekomenduoja, kad „įmonės išreikštų savo žmogaus teisių įsipareigojimą politikos pareiškimu, kurį: (i) patvirtintų aukščiausiuose įmonės vadovavimo lygmenyse, (ii) priimtų atitinkamos vidaus ir / ar išorės ekspertizės, (iii) pateiktų įmonės personalo, verslo partnerių ir

kitų su jos veikla, produktais ar paslaugomis tiesiogiai susijusių šalių žmogaus teisių lūkesčius, (iv) viešai pateiktų ir perduotų tiek įmonės viduje, tiek išorėje visam personalui, verslo partneriams ir kitoms susijusioms šalims, (v) atspindėtų veiklos politikos ir procedūros, reikalingos įtraukti jį į visos įmonės veiklą.“ (EBPO gairės, IV, 44 komentaras).

Nors EBPO gairės nenurodo, kad įmonės turėtų nustatyti įsipareigojimus neatskleidžiamiems klausimams ir žmogaus teisėms politikoje, gera praktika laikoma ta, kuri gali būti taikoma visiems EBPO gairių skyriams.

1.1 Priimti politiką dėl atsakingo įmonių elgesio, kuri aiškiai išdėstyta įmonės atsakingo įmonių elgesio išsipareigojimą jos veikloje ir tiekimo grandinėje

Įmonės politika dėl atsakingo įmonių elgesio (toliau AĮE politika):

- turėtų apimti išsipareigojimus, susijusius su pačios įmonės veikla, ir turėtų aiškiai išdėstyti įmonės lūkesčius verslo partneriams, įtraukiant tiekėjus, licencijas ir tarpininkus bei visą tiekimo grandinę,
- turėtų apimti EBPO gairėse aptariamus klausimus. Įmonės AĮE politika taip pat turėtų išsipareigoti laikytis tarptautinių standartų dėl įmonei reikšmingų sektoriaus ir subsektoriaus rizikų ir remtis atitinkamais tarptautiniais standartais,¹¹
- turėtų apimti išsipareigojimus vykdyti išsamų svarbiausių įmonės rizikų patikrinimą savo veikloje ir tiekimo grandinėje. Žiūrėkite 2.1 skyrių.
- (*Mažmenininkai, prekės ženklai ir kiti pirkėjai*) turėtų apimti išsipareigojimą dėl atsakingo tiekimo praktikų, tai reiškia, kad įmonė išsipareigoja siekti išvengti prisidėjimo prie žalingo poveikio pirkimo metu. Žiūrėkite 4 papildomą lentelę.

¹¹ Sektoriaus rizikos drabužių ir avalynės sektoriuje apima, bet neapsiriboja: vaikų darbu, diskriminacija, priverstinis darbu, darbo valandomis, darbuotojų sveikata ir sauga, teise įkurti ar prisijungti prie profesinės sąjungos ir darbuotojus atstovaujančios organizacijos ir teise į kolektyvines derybas, kompensacija, pavojingomis cheminėmis medžiagomis, vandens suvartojimu, vandens tarša, energijos sunaudojimu ir CO2 kiekiu, kyšininkavimu ir korupcija.

Tarptautinių standartų pavyzdžiai apima EBPO gaires daugiašalėms įmonėms, JT verslo ir žmogaus teisių pagrindinius principus, Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją ir TDO pagrindinių darbo teisių ir principų deklaraciją. Visais atvejais ir nepriklausomai nuo šalies ar konkretaus įmonės veiklos konteksto reikėtų remtis tarptautiniu mastu pripažintomis žmogaus teisėmis, pateiktomis Tarptautinėje žmogaus teisių chartijoje. EBPO gairės, IV, 39.

- turėtų nurodyti įmonės lūkesčius, susijusius su būtinu tiesioginių tiekėjų subrangovų naudojimu, apimant „subrangovo“ apibrėžimą ir skirtumus, esančiuose subrangos darbuose. Žiūrėkite 2 papildomą lentelę.
- turėtų išdėstyti įmonės lūkesčius dėl užsakomųjų paslaugų iš namudininkų ir rankomis atliekamo darbo, jei tai būdinga įmonės verslo modeliams, žiūrėkite 12 modulį.
- turėtų apimti įsipareigojimus dėl prasmingo bendradarbiavimo su paveiktomis suinteresuotosiomis šalimis išsamaus patikrinimo metu. Žiūrėkite „Įvadą į išsamų patikrinimą pagal EBPO gaires“.
- yra skatinama įtraukti įsipareigojimą išklausti ir spręsti visus įmonei pateiktus skundus dėl jos veiklos; ir įtraukti įsipareigojimą išklausti ir spręsti įvertintus bei pagrįstus skundus dėl įmonės sukeltos žalos tiekimo grandinėje, ir kuriems yra pradėti teisiniai procesai. Žiūrėkite 6.2 skyrių.

2 papildoma lentelė. **Subrangos sutarčių politika ir kiti išsamaus patikrinimo procesai**

Subrangos užsakymai trečiosioms šalims yra gana įprasta praktika daugelyje drabužių ir avalynės tiekimo grandinės etapų. Subranga leidžia įmonei greitai sureaguoti į trumpą įvykdymo laiką ir pokyčius užsakymuose, specializuotis tam tikromis užduotimis, tokiomis kaip planavimas, arba užsakyti specializuotas užduotis, kurių pati įmonė negali atlikti, pavyzdžiui, rašalinis spausdinimas. Tačiau paslaugų užsakymas taip pat gali sumažinti skaidrumą tiekimo grandinėje ir buvo įrodyta, kad jis padidina žmogaus teisių ir darbo pažeidimų riziką ir poveikį aplinkai didesnės rizikos kontekstuose. Taigi, vykdant veiklą didesnės rizikos kontekstuose ir esant subrangos tikimybei, turi būti padidintos išsamaus patikrinimo priemonės, kurių įmonė turėtų imtis šioms rizikoms sumažinti.

Įmonės turėtų nustatyti aiškius lūkesčius savo tiesioginiams tiekėjams, vykdantiems veiklą didesnės rizikos kontekstuose, dėl subrangos kaip išsamaus patikrinimo komponentą.

2 papildoma lentelė. **Subrangos sutarčių politika ir kiti išsamus patikrinimo procesai** (tęsinys)

Įmonė leidžia subrangą

Jei įmonė pritaria subrangai, ji turėtų atlikti išsamų subrangovų patikrinimą tiekimo grandinėje arba užtikrinti jo atlikimą. Tai reiškia, kad visi išsamus patikrinimo proceso žingsniai — apimant priemones, tokias kaip taisomųjų veiksmų plano vystymas ir stebėjimas — turėtų būti taikomi subrangovams. Bendradarbiavimo iniciatyvos gali padėti palengvinti išsamų subrangovų patikrinimą.

Papildomai įmonė yra skatinama nustatyti aiškius skaidrumo reikalavimus pasirinktiems subrangovams. Priemonių pavyzdžiai yra pateikti toliau.

- *Subrangovų kvalifikacijos patikrinimas*: subrangovų kvalifikacija turėtų būti patikrinta naudojant panašius griežtus procesus, kokie naudojami tiesioginiams rangovams. Žiūrėkite 3.2.2 skyrių. Tai turėtų būti sistemingas procesas, kurio metu tiekėjai pateikia prašymą pateikti į iš anksto patvirtintą subrangovų sąrašą. Patvirtinti subrangovai gali būti patikrinti iš dalies reguliariai (pvz., kas metus), kad išliktų sąrašė. Tų subrangovų darbuotojams turėtų būti pasiekiami skundų nagrinėjimo mechanizmai, panašūs į tiesioginių rangovų.
- *Sutarčių sudarymo procesas*: tiesioginiai tiekėjai gali sudaryti subrangos sutartį su anksčiau patvirtintais subrangovais. Tačiau tiesioginiai rangovai turėtų būti pasiruošę atskleisti:
 - ketinamus subrangos darbus,
 - iš anksto patvirtinto subrangovo pasirinkimą,
 - naujausią subrangovo informaciją ir
 - sutarčių skirstymo dydį.
- Jei įmanoma, gamintojai yra skatinami užmegzti nuolatinius ryšius su savo subrangovais ir aktyviai įsitraukti į taisomojo plano kūrimą bei stebėjimą.

Įmonė neleidžia subrangos

Jei įmonė nepitaria subrangos sutartims, ji turėtų skirti papildomas priemones, skirtas sumažinti riziką, jei subrangą toliau vykdoma su neįgaliotu tiekėju arba jei užsakymų pateikimas nesukelia priverstinių viršvalandžių ar kito poveikio darbui. Pavyzdžiui, jei įmonė keičia užsakymų specifikaciją, įvykdymo laikas turėtų būti taip pat pakeistas, siekiant sumažinti neįgalios subrangos riziką— kitaip tariant, įmonė turėtų sumažinti subrangos darbų skatinimą.

Politikos pobūdis

Įmonės AĮE politiką gali sudaryti viena politika arba kelios atskiros politikos, arba ji gali būti integruota į platesnius įmonės valdymo dokumentus, tokius kaip elgesio kodeksas arba verslo etikos principai. Įmonės AĮE politika gali būti paremta egzistuojančiomis politikomis ir įsipareigojimais.¹²

Politikos priėmimas ir atnaujinimas

Įmonės AĮE politiką turi parengti ir patvirtinti atitinkamos vidaus ir išorinės įmonės bei aukščiausi įmonės vadovavimo lygmenys.

Įmonės AĮE politika laikoma pastoviu dokumentu, bet turėtų būti atnaujinta interaktyviu procesu, remiantis didėjančiomis žiniomis apie žalos rizikas įmonės tiekimo grandinėje ir indėlius iš vidaus bei išorinių susijusių asmenų. Pavyzdžiui, įmonė gali rasti spragą savo politikoje po žalos rizikų įvertinimo savo veikloje ir tiekimo grandinėje. Žiūrėti 2.1 skyrių.

Politikos perdavimas

Įmonės AĮE politika turėtų būti viešai prieinama ir perduota visiems darbuotojams, tiekėjams ir kitiems verslo partneriams bei kitoms atitinkamoms šalims. Žiūrėkite 5.1 skyrių.

Bendradarbiavimas

Drabužių ir avalynės sektorius apima įvairias sektorių iniciatyvas, profesinių sąjungų susitarimus ir suinteresuotųjų šalių, kurios yra parengusios išplėtotas politikas arba elgesio kodeksus savo nariams, iniciatyvas. Įmonės yra skatinamos priimti ar suderinti savo politikas su tokiais egzistuojančiais įsipareigojimais siekiant palengvinti sektorių bendradarbiavimą dėl įvertinimo pagal tas politikas. Tačiau įmonės priimtoms politikoms turėtų būti suderintos su šiomis Gairėmis. Sektorių iniciatyvos, profesinių sąjungų susitarimai ir suinteresuotųjų šalių iniciatyvos turėtų apimti jų politikų peržiūros ir atnaujinimo procesus norint atspindėti besikeičiančias situacijas ir kylančias rizikas.

¹² Spragų analizė pagal EBPO gaires ir šias išsamaus patikrinimo gaires, ypač atsižvelgiant į išsamaus patikrinimo lūkesčius, gali padėti atskleisti sritis, kurias reikia atnaujinti.

Veiksniai, kurie gali paveikti išsamaus patikrinimo pobūdį

Visos įmonės, nepriklausomai nuo jų dydžio, padėties tiekimo grandinėje ir vietos, turėtų priimti AĮE politiką. Tačiau įmonės politika turėtų atspindėti konkrečias žalos rizikas pačios įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje – kurią savo ruožtu paveiks jos produktai, verslo modeliai, pirkimo modeliai ir šalys, kuriose ji vykdo veiklą arba iš jų perka. Toliau, įmonės yra skatinamos priimti politikas, kuriose būtų aptariamoms jų konkrečios aplinkybės ir pirkimo modeliai. Pavyzdžiui, įmonė, kuri naudojami trečiųjų šalių samdymo ar įdarbinimo agentūrų paslaugomis, yra skatinama sukurti politiką dėl atsakingo samdymo ir įdarbinimo.

1.2 Sustiprinti valdymo sistemas siekiant atlikti išsamų žalos rizikų patikrinimą pačios įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje

Priežiūra

Įmonė:

- yra skatinama nustatyti arba sustiprinti įmonės valdymą, kurio metu laikomasi AĮE, įtraukiant valdybos paskyrimą ir aukščiausio valdymo lygmens atskaitomybę, reguliuojant įmonės požiūrį į AĮE ir įgyvendinimą,
- turėtų paskirti atsakomybę vyresniajam personalui su būtinomis kompetencijomis, žiniomis ir patirtimi prižiūrėti AĮE politikos įgyvendinimą,
- turėtų skirti pakankamai dėmesio ir taikyti išsamų patikrinimą, susijusį su žmogaus teisėmis, darbu, aplinkosauga bei integralumo rizikomis ir atitinkamai paskirstyti išteklius, ir
- užtikrinti tinkamą darbo laiką ir asmenų, susijusių su išsamiu patikrinimu tiekimo grandinėje, kompetencijas pareigoms atlikti.

Sprendimų priėmimas

Įmonė turėtų įtraukti išsamų patikrinimą į sprendimų priėmimo procesus. Pavyzdžiai apima:

- įmonės svarstymą sukurti naują produktą, kuris galėtų padidinti pavojingų cheminių medžiagų naudojimo riziką dėl

rekomenduojamų dažų spalvų ir medžiagų. Įmonė įtraukia išlaidas ir išsamaus patikrinimo atlikimo galimybes į sprendimų priėmimo procesus.

- įmonės svarstymą vykdyti veiklą šalyje su žinomais žmogaus teisių pažeidimais. Įmonė įtraukia išlaidas ir išsamaus žmogaus teisių patikrinimo atlikimą į sprendimų priėmimo procesus, siekiant nustatyti, ar ji gali atsakingai vykdyti veiklą toje šalyje.

Funkcinis suderinimas

Pagal savo pobūdį AĮE politika yra svarbi keliuose vidaus departamentuose (pvz., pirkimo, planavimo ir t. t.). Įmonė yra skatinama nustatyti komandų ir verslo padalinių suderinimą, ypač kai vieno verslo padalinio iniciatyvos nėra suderintos su AĮE politika. Keli pavyzdžiai, kaip įmonė galėtų skatinti funkcinį suderinimą:

- palengvinti grįžtamąjį ryšį ir mokymąsi apie išsamų patikrinimą ir AĮE politiką tarp verslo padalinių;
- užtikrinti, kad informacija, susijusi su išsamiu patikrinimu, yra pateikta atitinkamiems sprendimus priimantiems asmenims bei yra tinkama ir tiksli, ir
- įtraukti kelis verslo padalinius į sprendimo, kuris galėtų padidinti žalos riziką pačios įmonės veikloje ar tiekimo grandinėje, priėmimą (pvz., pirkimas iš naujos, didesnės rizikos šalies).

Pavyzdžiui, drabužių ir avalynės sektoriuje pirkimo padalinių iniciatyvos gali būti nesuderintos su verslo padalinių iniciatyvomis, prižiūrinčiomis tiekėjo teises, darbo ir aplinkosaugos veiksmingumą. Atsižvelgiant į tai, rekomenduojama, kad pirkimo padaliniai turėtų prieigą prie galiojančios ir atnaujintos informacijos, tokios kaip: tiekėjai, kurių tiekimo kvalifikacija buvo patikrinta; subrangovai, kurių tiekimo kvalifikacija buvo patikrinta (jei tinkama); ir tiekėjo užsakymų galimybės.

Informacijos sistemos, skirtos padėti atlikti išsamų patikrinimą

Įmonė turėtų sukurti informacijos valdymo sistemas, kurios būtų tikslios, atnaujinamos ir pajėgios kaupti visą informaciją, reikalingą norint atlikti išsamų patikrinimą. Rekomenduojama informaciją saugoti 5 metus. Šiose Gairėse pateikta nuoroda informacijai, išdėstyta 1 lentelėje, išsamaus patikrinimo tikslams nustatyti.¹³

¹³. Daug dėmesio buvo skiriama drabužių ir avalynės sektoriaus tiekimo grandinės planavimui. Nustatymas, iš ko ir iš kur įmonė perka, yra svarbus procesas, kuris palengvina išsamaus patikrinimo aspektus, ypač esančios ir galimos žalos nustatymą (žiūrėkite 2 skyrių) ir šio poveikio prevenciją bei sumažinimą (žiūrėkite 3 skyrių). Įmonė turėtų nustatyti savo tiekėjus ir kitus verslo santykius tiek, kiek būtina siekiant atlikti išsamų patikrinimą pagal šias Gaires. Svarbu tai, kad nors šios Gairės nenurodo, kurią pakopą tiekimo grandinėje įmonė pasirenka, ji turėtų pagrįsti, kaip ji atlieka išsamų patikrinimą (žiūrėti 5 skyrių). Kitaip tariant, įmonė turėtų sugebėti paaiškinti, kaip ji nustatė ir sprendė rizikas savo tiekimo grandinėje.

1 lentelė. **Informacija, surinkta ir kaupiama išsamaus patikrinimo vykdymo tikslams**

Informacija	Nuoroda Gairėse
Produktai, kuriuos įmonė perka ir gamina, ir bendros žalos rizikos, susijusios su tų produktų gamyba ir pardavimu.	2.1 skyrius
<i>(Mažmenininkams)</i> Prekės ženklų, kuriuos įmonė parduoda, ir susijusių produktų sąrašas.	3 lentelė
<i>(Mažmenininkams)</i> Informacija apie tai, ar įmonės parduodami prekės ženklai atlieka išsamų patikrinimą.	3 lentelė
Šalys, iš kurių įmonė perka ir kuriose žalos rizika laikoma didesne. Tai apima šalis, kurios gali būti įmonės tiekimo grandinės pirminiame lygmenyje, pavyzdžiui, žaliavų eksportuotojai.	2.1 skyrius
Įmonės tiekėjai ir kiti verslo partneriai, veiklą vykdančios etapai, arba tiekiančios šalys, kuriose žalos rizika laikoma didesne.	2.3 skyrius
<i>(Pasirinktinai)</i> Kritiniai taškai tiekimo grandinėje produktams, susijusiems su sunkia žala įmonės tiekimo grandinės pirminiame lygmenyje.	3 papildoma lentelė
Tiekimo grandinės etapai (pvz., puošimas karoliukais, siuvinėjimas, odos apdirbimas), kuriuose yra didesnė namudininkų įdarbinimo tikimybė.	12 modulis
Tiekimo grandinės etapai, kuriuose yra didesnė subrangovų įtraukimo tikimybė.	2 papildoma lentelė
Įmonės rizikos nustatymo išvados.	2.1 skyrius
Atskiro tiekėjo įvertinimo išvados.	2.3 skyrius
Tiekėjo įsipareigojimai pagal atitinkamus taisomųjų veiksmų planus.	3.1 skyrius
Patvirtintų tiekėjų ir subrangovų sąrašas.	3.2.2 skyrius

2. Nustatyti esamą ir galimą žalą pačios įmonės veikloje ir jos tiekimo grandinėje

Lūkesčiai pagal EBPO gaires

EBPO gairės pateikia įmonėms lūkestį „nustatyti esamą ir galimą neigiamą poveikį EBPO gairėse aptariamams klausimams.“ (EBPO gairės, II, A10)

Tai apima pačios įmonės veiklos poveikį (II, A11), taip pat ir „tą, prie kurio įmonė neprisidėjo, bet kuris vis vien yra tiesiogiai susijęs su jos veikla, produktais ar paslaugomis dėl verslo santykių.“ (EBPO gairės, II, A12)

EBPO gairių kontekste, „verslo santykiai“ apima „santykius su verslo partneriais, subjektais jos tiekimo grandinėje ir bet kuriuo kitu nevalstybiniu ar valstybiniu subjektu, tiesiogiai susijusiu su jos verslo veikla, produktais ar paslaugomis.“ (EBPO gairės, IV, 43 komentaras)

2.1 Nustatyti žalos rizikas pačios įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje

Įmonė turėtų atlikti įvertinimą, siekdama nustatyti svarbiausias žalos rizikas savo pačios veikloje ir tiekimo grandinėje. Nustatymas turėtų būti paremtas žinomomis rizikomis sektoriuose ir atsižvelgti į atitinkamus rizikos veiksnius. Jis turėtų būti periodiškas, patvirtintas ir dokumentuojamas.

Įmonė skatinama remtis žinomomis sektorių ir subsektorių rizikomis, kad galėtų nustatyti žalos rizikų tikimybę ir sunkumą savo veikloje ir tiekimo grandinėje, remiantis šalimis, kuriose įmonė vykdo veiklą arba iš kurių perka produktus, kuriuos įmonė gamina ar parduoda, taip pat jos verslo ir tiekimo praktikomis. Kiekvienas rizikos veiksnys yra aprašytas toliau. Įmonė turėtų apsvarstyti bendras rizikos sritis nuo žaliavų iki mažmeninės prekybos. Remiantis visa žinoma informacija, įmonė turėtų nustatyti, kurios žalos rizikos yra (arba gali būti) didžiausios rizikos jos veikloje ir tiekimo grandinėje. Tokie veiksniai, kaip įmonės produktų linijų skaičius, šalių skaičius iš kurių perkama ir t. t. gali paveikti įmonės žalos rizikų nustatymą jos tiekimo grandinėje. Žiūrėkite 3 lentelę.

Metodika

Įmonė gali remtis duomenų analize. Esant informacijos spragoms, ji raginama bendradarbiauti su suinteresuotais asmenimis ir ekspertais. Įmonė gali įkurti vidaus ir išorės suinteresuotų asmenų patarėjų grupę, kurią sudarytų ir darbuotojų atstovai, norintys prisidėti prie nustatymo proceso ir atskleisti naujas išskylančias problemas. Problemos, kylančios naudojant išankstinio įspėjimo sistemas ar skundų nagrinėjimo mechanizmus, taip pat gali suteikti informacijos apie pasikartojančius poveikio modelius.

Įmonė turi iš dalies reguliariai (pvz., kas dvejus metus) peržiūrėti nustatymo vertinimo rezultatus. Tačiau išsamus patikrinimas yra kintantis procesas. Todėl įmonė turėtų nuolat atnaujinti informaciją, kuri padėtų suprasti žalos rizikas jos veikloje ir tiekimo grandinėje, ir turėtų nuolat atsižvelgti į besikeičiančias aplinkybes – tokias kaip šalies reguliavimo sistemos pokyčiai – ir būti pasirengusi reaguoti į kylančias rizikas.

Sektoriaus rizikos

Sektoriaus rizikos – rizikos, vyraujančios drabužių ir avalynės sektoriaus produktų linijose pasauliniu mastu ir geografinėse vietovėse. Pagrindinės drabužių ir avalynės tiekimo grandinės charakteristikos

– intensyvi, paskirstyta gamyba, kurią vykdo žemos kvalifikacijos darbo jėga, trumpas įvykdymo laikas – kelia didesnę tam tikro poveikio darbui ir žmogaus teisėms riziką. Dauguma šių rizikų egzistuoja kiekviename tiekimo grandinės lygyje. Panašiai, pačios medžiagos, naudojamos produktuose ir produktų gaminimo procesuose, didina tam tikrą žalos aplinkai riziką įvairiuose drabužių ir avalynės tiekimo grandinės etapuose. Pavyzdžiui, šlapiasis apdorojimas kelia didesnę riziką dėl pavojingų cheminių medžiagų naudojimo, nei sukirpimas, siuvimas ir pritaikymas. Dažniausios sektoriaus rizikos yra gerai dokumentuojamos ir išvardytos toliau. Kai kurie subsektoriai (pvz., prabangių prekių, sportinių drabužių, darbinių drabužių ir kt.) gali susidurti su išskirtinėmis rizikomis, kurios nėra įtrauktos į 2 lentelę (pvz., gyvūnų apsauga), bet taip pat turėtų būti svarstomos, jei tai svarbu.¹⁴

2 lentelė. Sektoriaus rizikos drabužių ir avalynės sektoriuje *

Rizikos žmogaus teisėms ir darbui	Rizikos aplinkai	Rizikos integralumui
Vaikų darbas Diskriminacija Priverstinis darbas Darbuotojų sveikata ir sauga (pvz., darbuotojo sužalojimai ir bloga sveikata) Darbuotojų teisės įkurti ar prisijungti prie profesinės sąjungos ir kolektyvinių derybų pažeidimas Minimalaus užmokesčio įstatymų nesilaikymas Užmokestis neatitinka pagrindinių darbuotojų ir jų šeimų poreikių	Pavojingos cheminės medžiagos Vandens suvartojimas Vandens tarša Šiltnamio efektą sukeliančios dujos (ŠESD)	Kyšininkavimas ir korupcija

* Sektoriaus rizikos neapsiriboja pateiktomis anksčiau.

Produkto rizikos veiksniai

Kai kurie produktai turi didesnę poveikio riziką nei kiti dėl jų gamybos procesų. Pavyzdžiui, medvilnės produktai turi didesnę pavojingų

¹⁴ Konkrečios gairės dėl gyvūnų apsaugos, gyvulininkystės ir žemės teisių rizikos nėra įtrauktos į šias Gaires, tačiau gali būti susijusios su kai kuriais drabužių ir avalynės tiekimo grandinės dalyviais. EBPO pateikia išsamias šių klausimų išsamaus patikrinimo gaires EBPO-MŽŪO gairėse dėl atsakingų žemės ūkio tiekimo grandinių.

insekticidų, tokių kaip parationas, aldikarbas ir metamidofosas, riziką; o poliesterio produktai gali turėti didesnę prisidėjimo prie šiltnamio efektą sukeliančių dujų riziką.¹⁵

Šalies rizikos veiksniai

Šalies rizikos veiksniai yra tam tikros šalies ar gamybos grupės arba konkrečios šalies pramonės sąlygos, dėl kurių gali padidėti minėto sektoriaus rizika. Tai paprastai apima valdymo, socialinius-ekonominius ir pramonės veiksnius. Pavyzdžiui, didelis darbuotojų migrantų skaičius yra vaikų darbo, priverstinio darbo, įstatymų dėl darbo užmokesčio nesilaikymo ir seksualinio priekabiavimo rizikos veiksnys.¹⁶ Žiūrėkite II dalį „Šalies rizikos veiksmių moduliai įvairioms sektorių rizikoms“.

Verslo modulio rizikos veiksniai

Įmonės verslo modelis, toks kaip parduodamų produktų linijų skaičius ir kaip dažnai tos produktų linijos yra keičiamos (t. y. sezonai per metus), gali paveikti žalos riziką įmonės tiekimo grandinėje. Tai ypač svarbu mažmenininkams ir prekės ženklams, bet gali būti aktualu ir gamintojams, kurie suteikia platų gatavų prekių pasirinkimą. Keli pavyzdžiai, kaip įmonės verslo modelis gali paveikti žalos rizikas jos pačios veikloje ir tiekimo grandinėje, yra pateikti toliau.

- Įmonės, turinčios daug ir įvairių produktų linijų, paprastai susiduria su daugiau žalos rizikų savo tiekimo grandinėje dėl medžiagų įvairovės, gamybos procesų ir t. t.
- Įmonės, turinčios daug produktų ciklą ar sezonų per metus, paprastai reikalauja, kad produktai patektų iš kūrimo į gamybą per trumpesnį laiko tarpą. Trumpas reakcijos laikas padidina užsakymų pasikeitimo, skubių užsakymų ir kitų pirkimo praktikų riziką, kuri gali prisidėti prie darbo ir žmogaus teisių pažeidimų, tokių kaip per ilgas darbo laikas, priverstiniai viršvalandžiai

¹⁵ Poliesterio pluošto gamyba reikalauja daug energijos (net 125 MJ/kg pluošto). Šio proceso metu išskiriamas didelis šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis. Muthu, S. (2014), „Assessing the Environmental Impact of Textiles and Clothing Supply Chain“, „Series in Textiles“, „Woodhead“ leidykla, Kembridžas.

¹⁶ Nors aukštas migrantų darbo lygis gali kelti didesnę tam tikrų žmogaus teisių ir darbo pažeidimų riziką, įmonės nėra skatinamos atsiriboti nuo tiekėjų dėl darbuotojų migrantų. Iš tiesų, įmonės turėtų pritaikyti išsamų patikrinimą siekiant užtikrinti, kad darbuotojų migrantų įdarbinimas yra atliekamas atsakingai.

ir neleistinas paslaugų užsakymas.

- Didelis produktų ciklų skaičius taip pat gali sukelti padidėjusį įmonės medžiagų ir išteklių naudojimą, todėl padidėja anglies, vandens ir atliekų pėdsakas.
- Įmonės veiklos užsienyje apimtis ir jos veiklos kontrolės apimtis gali padidinti jos pažeidžiamumą integralumo rizikoms.

Pirkimo modelio rizikos veiksniai

Panašiai ir su įmonės pirkimo modeliais – ar įmonė perka iš daug įvairių tiekėjų, jos sutartinių santykių pobūdis ir ar pirkimas yra tiesioginis ar netiesioginis – gali padidinti (ar sumažinti) žalos rizikas jos tiekimo grandinėje. Keli pavyzdžiai yra pateikiami toliau, tačiau šis sąrašas nėra išsamus:

- didelis tiekėjų skaičius gali padidinti žalos tikimybę įmonės tiekimo grandinėje. Be to, didelis tiekėjų skaičius, atsižvelgiant į įmonės dydį ir jos išteklius, skirtus išsamiam tiekimo grandinės patikrinimui, gali būti sunkiau kontroliuojamas,
- įmonės santykių su jos tiekėjais nepastovumas gali daryti įtaką jos galimybėms nustatyti, užkirsti kelią žalai ar ją sumažinti tiekimo grandinėje. Pavyzdžiui, trumpalaikiai santykiai su tiekėjais gali reikšti, kad įmonė neturi laiko tinkamai išvengti ar sumažinti rizikų, kurios buvo nustatytos tiekėjų įvertinimų metu. Taip pat tai gali reikšti, kad įmonei trūksta pranašumo prieš tiekėjus, norint išvengti ar sumažinti bet kokią nustatytą poveikį. Taip pat ir įprasta įmonės ilgalaikių ar trumpalaikių užsakymų sutarčių trukmė gali sumažinti įmonės pranašumą jos tiekėjų atžvilgiu,
- įmonės, kurios perka netiesiogiai (pvz., per pirkimo agentus) ir neturi tinkamų šių tarpininkų atrankos procesų, turi ribotą savo tiekėjų matomumą ir kontrolę,
- įmonės, kurios vykdo veiklą ar perka iš daug šalių – priklausomai nuo jų dydžio – gali patirti daugiau žalos ir todėl žalos prevencija bei sumažinimas gali būti sudėtingesni.

Nustatyti svarbiausias įmonės žalos rizikas

Remdamasi visa žinoma informacija įmonė turėtų nustatyti, kurios žalos rizikos yra svarbiausios – atsižvelgiant į žalos tikimybę ar sunkumą – jos veikloje ir tiekimo grandinėje, ir pasirinkti, kurias rizikas reikėtų spręsti pirmiausia. Žalos sunkumas yra vertinamas pagal mastą, apimtį ir nepataisomą pobūdį.

- „Mastas“ reiškia neigiamo poveikio sunkumą.
- „Apimtis“ reiškia asmenų, kurie yra ar bus paveikti, skaičių.
- „Nepataisomas pobūdis“ reiškia bet kokias galimybių ribas atkurti paveiktųjų situaciją bent į tą pačią ar panašią kaip prieš neigiamą poveikį.

Atsižvelgiant į drabužių ir avalynės sektoriaus problemų sudėtingumą ir įvairovę, svarbiausių žalos rizikų nustatymas pačios įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje gali lemti tam tikrą įmonės vertinimą. Įmonė yra raginama bendradarbiauti su suinteresuotosiomis šalimis ir ekspertais šio proceso metu. Visais atvejais įmonės turėtų būti pasirengusios pagrįsti, kaip jos nustatė ir suteikė prioritetus rizikoms. Žiūrėkite 5 skyrių.

Bendradarbiavimas

Įmonės yra skatinamos dalintis informacija, susijusia su žalos rizikomis konkrečiuose gamybos procesuose, šalyse, pirkimo modeliuose ir t. t., viešai ar pramonės lygyje. Informacijos dalinimasis sektoriaus lygyje yra ypač svarbus norint nustatyti kylančias žalos rizikas.

Veiksniai, kurie gali paveikti išsamaus patikrinimo pobūdį

Siekdama įvertinti bendrą žalos riziką visose produktų linijose ir tiekiančiose šalyse, įmonė gali taikyti rizika pagrįstą metodą, kad įgyvendintų anksčiau pateiktas Gaires. Tačiau jei įmonė pastebi (pvz., ataskaitose, suinteresuotųjų šalių dalyvavimo metu, skundų nagrinėjimo mechanizme ir t. t.), kad produktų linija ar komponento dalis yra susijusi su tam tikra rizika, įmonė neturėtų atmesti šios informacijos, bet turėtų apsvarstyti kartu ir kitą informaciją, surinktą nustatymo metu.

3 lentelė. **Veiksniai, kurie gali paveikti išsamaus patikrinimo pobūdį ir apimtį**

Kontekstas	Rekomendacijos
Įmonė turi daug produktų linijų	Įmonė yra skatinama iširti žalos rizikas, kurios yra susijusios su pagrindinėmis produktų linijomis arba tomis, kurios gali sukelti sunkiausias žalos rizikas. Nustačius ir išsprendus šias rizikas, ji turėtų toliau nustatyti ir spręsti rizikas, susijusias su kitomis produktų linijomis.
Įmonė parduoda kompleksinius produktus (t. y. įvairias komponentų dalis)	Siekdama įvertinti žalos rizikas visose komponentų dalyse, iš pradžių įmonė gali nustatyti žalos rizikas, susijusias su svarbiausiu užbaigtos prekės komponentu. Jei įmonė parduoda odines striukes su užtrauktukais ir kniedėmis, iš pradžių ji galėtų skirti dėmesį odos tiekimui, dažymo ir užbaigimo procesui ir užbaigtos prekės gamybai.
Įmonė vykdo veiklą arba perka iš daug šalių (t. y. vykdo veiklą ir perka iš)	Įmonės yra skatinamos nustatyti šalis, kuriose poveikio rizika yra didžiausia, ir remiantis šios rizikos įvertinimu, suteikti prioritetus tiekiančioms šalims, kurios turėtų būti įtrauktos į vertinimą.
Įmonė neturi savo medžiagų (pvz., žaliavų) kilmės šalių matomumo	Kur pateikiama informacija, įmonė gali nustatyti žaliavų prekybos srautus, kad galėtų nustatyti tikėtinas žaliavų, parduodamų medžiagų perdirbėjams jų tiekimo grandinėje, kilmės šalį (pvz., atsekti, kur didžioji medvilnės dalis nuperkama verpimui tam tikroje šalyje). Prekes, kurias parduoda didelės daugiašalės įmonės, galima susieti su tarptautiniais prekybininkais (pvz., medvilnės prekybininkais) ir paprašyti informacijos, iš kur jie gauna žaliavas, kurios po to parduodamos šalyje, kurioje yra įmonės medžiagų perdirbėjai.
Mažmenininkas	<p>Įmonė turėtų atlikti išsamų patikrinimą tiek savo prekės ženklams, tiek produktams, kuriuos ji parduoda, bet kurie jai nepriklauso. Konkretūs žingsniai gali skirtis.</p> <p>Įmonė turėtų taikyti šias Gaires savo prekės ženklams. Ji gali surinkti informaciją apie jai nepriklausančius prekės ženklus, ar tie prekės ženklai atliko išsamų patikrinimą, ir sužinoti jo apimtį. Jei įmonė parduoda įvairius prekės ženklus, ji gali teikti prioritetą tiems, kurie sudaro didžiausią jos prekių dalį, arba didžiausią žalos riziką keliantiems produktams.</p> <p>Laikui bėgant, įmonė skatinama sukurti sistemines priemones, skirtas sumažinti žalos riziką, susijusią su jos parduodamais, bet jai nepriklausančiais prekės ženklais. Pavyzdžiui, ji galėtų sukurti kvalifikacijos patikrinimo procesą įmonės parduodamiems prekės ženklams, kurie įtraukiami į jų išsamaus patikrinimo praktikų apžvalgą.</p>

Kontekstas	Rekomendacijos
Licencijos teikėjas	<p>Jei įmonė leidžia kitoms įmonėms naudoti jos prekės ženklą, ji vis vien yra atsakinga už produktų, kuriems naudojamas jos prekės ženklas, išsamų patikrinimą, nors konkretūs atliekami žingsniai gali skirtis. Pavyzdžiui, licencijos teikėjas gali reikalauti, kad licencijos gavėjai atliktų išsamų patikrinimą pagal šias Gaires. Jei licencijos gavėjai yra mažos ir vidutinės įmonės, įmonė raginama padėti kurti savo licencijų gavėjų pajėgumus, kai reikia ir tinkama, kad atliktų išsamų patikrinimą. Įmonė taip pat gali tiesiogiai padėti savo licencijos gavėjams atlikti išsamų patikrinimą pagal šias Gaires.</p> <p>Laikui bėgant, įmonė skatinama sukurti sistemines priemones, skirtas sumažinti žalos riziką, susijusią su jos produktais, kuriems naudojamas jos prekės ženklas. Pavyzdžiui, ji galėtų sukurti kvalifikacijos patikrinimo procesą licencijos gavėjams, kurie įtraukti į jų išsamaus patikrinimo praktikų apžvalgą.</p>

2.2 Atlikti pačios įmonės veiklos įsivertinimą

Jei įmonė nustatė žalos riziką savo pačios veikloje, ji turėtų atlikti vidaus įvertinimą, siekiant nustatyti rizikos apimtį ir dėl to atsiradusį poveikį.

Metodika

Esant galimybei, įmonė raginama laikytis esamų patikimų Gairių darbdaviams.¹⁷ II dalyje pateikti moduliai apima papildomas rekomendacijas sektoriaus rizikoms ir neišsamų vyriausybių bei tarptautinių organizacijų išteklių sąrašą.

Įmonė turėtų bendradarbiauti su galimai paveiktomis suinteresuotosiomis šalimis – apimant savo darbuotojus, darbininkus ir profesines sąjungas bei darbuotojus atstovaujančias organizacijas – nustatant galimą ir esamą žalą savo pačios veikloje. Tai yra labai svarbus žingsnis. Be suinteresuotųjų šalių įtraukimo, įmonė taip pat turėtų peržiūrėti savo politiką ir sistemas, kad įvertintų išvengtą ar sumažintą rizikos apimtį. Toliau pateikiamas neišsamus sąrašas su politikos, sistemų ir priemonių, kurias įmonė gali peržiūrėti savo įvertinimo metu, pavyzdžiais.

- Politikos ir pranešimai iš aukščiausio valdymo lygmens apie nustatytas rizikas.

¹⁷ Pavyzdžiui, TDO išplėtojo išsamias gaires darbdaviams, kaip nustatyti ir sumažinti darbo rizikas.

- Pirkimo praktikos ir kainos nustatymas. Žiūrėkite 4 papildomą lentelę.
- Taisyklės ir procedūros atsižvelgiant į rizikas.
- Programos pagerinti atitiktį.
- Darbuotojų mokymai, įgūdžiai ir žinios apie rizikas įmonės veikloje.
- Finansinė kontrolė, tokia kaip politikos ir procedūros sekti, valdyti ir registruoti finansinius išteklius bei sandorius. Žiūrėkite 11 modulį apie kyšininkavimą ir korupciją.
- Stebėjimo procedūros, apimant apie problemas įspėjančias sistemas, norint nustatyti žalos rizikas prieš joms atsirandant.
- Kanalai, pranešantys apie pažeidimus, ir apsaugos nuo atsakomųjų veiksmų tiems, kurie praneša apie pažeidimus.
- Procesai, leidžiantys atkurti poveikį žmogaus teisėms ir darbui (pvz., veiklos skundų nagrinėjimo mechanizmai).

Įmonė yra raginama siekti išorinės pagalbos atliekant įsivertinimą, kai:

- poveikis gali sukelti sunkią žalą, jei neįmanoma jos tinkamai išvengti (pvz., pavojingų cheminių medžiagų šalinimas) ir
- prevencijos priemonės reikalauja techninės ekspertizės, kuri neįmanoma įmonės viduje (pvz., gaisras, statybos, elektros sauga).

2.3 Įvertinti tiekėjus, susijusius su didesnėmis žalos rizikomis pristatymo vietoje

Tiekėjo pasirinkimas (rizika pagrįstas metodas)

Įmonė turėtų įvertinti tiekėjus, kurie yra susiję su didesnėmis žalos rizikomis pagal svarbą įmonės įvertinimo metu. Tiekėjai turėtų būti pasirenkami įvertinant žalos riziką, o ne remiantis jų padėtimi įmonės tiekimo grandinėje (t. y. vertinant poveikį pirmos pakopos gamyklose nebūtinai reikėtų teikti pirmenybę didesnėms žalos rizikoms trečioje pakopoje).¹⁸ Tačiau kai kurie veiksniai, pavyzdžiui, įmonės pranašumas

tiekėjų atžvilgiu, įmonės dydis, tiekėjų skaičius, gali turėti įtakos konkretiems žingsniams, kurių įmonė gali imtis savo tiekėjų vertinimui. Žiūrėkite veiksnius, kurie gali turėti įtakos išsamaus patikrinimo pobūdžiui ir apimčiai, toliau.

Kelios aplinkybės, nustatant didesnę riziką keliančius tiekėjus, apima:

- tiekėjas vykdo veiklą didesnės rizikos šalyje,
- tiekėjas yra įtrauktas į didesnės rizikos gamybos procesą (pvz., šlapiasis apdorojimas kelia didelę riziką dėl pavojingų cheminių medžiagų),
- žala ar žalos rizikos buvo nustatytos ankstesnio tiekėjo įvertinimo metu.

Turinys

Daugeliu žalos rizikos atvejų įmonė turėtų siekti įvertinti toliau pateiktus, su tiekėju susijusius, aspektus:

- priemonės, kurias tiekėjas įgyvendino, siekdamas išvengti žalos (pvz., politika, mokymai, patalpų atnaujinimas),
- esamą žalą arba žalos rizikas (pvz., nesaugus elgesys su cheminėmis medžiagomis),
- apimtį, koku mastu darbuotojai žino savo žmogaus teises ir darbo teises.

Svarbu atsižvelgti, ar tiekėjas parengė veiklos skundų nagrinėjimo mechanizmą ir jo atitiktis su 8 lentelėje („Pagrindiniai veiklos skundų nagrinėjimo mechanizmų ir rekomendacijų kriterijai“) pateiktomis rekomendacijomis.

Įvertinimo metodas ir metodika

- *Įvertinimo pobūdis (pvz., patikrinimas, apklausa, tikslinės grupės) turėtų atitikti riziką. Nėra vienos vertinimo formos, tinkamos visoms*

¹⁸ Šis metodas yra skirtas perkelti pramonės dėmesį nuo pirmos pakopos tiekėjų į sunkiausias įmonės rizikas, nesvarbu, kur tos rizikos yra.

rizikos rūšims. Pavyzdžiui, būtina atlikti techninį patikrinimą, norint patikrinti struktūrinį integralumą ir gaisro bei pastato saugą, o už ribų esančios tikslinės grupės gali būti tinkamos vertinant seksualinio priekabiavimo darbo vietoje riziką. Darbo ir žmogaus teisių vertinimai turėtų būti paremti darbuotojų apklausomis, o darbuotojai turėtų būti įtraukti į vertinimų planavimą – tiesiogiai arba per jų profesines sąjungas ir jų pasirinktas atstovaujančias organizacijas. Kai kuriais atvejais tradicinės apklausos gali būti neveiksmingos renkant slaptą informaciją dėl represijos baimės arba darbuotojai gali būti išmokyti pateikti numatytus atsakymus. Tokiais atvejais gali būti svarstomi dalyvavimo vertinimo metodai.¹⁹

- *Vertinimas turėtų būti grindžiamas aiškiu vietos konteksto supratimu.* Geras vietos veiklos konteksto supratimas yra svarbus žingsnis rengiant vertinimus, kurių metu galima surinkti reikiamą informaciją. Nors standartinis įvertinimas gali būti naudojamas kaip atspirties taškas, jis turėtų būti pritaikytas prie vietinių aplinkybių. Vertinimo komandos turėtų atsižvelgti į galios dinamiką ir kultūrinės normas rengiant ir įgyvendinant vertinimus. Toliau žiūrėkite „Suprasti veiklos kontekstą“.
- *Informacijos patvirtinimas:* žalos rizikos, kuri reikalauja subjektyvių nustatymų – pavyzdžiui, daugelis rizikų žmogaus teisėms ir darbui – situacijos vertinimo metu reikėtų naudoti kelis duomenų taškus. Trianguliacija, apimanti daugumos duomenų sujungimą iš kelių duomenų rinkimo šaltinių, padeda patikimas ir pagrįstas išvadas.
- *Įmonė turėtų pakoreguoti savo vertinimo metodiką, kai faktinės išvados neatitinka lauktų rezultatų.* Pavyzdžiui, jei tiekėjas vykdo veiklą didelės per ilgą darbo valandų rizikos kontekste, o per ilgą darbo valandų neaptinkama, įmonė turėtų persvarstyti vertinimo metodiką.

¹⁹ Dalyvavimo vertinimo metodai yra lengvinantys būdai, kurie apima aktyvų suinteresuotųjų šalių dalyvavimą, pavyzdžiui, žaidimas vaidmenimis, parodant paveikslėlių, diagramą ar žemėlapiį ir užduodant klausimus, prašant sukurti pasakojimą ir t. t. Žiūrėkite SIMPOC (2005), „Manual on Child Labour Rapid Assessment Methodology“, TDO, Ženeva, UNICEF.

Vertinimo komanda

Asmenys, atliekantys įvertinimą, turėtų būti kvalifikuoti, tai reiškia, kad jie turėtų pasižymėti šiomis kompetencijomis:

- patirties, kuri apimtų išsamias žinias apie atitinkamas rizikas, dėl kurių įmonė yra vertinama (pvz., vaikų darbas, priverstinis darbas ir t. t.), supratimą apie geriausią metodiką nustatyti esamą ir galimą žalą, susijusią su rizika vietiniame kontekste,
- žiniomis apie tarptautinius ir nacionalinius standartus, susijusius su neigiamu poveikiu,
- gebėjimu atlikti įvertinimą vietiniame kontekste (pvz., kalbos įgūdžiai).

Nėra tikėtina, kad vertinantys asmenys turės visas minėtas kompetencijas visose rizikos srityse ir visuose kontekstuose. Atsižvelgdami į šį iššūkį, vertinimą atliekantys asmenys gali sudaryti komandas, kurios turėtų visas minėtas kompetencijas.

Be minėtų kompetencijų, vertinant moterų dominavimą sektoriuje ir jautrumą, susijusį su kai kuriomis problemomis (pvz., seksualinis priekabiavimas, priverstinis darbas ir kt.), įmonė turėtų būti sąžininga, ar atliekančio įvertinimą asmens lytis yra svarbi.

Vertinimo dažnumas

Vertinimo nuovargis yra drabužių ir avalynės sektoriaus rūpestis. Tiekėjo vertinimai turėtų būti atliekami, kai informacijoje yra spragų arba galėjo pasikeisti kontekstas. Kitaip tariant, tiekėjų vertinimai turėtų suteikti pridėtinę vertę. Šiame kontekste įmonės skatinamos laikytis toliau pateiktų rekomendacijų.

- Nauji tiekėjai turėtų būti įvertinti prieš pateikiant užsakymus. Tiekėjo įvertinimo rezultatai turėtų atskleisti, ar įmonė gali atsakingai bendradarbiauti su tiekėju. Žiūrėkite 3.2.2 skyrių apie kvalifikacijos patikrinimą.
- Tiekėjo vertinimus gali atlikti įmonė arba galima remtis esamais patikimais vertinimais, jei tokie vertinimai buvo atlikti per pagrįstą laikotarpį (pvz., per praėjusius metus). „Patikimas vertinimas“ reiškia įvertinimus, kuriuos atliko teisėtos vertinimo grupės,

kurios laikėsi Gairių, susijusių su esamos ir galimos žalos nustatymu. Jei patikimi įvertinimai jau egzistuoja, įmonė raginama peržiūrėti išvadas ir tada nukreipti savo išsamaus patikrinimo veiksmus į nustatytos žalos išvengimą ar sumažinimą bei stebėti esamą situaciją.²⁰

- Nors įmonės turėtų įvertinti savo esamus tiekėjus (arba naudoti jau atliktus vertinimus), vertinimas neturėtų pakeisti nuolatinio stebėjimo. Stebėjimas apima nuolatinį esamos specifinės rizikos situacijos sekimą dalyvaujant suinteresuotosioms šalims. Veiksmingas stebėjimas yra besitęsiantis ir todėl gali pateikti išsamesnį vaizdą negu individualūs įvertinimai. Todėl esamų tiekėjų atveju, jei įmanoma, nuolatinis stebėjimas turėtų būti naudojamas norint nustatyti, kur ir kada reikalingas tolesnis vertinimas. Būtina išlaikyti pusiausvyrą tarp stebėjimo ir vertinimo. Pavyzdžiui, atliekant nuolatinį stebėjimą, darbuotojai gali įspėti apie vaikų darbo problemą. Tai galėtų paskatinti tiekėjo vertinimą. Tai ypač svarbu žmogaus teisėms ir darbo rizikoms, kurios gali greitai pasikeisti, ir jas sunku įvertinti taikant kiekybiško įvertinimo rodiklius: vaikų darbą, priverstinį darbą, diskriminaciją, kai kuriuos darbuotojų sveikatos ir saugos aspektus, teisę įsteigti ir prisijungti prie profesinės sąjungos ir teisę į kolektyvines derybas. Daugiau informacijos apie stebėjimą rasite 4 skyriuje.
- Kai kuriais atvejais žalos rizikos yra taip paplitusios tam tikroje jurisdikcijoje, kad atskirų tiekėjų vertinimas nepateiks jokios naujos informacijos. Pavyzdžiui, įmonė gali sužinoti iš suinteresuotų asmenų, kad seksualinis priekabiavimas yra paplitęs eksperto perdurbimo zonoje (EPZ). Pripažindama, kaip sunku nustatyti tam tikrus seksualinio priekabiavimo atvejus (pvz., be jau esamų veiksmingų skundų nagrinėjimo mechanizmų ir be pradinio investavimo į darbuotojų sąmoningumo didinimą), įmonė gali nuspręsti pirmiausia nevertinti tiekėjų, o bendradarbiauti su jais, siekiant užkirsti kelią seksualiniam priekabiavimui per mokymus ir sukuriant veiksmingą skundų nagrinėjimo mechanizmą.

²⁰ Gali pasitaikyti atveju, kai bus reikalingas kitas įvertinimas, pavyzdžiui, dėl reikšmingų konteksto pokyčių nuo paskutinio įvertinimo. Tačiau apskritai, įmonės yra skatinamos vengti įvertinimų pasikartojimų ir teikti pirmumą prevencijos ir sumažinimo ištekliams.

Žiūrėkite 2 modulį dėl seksualinio priekabiavimo ir seksualinio smurto bei smurto lyties pagrindu.

Bendradarbiavimas

Kaip nurodyta 1.1 skyriuje, norint palengvinti bendradarbiavimą, sektorius skatinamas siekti bendro tiekėjų nustatymo metodo (pvz., bendri tiekėjų ID kodai), kad būtų lengviau keistis informacija apie bendrus tiekėjus deramai remiantis konkurencijos įstatymu.

Įmonės raginamos bendradarbiauti siekiant suderinti vertinimo metodiką ir padėti atpažinti, ar vertinimai atitinka aukštus standartus. Įmonės taip pat pagal galimybes skatinamos bendradarbiauti vertinant tiekėjus, kai perkama tame pačiame regione ir iš tos pačios tiekėjų grupės. Tačiau vertinimų griežtumas neturėtų būti kompromituojantis, norint padidinti jų kiekį. Pavyzdžiui, šių rekomendacijų II dalyje įmonės yra skatinamos daugiausia pasikliauti darbuotojų apklausomis, tikslinių grupių diskusijomis ir kartais dalyvavimo metodais vertinant rizikas žmogaus teisėms ir darbui. Todėl svarbu, kad bendras įvertinimas, kuriuo įmonės galėtų pasidalinti, apimtų svarbią kokybinę informaciją.

Bendradarbiavimas

Įmonės skatinamos bendradarbiauti įsitraukiant į pramonės iniciatyvas arba suinteresuotųjų šalių iniciatyvas, siekiant įgyvendinti anksčiau pateiktas rekomendacijas. Tai ypač svarbu dalyvaujant MVĮ. Toliau pateikiami žingsnių pavyzdžiai, kurių įmonė ar iniciatyva gali imtis, kad įvertintų įmones, vykdančias veiklą kritiniuose tiekimo grandinės taškuose:

- esamų ar galimų kritinių taškų nustatymas tiekimo grandinėje,
- įmonių, vykdančių veiklą kritiniuose taškuose, atsekamumas,
- patvirtinimas (pvz., atliekant valdymo auditus ir atsitiktinius patikrinimus), kad įmonės, vykdančios veiklą kritiniuose taškuose, vykdo išsamų savo pirminių tiekėjų patikrinimą remdamosi čia pateiktomis rekomendacijomis,
- tiekimas, nukreiptas į įmones, vykdančias veiklą kritiniuose tiekimo grandinės taškuose, kurie taiko išsamų patikrinimą pagal šias Gaires.

3 papildoma lentelė. **Aukštesnės nei 2 pakopos žalos (pvz., žaliavos) rizikos įvertinimo ir sprendimo mechanizmai**

Įmonei gali būti sunku nustatyti ir įvertinti atskirus pirminius tiekėjus, pavyzdžiui, tiekiančius žaliavas, dėl matomumo ir pranašumo trūkumo. Tai nesumažina įmonės atsakomybės nustatyti žalingą poveikį pirminiame lygmenyje. Įmonės skatinamos sukurti mechanizmus, kurie būtų taikomi pagal paskirtį. Atsekamumo nustatymas ir / ar „kritinių taškų“ vertinimas yra du mechanizmų pavyzdžiai, kurie gali būti naudojami vertinant, ar rizikos, susijusios su žala pirminiame įmonės tiekimo grandinės lygmenyje, yra nustatytos, išvengtos ar sumažintos. Tai yra sritis, kurioje bendradarbiavimo metodai gali būti tinkami ir yra vis dažniau naudojami.

Atsekamumas

Atsekamumas yra procesas, kurio metu įmonės seka medžiagas ir produktus bei gamybos sąlygas (atsižvelgiant į EBPO gairėse aptariamus klausimus) tiekimo grandinėje. Svarbu pažymėti, kad atsekamumas kaip įrankis gali padėti įmonėms gauti informaciją apie pirminius dalyvius, tačiau įmonė negali apsiriboti atsekamumu. Šiose Gairėse toliau pateikiami tolesni žingsniai – ypač žalos prevencija ir sumažinimas – yra labai svarbūs.

Dalyvavimas „kritiniuose taškuose“

„Kritiniai taškai“ gali būti nustatyti pagal įvairias aplinkybes, tokias kaip:

- pagrindiniai pertvarkymo taškai tiekimo grandinėje,
- tiekimo grandinės etapai, kurie paprastai apima gana naujus veikėjus, apdirbančius didžiąją prekių dalį,
- tiekimo grandinės etapai su gamybos aplinkybių ir pirminės prekybos matomumu bei kontrole.

Iš esmės, įmonė dalinasi tam tikrais pirminiais tiekėjais, nes vykdo veiklą kritiniame savo tiekimo grandinės taške. Tačiau įmonė, vykdanči veiklą kritiniame taške, greičiausiai pasižymi didesniu pirminių tiekėjų matomumu ar pranašumu prieš juos. Jeigu įmonė gali pagrįstai nustatyti, kad įmonės, vykdančios veiklą kritiniuose tiekimo grandinės taškuose, atlieka išsamų savo pirminių tiekėjų patikrinimą, tuomet ji taip pat gali pagrįstai nustatyti, kad neigiamo poveikio rizikos, susijusios su jos pirminiais tiekėjais, buvo nustatytos, išvengtos ir sumažintos.

3 papildoma lentelė. **Aukštesnės nei 2 pakopos žalos (pvz., žaliavos) rizikos įvertinimo ir sprendimo mechanizmai** (tęsinys)

Įmonė gali:

- nustatyti produktų tiekėjus, vykdančius veiklą kritiniuose jos tiekimo grandinės taškuose, kurie yra susiję su neigiamu poveikiu pirminiame lygmenyje (t. y. už įmonės matomumo ribų),
- patikrinti, ar įmonės, vykdančios veiklą kritiniuose taškuose, nustato, išvengia ir sumažina žalą, susijusią su jų tiekėjais;

Kritinių taškų drabužių ir avalynės tiekimo grandinėje pavyzdžiai gali įtraukti:

- pasaulinius prekybininkus (pvz., medvilnės ir gumos),
- eksportuotojus, perdirbėjus, didmenininkus (pvz., suskaidytos tiekimo grandinės),
- cheminių medžiagų gamyklas (pvz., sintetiniai pluoštai),
- lydyklas ir rafinavimo įmones (pvz., metalai).

Išlaidų paskirstymas

Atsekamumo vykdymas ir įsitraukimas į kritinius taškus reikalauja finansinių išteklių. Šios Gairės siūlo įmonėms įtraukti įsipareigojimą į tiekimo sutartis prireikus padėti atlikti išsamų tiekimo grandinės patikrinimą dėl rizikos, susijusios su pirmine gamyba (pvz., įpareigojimas nukreipti pirkimą į kritinius taškus, kuriuose išsamaus patikrinimo mechanizmai buvo veiksmingi). Tačiau įmonėms nerekomenduojama įpareigoti tiekėjų įsitraukti į konkrečias iniciatyvas, nebent įmonė nori padengti tiekėjo dalyvavimo ir visas susijusias išlaidas. Veikiau įmonės turėtų pripažinti įvairias šias Gaires atitinkančias išsamaus patikrinimo bendradarbiavimo iniciatyvas, priemones ir t. t.

Suprasti veiklos kontekstą

Įmonė turėtų siekti suprasti savo veiklos kontekstą, norint tinkamai pritaikyti tiekėjų įvertinimus – pateikti teisingus klausimus tinkamu būdu – ir turėti pakankamai informacijos, siekiant išvengti ar sumažinti žalą ilgam laikotarpiui. Konkrečiai, įmonė yra skatinama:

- suprasti, kurias gyventojų grupes labiausiai paveikia žala, vietinius rizikos veiksnius, kurie galėtų padidinti žalą, pagrindines žalos priežastis ir dalyvius, kurie prisidėjo prie žalos.

Nustatant, kuri gyventojų grupė yra labiausiai paveikta žalos, įmonės gali atsižvelgti į šias aplinkybes:

- nelygybę tarp moterų ir vyrų (moterims ir vyrams visuomenės paskirti skirtingi vaidmenys gali atskirti juos nuo sprendimų priėmimo proceso ir sukurti moterims bei merginoms nepalankią padėtį šeimoje ir bendruomenėje);
 - amžių (kai kuriose visuomenėse jauni ir pagyvenę žmonės gali būti laikomi nenaudingais ir likti nepastebėtais),
 - tautybę (kalbant apie dominuojančias grupes arba priimančias bendruomenes),
 - socialinį pasiskirstymą kalbant apie kitus darbuotojus ir vadovus,
 - religiją (ypač mažumų),
 - sveikatos būklę (besilaukiančios moterys, lėtinės ligos ir t. t.),
 - darbo jėgos procentą, kurį sudaro darbuotojai migrantai,
 - darbo namuose apimtį,
 - išsilavinimo lygį (raštingumas, įgūdžiai, apimant kalbos įgūdžius, mokyklos nelankymas).
- kiek įmanoma, nustatyti teisminių ir neteisminių skundų nagrinėjimo mechanizmų pajėgumą.
- nustatyti ir įvertinti vietines ir nacionalines iniciatyvas, orientuotas į žalos išvengimą ir sumažinimą. Egzistuojančių iniciatyvų, jų tikslų ir bendro jų poveikio (jei informacija pasiekiamą) nustatymas padės įmonei suprasti, ar tos iniciatyvos gali padėti jai nustatyti, išvengti, sumažinti ir įvertinti žalą tiekimo grandinėje.

Įmonė gali remtis esančiais tyrimais, jei jie prieinami. Ji taip pat gali prašyti informacijos iš tarptautinių ir vietinių NVO (pvz., atliekant apklausas), tarptautinių organizacijų²¹ ar įsitraukti į tarptautines profesines sąjungas, kurios gali suteikti tokią informaciją.

Anksčiau pateiktos gairės gali būti svarbiausios žmogaus teisių rizikoms ir darbo poveikiui, kurie dažnai yra sudėtingi ir jų pobūdis gali skirtis

²¹ Pavyzdžiui, EBPO, Jungtinės Tautos, TDO ir Pasaulio bankas.

priklausomai nuo konteksto. Tačiau pateiktos gairės yra taip pat svarbios kai kurioms aplinkosaugos rizikoms, tokioms kaip vandens naudojimas. Nauja informacija turėtų nuolatos prisidėti prie įmonės supratimo apie kontekstą, kuriame ji vykdo veiklą ar iš kurio perkama.

Bendradarbiavimas

Įmonės, ieškančios tiekėjų toje pačioje šalyje ir gamybos grupės šalyse, yra skatinamos bendradarbiauti, siekiant nustatyti anksčiau pateiktą informaciją ir pasidalinti bet kokia nauja informacija pramonėje.

Veiksniai, kurie gali paveikti išsamaus patikrinimo pobūdį

Kai kuriais atvejais įmonei gali būti sunku įvertinti didelės rizikos tiekėjus dėl matomumo ir pranašumo trūkumo. Tai nesumažina įmonės atsakomybės nustatyti žalingą poveikį jos tiekimo grandinėje, bet daro įtaką pagrįstiems įmonės veiksams. Žiūrėkite 4 rekomendacijų lentelę.

4 lentelė. Veiksniai, kurie gali paveikti išsamaus patikrinimo pobūdį ir apimtį vertinant

Kontekstas	Rekomendacijos
Daug didelės rizikos tiekėjų	Siekdama įvertinti visus esamus didelės rizikos tiekėjus, įmonė gali teikti pirmenybę didelės rizikos tiekėjams, kurie yra svarbiausi pagal įmonės dydį, perkamą produkto procentą (arba šalims pagal pirkimo procentą), jei tikimasi, kad poveikis bus didžiausias arba kai žala gali būti nepataisoma. ¹ Įmonė turėtų būti pasirengusi pagrįsti prioritetų nustatymą.
Įmonei trūksta pranašumo tiesioginio tiekėjo atžvilgiu	Yra daug atvejų, kai įmonei gali trūkti pranašumo tiesioginio tiekėjo atžvilgiu, pavyzdžiui, a) įmonė yra mažesnė už jos tiekėją arba (b) kiekis, kurį įmonė perka iš tiekėjo, yra ribotas. Tokiais atvejais įmonei sunku surinkti informaciją iš tiekėjo, pasiekti tiekėjo patalpas arba įtikinti savo tiekėją dalyvauti patalpų vertinime. Nepaisant to, įmonė yra atsakinga už išsamaus patikrinimo atlikimą. Šiuo atveju įmonė gali: <ul style="list-style-type: none"> • padidinti savo pranašumą tiekėjo atžvilgiu, pavyzdžiui, didinti užsakymus, skatinti ilgalaikes sutartis, skelbti tiekėjo taisomųjų

Kontekstas	Rekomendacijos
	<p>veiksmų planus ir t. t. (kai įmanoma),</p> <ul style="list-style-type: none"> • sujungti pranašumą su kitais pirkėjais, perkančiais iš to paties tiekėjo, pavyzdžiui, suderinant veiklą, terminus ir papildomus tiekėjo taisomojo plano veiksmus, • bėgant laikui, patikrinti kvalifikaciją ir dirbti su tiekėjais, kurie sutinka būti patikrinti. Žiūrėkite 3.2.2 skyrių apie kvalifikacijos patikrinimą. Įmonė taip pat gali tiesiogiai pirkti iš tiekėjų, kuriuos įvertino patikimos sektorių ar suinteresuotųjų šalių iniciatyvos. <p>Jei sunkios žalos rizikos tiekėjas nesutinka būti įvertintas, įmonė turėtų apsvarstyti nutraukti bendradarbiavimą su tiekėju. Žiūrėkite 3.2 skyrių.</p>
Įmonė perka per tarpininką (pvz., pirkimo agentą)	<p>Įmonė yra atsakinga už išsamaus patikrinimo vykdymą, net jei ji perka per tarpininką.</p> <p>Įmonė gali atlikti išsamų patikrinimą pagal šias Gaires arba gali reikalauti, kad jos pirkimo agentai įvertintų savo tiekėjus. Šiuo atveju tarpininkas gali įtraukti tiekėjų vertinimo išlaidas į savo kainą.</p> <p>Įmonė gali teikti pagalbą savo pirkimo agentams tiekėjų vertinimo metu; pavyzdžiui, palengvinant bendradarbiavimą su sektoriais ar suinteresuotųjų šalių iniciatyvomis, kurios vertina tiekėjus.</p> <p>Informaciją apie bendradarbiavimą su tarpininku žiūrėkite 5 papildomoje lentelėje.</p>
Įmonė siekia įvertinti 2 pakopos tiekėją	<p>Įmonei trūksta pranašumo prieš tiekėjus, su kuriais ji nesudarė sutartinių santykių. Tokiais atvejais įmonei gali būti sunku surinkti informaciją iš tiekėjo, pasiekti tiekėjo patalpas arba įtikinti tiekėją dalyvauti patalpų vertinime.</p> <p>Įmonė gali reikalauti, kad jos tiesioginis tiekėjas (pvz., 1 pakopos) įvertintų savo tiekėjus (pvz., 2 pakopos) ir atskleistų išvadas. Įmonė yra skatinama padėti šio proceso metu. Pavyzdžiui, prekės ženklas gali bendradarbiauti su savo CMT, norėdamas įvertinti verpimo fabriką.</p> <p>Sektorius taip pat gali naudoti savo pranašumą pirkimo regione (pvz., eksporto perdirbimo zonoje arba gamybos grupėje), kad įvertintų tiekėjus.</p>
Tiekėjas yra pirminiame lygmenyje žemiau nei 2 pakopos pirkimas (pvz., žaliavos)	<p>Įmonei gali trūkti jos tiekėjų, vykdančių veiklą pirminiame lygmenyje, matomumo. Ji yra skatinama sukurti mechanizmus, kurių paskirtis būtų nustatyti, ar pirminiai tiekėjai sukelia didelę sunkios žalos riziką. Žiūrėkite 3 papildomą lentelę apie mechanizmų pavyzdžius.</p>

- 1 Abiejuose pavyzdžiuose sunkesnė žala yra sprendžiama pirma. Pirmumo suteikimas tiekėjams, kurie yra svarbiausi pagal tiekiamų produktų procentą ar įmonės dydį, gali nuspręsti žalos „mastą“, t. y. didesni tiekėjai gali reikšti didesnę poveikio mastą.

5 lentelė. Veiksniai, kurie gali paveikti išsamaus patikrinimo pobūdį ir apimtį suprantant veiklos kontekstą

Kontekstas	Rekomendacijos
Įmonė turi ribotus išteklius	<p>Daugeliu atvejų esama informacija yra prieinama viešuosiuose šaltiniuose.</p> <p>Jei informacijos nėra, įmonė raginama bendradarbiauti su kitomis įmonėmis, kurios perka tame pačiame regione, kad atliktų įvertinimą. Įmonė taip pat gali paskatinti savo pramonės asociaciją atlikti įvertinimą. Jei įmonė negali surinkti informacijos naudodama bet kurią iš išvardytų priemonių, ji raginama sumažinti savo išsamaus patikrinimo išlaidas (pvz., konsoliduoti savo tiekėjus) arba nukreipti pirkimą tiesiogiai į mažiau rizikingas šalis, kol ji galės surinkti pakankamai informacijos atsakingam tiekimui.</p>
Įmonė siekia plėstis į naują rinką	<p>Įmonė gali atlikti vietinį įvertinimą arba bendradarbiauti su kitomis įmonėmis, perkančiomis tame pačiame regione, kad atliktų įvertinimą. Įmonė taip pat gali paskatinti savo pramonės asociaciją atlikti įvertinimą.</p> <p>Jei įmonė siekia pirkti iš naujos rinkos su žinomomis sunkiomis žmogaus teisių, darbo ar aplinkosaugos problemomis, tačiau nepakanka informacijos apie vietinį veiklos kontekstą ir įmonė negali gauti tokios informacijos, jai nerekomenduojama įeiti į rinką.</p>

2.4 Įvertinti įmonės ryšį su poveikiu

Anksčiau minėtų procesų metu įmonė nustatė poveikį savo veikloje ir tiekimo grandinėje. Ji turėtų sąžiningai stengtis suprasti, ar ji sukėlė, prisidėjo ar yra susijusi su poveikiu, nustatyti išsamaus patikrinimo metu. Įmonės ryšio su poveikiu nustatymas yra sunki ir kartais abstrakti užduotis. Tačiau tai svarbu įvertinant jos atsakomųjų veikslių lūkesčius (t. y., ar įmonė turėtų suteikti atlyginamąsias priemones).

6 lentelė. Ryšys su žala ir tinkami veiksmai

Ryšys	Tinkamas veiksmas
Įmonė sukėlė žalą	<ul style="list-style-type: none"> sustabdyti veiksmą, keliantį ar prisidedantį prie žalos, ir sumažinti likusią žalą. Žiūrėkite 3 skyrių. ištaisyti žalą. Žiūrėkite 6 skyrių. užkirsti kelią galimai žalai ar ją sumažinti. Žiūrėkite 3 skyrių.
Įmonė prisidėjo prie žalos (svarbu pačios įmonės veiklai ir tiekimo grandinei)	<ul style="list-style-type: none"> sustabdyti veiksmą, prisidedantį prie žalos. Žiūrėkite 3 skyrių. ištaisyti žalą. Žiūrėkite 6 skyrių. užkirsti kelią prisidėjimo prie žalos rizikai ateityje ar ją sumažinti. Žiūrėkite 3 skyrių. naudoti pranašumą prieš poveikį keliantį subjektą, siekiant užkirsti kelią žalai ar ją sumažinti. Žiūrėkite 3 skyrių.
Įmonė yra susijusi su žala (t. y. žala yra įmonės tiekimo grandinėje)	Užkirsti kelią žalai ar ją sumažinti įmonės tiekimo grandinėje, pavyzdžiui, naudojant vidaus priemones ir pranašumą prieš tiekėjus. Žiūrėkite 3 skyrių.

Kaip įmonė gali įvertinti jos ryšį su poveikiu (kurį ji sukėlė, prie kurio prisidėjo, su kuriuo yra tiesiogiai susijusi)?

Įmonė turėtų stengtis nustatyti jos ryšį su poveikiu, kurį nustatė išsamaus patikrinimo proceso metu. Šis ryšys lems veiksmus, kurių įmonė turėtų imtis kaip atsako. Drabužių ir avalynės sektoriuje įmonė dažniausiai gali pakenkti savo pačios veiklai ir prisidėti prie žalos tiekimo grandinėje. Taip pat labiausiai tikėtina, kad įmonė bus susijusi su žala, kurią sukėlė tiekėjai jos tiekimo grandinėje.

Sukeltas. Įmonė „sukelia“ neigiamą poveikį, jei yra priežastinis ryšys tarp įmonės veiklos, produktų ar paslaugų ir neigiamo poveikio.

Klausimai, į kuriuos reikia atsižvelgti:

K. Ar įmonės veiksmas tiesiogiai sukėlė neigiamą poveikį?

K. Ar įmonės negalėjimas veikti tiesiogiai sukėlė neigiamą poveikį?

Prisidėtas. Įmonė „prisideda prie“ poveikio, jei įmonės veiksmai sukėlė, palengvino ar paskatino kitą subjektą sukelti neigiamą poveikį. Prisidėjimas turi būti aiškus.¹

Klausimai, į kuriuos reikia atsižvelgti:

K. Esant „išskyrus“ įmonės veiksmą ar jo nebuvimą, ar subjektas būtų sukėlęs žalą?

K. Ar įmonės veiksmas (jo nebuvimas) leido, sudarė galimybę ar palengvino tiekėjui sukelti neigiamą poveikį?

K. Ar įmonės veiksmas (jo nebuvimas) paskatino ar motyvavo įmonę sukelti neigiamą poveikį?

K. Jei tinka bet kuris paminėtas klausimas, ar egzistuoja pagrįstas priežastinis ryšys tarp įmonės veiksmo ir atlikto veiksmo, sukėlusio neigiamą poveikį (pvz., tiekėjo)?

Tiesiogiai susijęs. *Sąsaja* yra apibrėžiama ryšiu tarp žalos ir įmonės produktų, paslaugų ar veiklos per kitą įmonę (t. y. verslo santykius). *Tiesiogiai susijęs* nereiškia „tiesioginio pirkimo“.

Klausimai, į kuriuos reikia atsižvelgti:

K. Ar yra žala įmonės tiekimo grandinėje, kurios įmonė nesukėlė ar prie jos neprisidėjo?

1. Tokiu atveju yra svarbu atsižvelgti į laipsnį ar mastą, kuriuo įmonė sukelia, palengvina arba skatina kitą subjektą sukelti neigiamą poveikį.

3. Užkirsti kelią žalai, ją sustabdyti arba sumažinti pačios įmonės veikloje ir jos tiekimo grandinėje

Lūkesčiai pagal EBPO gaires

Kai įmonė sukelia ar gali sukelti neigiamą poveikį žmogaus teisėms, ji turėtų imtis reikiamų žingsnių sustabdyti ar išvengti poveikio.“ (EBPO gairės, IV, 42 komentaras)

„Jei įmonė nustato neigiamą poveikį keliančią riziką tiekimo grandinėje, tuomet ji turėtų imtis reikiamų žingsnių sustabdyti ar išvengti to poveikio.“ (EBPO gairės, II, 18 komentaras)

„Įmonės turėtų siekti išvengti ar sumažinti neigiamą poveikį, kai jis yra tiesiogiai susijęs su jų veikla, produktais ar paslaugomis per verslo santykius, net jei jos prie to neprisidėjo. Nėra siekiama perduoti neigiamą poveikį keliančio subjekto atsakomybės įmonei, su kuria jis turi verslo santykius.“ (EBPO gairės, II, A12)

3.1 Užkirsti kelią žalai, ją sustabdyti ar sumažinti pačios įmonės veikloje

Įmonė turėtų nutraukti bet kokius veiksmus, kurie kelia žalą arba prisideda prie jos veikloje. Įmonė turi parengti ir įgyvendinti planą – dažnai vadinamą taisomųjų veiksmų planu (TVP) drabužių ir avalynės sektoriuje, siekiant ateityje užkirsti kelią žalai ar ją sumažinti veikloje. Šis planas turėtų aiškiai ir išsamiai išdėstyti, kada ir kokių veiksmų bus imtasi. Naudojamos priemonės turėtų būti proporcingos žalos sunkumui.

Trumpalaikiai TVP tikslai

Esant trumpam laikotarpiui, reikia nedelsiant imtis veiksmų, kurie sustabdytų esamą poveikį ir užkirstų kelią bet kokiam staigiam ir kritiniam pavojui. Tais atvejais, kai darbuotojų sveikatai ir gyvenimui kyla toks pavojus, įmonė turėtų užtikrinti, kad darbuotojai nedelsiant paliks pavojaus zoną, pavyzdžiai pateikti 5 modulyje „Darbuotojų sveikata ir sauga“. Taip pat, jei aplinkai kyla staigus ir kritinis pavojus, įmonė turėtų sustabdyti žalą keliančią (arba galinčią sukelti) veiklą, kol pavojus bus pašalintas.

Ilgalaikiai ir į rezultatus orientuoti TVP sprendimai

Esant ilgam laikotarpiui, įmonė turėtų siekti parengti į rezultatus orientuotus sprendimus, nuo kurių priklauso žalos prevencija. Daugeliu atvejų į rezultatus orientuotas sprendimas atitinka šiuos kriterijus: pirmenybė teikiama ištekliams, sprendimas yra proporcingas žalos rizikai, sprendimas yra tvarus ir pagrįstas esamais įrodymais. Žiūrėkite 1 paveikslėlį.

SVARBŪS TERMINAI

Prevencija – šiose rekomendacijose vartojamas terminas „užkirsti kelią“ plačiai apima bet kokį veiksmą, kuris skirtas sustabdyti žalos atsiradimą. Kitaip tariant, „užkirsti kelią“ nebūtinai reiškia rizikos išvengimą. Prevencija gali reikšti veiksmus, kurių imasi įmonė, norėdama užkirsti kelią žalai savo veikloje arba tiekimo grandinėje (pvz., tiekėjo pajėgumų didinimas ir t. t.).

Sumažinimas reiškia veiksmus, atliktus, siekiant sumažinti ir pašalinti žalą neigiamo įvykio atveju. Sumažinimo priemonių gali būti imtasi prieš, per ar po įvykio siekiant sumažinti žalą dydį. Pavyzdžiui, tekstilės gamykla pradeda naudoti geriausias esamas technologijas, norėdama sumažinti vandens taršą.

1 paveikslėlis. Į rezultatus orientuotų sprendimų kriterijai

Rekomendacijos	Pavyzdžiai
<p>Pirmumo teikimas ištekliams</p> <p>Visų pirma, ištekliai turi būti paskirstyti pagal įsikišimo poveikį.</p>	<p><i>Rizika:</i> gaisras</p> <p><i>Pavyzdys:</i> iš pradžių įmonė turėtų pasirūpinti darbo vietos saugumu ir tuomet sutelkti dėmesį į darbuotojų mokymus apie gaisro saugą.</p>
<p>Proporcingumas žalos rizikai</p> <p>Dauguma rizikų drabužių ir avalynės sektoriuje yra kompleksinės, tai reiškia, kad būtini keli įsikišimai norint tinkamai išvengti ar sumažinti žalą.</p>	<p><i>Rizika:</i> užmokesčio įstatymų nesilaikymas</p> <p><i>Pavyzdys:</i> įmonė gali atlikti automatinis mokėjimus darbuotojams. Tą galima sujungti su darbuotojų mokymais apie jų juridines teises į užmokesį bei priedus ir kaip suprasti užmokesčio lapelį.</p>
<p>Tvarumas</p> <p>Ilgalaikiai sprendimai turėtų suteikti ilgalaikius rezultatus. Daugeliu atvejų tai reiškia, kad procesai turėtų būti įtraukti į valdymo sistemas.</p>	<p><i>Rizika:</i> pavojingų cheminių medžiagų tvarkymas ir šalinimas</p> <p><i>Pavyzdys:</i> darbuotojų mokymas, kaip saugiai tvarkyti ir šalinti chemines medžiagas yra įtrauktas į darbuotojų orientavimo ir pasikartojančius kvalifikacijos kėlimo kursus.</p>
<p>Grindimas esančiais įrodymais</p> <p>Kur sprendimai galimi, įmonė turėtų apsvarstyti jų priėmimą ir laikymąsi.</p>	<p><i>Rizika:</i> vandens naudojimas</p> <p><i>Pavyzdys:</i> įmonė pradeda naudoti geriausias galimas priemones, skirtas sektoriui.</p>

TVP komponentai pačios įmonės veiklai

Taisomųjų veiksmų planai turi turėti aiškiai parengtą įgyvendinimo ir tolesnių veiksmų grafiką. Paprastai tai yra politikos, mokymų, patalpų atnaujinimo ir valdymo sistemų derinys.

- *Politika:* politika išdėsto įmonės įsipareigojimą laikytis tarptautinių standartų ir yra pamatas tolesniems veiksams, tokiems kaip mokymai, patalpų atnaujinimas ir t. t.

- *Mokymai*: nors tikslai, auditorija ir mokymo turinys turėtų atitikti paskirtį, mokymai yra svarbi daugumos taisomųjų veiksmų planų dalis. Daugeliu atvejų mokymai turėtų apimti informaciją apie riziką, darbuotojo teises ir mokinio vaidmenį užkertant kelią ar sumažinant žalą.
- *Patalpų atnaujinimas*: kai kurios žalos galima išvengti investuojant į patalpų ir įrangos tobulinimus. Tokios investicijos gali apimti: apšvietimą, vėdinimą, prieigą prie avarinių išėjimų, naujus įrenginius ir t. t.
- *Valdymo sistemos*: valdymo sistemos gali būti sustiprintos, kad (i) geriau sektų informaciją ir išpėtų apie problemas prieš joms atsirandant arba (ii) sukurtų sisteminės priemonės, visų pirma siekiant sumažinti žalos riziką. Pavyzdžiui, verpimo fabrikas gali sustiprinti savo privačių darbuotojų atranką, norėdamas išvengti priverstinio darbo ir vaikų darbo. Taip pat fabrikas gali pradėti atlikti automatinius mokėjimus, norėdamas išvengti nesąžiningų užmokesčio sumažinimų.
- *Darbuotojų teisės*: atsižvelgiant į darbo poveikį, įmonė turėtų įtraukti išsamų patikrinimą, susijusį su darbuotojų teisėmis įkurti ir prisijungti prie profesinės sąjungos ir teisėmis į kolektyvines derybas, taisomųjų veiksmų planą. Profesinės sąjungos ir darbuotojus atstovaujančios organizacijos atlieka svarbų vaidmenį, norint išvengti žalingo poveikio darbo vietoje per kolektyvinių derybų sutartis, nuolatinį stebėjimą ir padedant darbuotojams pasiekti skundų nagrinėjimo mechanizmus, arba patiems pateikiant skundų nagrinėjimo mechanizmo formą. Dėl šios priežasties šios teisės yra laikomos suteiktomis teisėmis.

Suinteresuotųjų šalių įsitraukimas ir ekspertų konsultacijos

Darbuotojai ir profesinės sąjungos bei darbuotojus atstovaujančios organizacijos turėtų dalyvauti taisomųjų veiksmų plano kūrimo, politikų ir programų planavimo metu. Darbuotojams turėtų būti suteikta išsami bei tiksli informacija ir galimybė išreikšti susirūpinimą bei prisidėti. Įmonės taip pat gali tiesiogiai bendradarbiauti su profesinėmis sąjungomis, kad būtų palengvintas darbuotojų indėlis, žiūrėkite įvadą. Įmonė turėtų apsvarstyti, ar ekspertų konsultacijos yra būtinos norint parengti taisomųjų veiksmų planą; kuo sudėtingesnė rizika – tuo labiau įmonė turi remtis ekspertų konsultacijomis rengiant sprendimą.

Veiksniai, kurie gali paveikti išsamaus patikrinimo pobūdį

Visos įmonės, nepriklausomai nuo jų dydžio, subsektoriaus, padėties tiekimo grandinėje ir veiklos konteksto, turėtų užkirsti kelią žalingam poveikiui, kuris galėjo kilti dėl jų veiklos, jį sustabdyti ar sumažinti. Tačiau įmonė gali taikyti laipsnišką metodą, kuriuo pirma spręstų sunkiausią poveikį.

3.2 Siekti užkirsti kelią žalai ar ją sumažinti įmonės tiekimo grandinėje

Įmonė turėtų parengti ir įgyvendinti planą, skirtą ateityje užkirsti kelią žalai ar ją sumažinti jos tiekimo grandinėje. Šis planas turėtų išsamiai išdėstyti, kokių veiksmų imsis pati įmonė, aiškiai nurodant tolesnių veiksmų laiką. Taikomos priemonės turėtų būti proporcingos žalos sunkumui.

Įmonės planas gali apimti toliau nurodytas priemones:

- prisidėjimo prie žalos įmonės tiekimo grandinėje vengimas. Žiūrėkite 3.2 skyrių.
- vidaus priemonių įgyvendinimas, siekiant sumažinti riziką įmonės tiekimo grandinėje. Žiūrėkite 3.2 skyrių.
- pranašumo naudojimas siekiant paveikti tiekėją, kad šis užkirstų kelią ar sumažintų žalą. Žiūrėkite 3.2 skyrių.
- pagalba tiekėjui užkirsti kelią žalai ar ją sumažinti. Žiūrėkite 3.2 skyrių.
- bendradarbiavimo su tiekėju nutraukimas. Žiūrėkite 3.2 skyrių.
- vyriausybės įtraukimas. Žiūrėkite 3.2 skyrių.

3.2.1 Išvengti prisidėti prie žalos įmonės tiekimo grandinėje

Jei įmonė nustato, kad prisidėjo prie žalos, ji turėtų atlikti taisomuosius veiksmus arba bendradarbiauti dėl žalos ištaisymo. Žiūrėkite 6 skyrių.

Jei įmonė nustato prisidėjimo prie žalos riziką savo tiekimo grandinėje, ji turėtų parengti ir įgyvendinti planą, kaip užkirsti kelią jos prisidėjimui. Norėdami nustatyti, ar įmonė prisidėjo prie poveikio tiekimo grandinėje, žiūrėkite skyrių „Įmonės ryšys su poveikiu“. Taikomos priemonės turėtų būti proporcingos žalos sunkumui. Daugeliu atvejų planas turėtų apimti šiuos elementus:

- *Tiekėjo įtraukimą*: siekti tiekėjo indėlio pagal įmonės prisidėjimą prie žalos ir galimus sprendimus.
- *Kontrolės priemonės*: taikyti priemones, kurios sumažina žalos riziką. Veiksminga politika, darbuotojų mokymai ir valdymas yra galimų kontrolės priemonių pavyzdžiai.
- *Apie problemas įspėjanti sistema*: nustatyti problemas ar rizikų požymius ir įtraukti procedūras, kurių įmonė turėtų laikytis, jei nustatomos prisidėjimo prie žalos rizikos.

4 papildoma lentelė. Išvengti prisidėjimo prie žalos per atsakingo prikimo praktiką

Rekomendacijos mažmenininkams, prekių ženklams ir jų pirkimo tarpininkams.

Kai kuriais atvejais buvo įrodyta, kad mažmenininkų, prekių ženklų ir jų pirkimo tarpininkų pirkimo praktika prisideda prie žalingo poveikio — tokio kaip per ilgį ir priverstiniai viršvalandžiai bei mažas užmokestis. Tai ypač svarbu tais atvejais, kai užsakymai keičiami, atšaukiami, vėlai pateikiami, skubūs (ypač piko metu ar per šventes) arba kai nustatomas trumpesnis nei įmanomas įvykdymo laikas. Vėluojantis mokėjimas už produktus taip pat gali prisidėti prie tiekėjų vėlavimo mokėti darbuotojams. Įmonės kainų derybos gali prisidėti prie išlaidų mažinimo, todėl ir prie poveikio darbui, žmogaus teisėms ar aplinkai. Įmonė turėtų sustiprinti savo valdymo sistemas, norėdama išvengti žalos dėl savo pirkimo praktikų. Konkrečiai, įmonė raginama įvertinti, ar jos pirkimo praktikos prisideda prie žalos, įgyvendinti kontrolės priemones ir stebėti žalos rizikos problemas.

Įvertinti, ar pirkimo praktikos prisideda prie žalos

- Įmonė raginama bendradarbiauti su savo tiekėju, kad suprastų, ar jos pirkimo praktikos gali prisidėti prie žalos ir kaip. Pripažindama, kad tiekėjai gali nenorėti atvirai teikti tokios informacijos, įmonė gali stengtis anonimiškai rinkti informaciją iš savo tiekėjų (pvz., kasmetinė apklausa) arba bendradarbiauti su trečiaja šalimi, kuri kaupia duomenis ir pateikia išvadas.
- Įmonė turėtų stebėti veiksmų požymius, kurie sukelia žalą.
Pavyzdžiai apima: pavėluotų užsakymų procentą, užsakymų, kurie buvo pakeisti po pateikimo, procentą, dienų skaičių nuo paskutinio pakeitimo iki siuntimo. Turi būti sukurtos tokios informacijos nuolatinio stebėjimo sistemos.¹
- Jei įmonė savo stebėjimo metu nustato, kad anksčiau aprašytos praktikos (pvz., užsakymų pasikeitimai) yra įprastos, ji turėtų siekti nustatyti, kodėl. Komandos nariai, atsakingi už užsakymų pateikimą, turėtų būti įtraukti į analizę.

4 papildoma lentelė. Išvengti prisidėjimo prie žalos per atsakingo prikimo praktiką (tęsinys)

Kontrolės priemonės siekiant išvengti prisidėjimo prie žalos

- Įmonė yra raginama įgyvendinti kontrolės priemones norint išvengti prisidėjimo prie žalos per savo pirkimo praktikas, nepaisant to, ar ji nustatė konkrečių prisidėjimą prie žalos.
- Įmonė turėtų parengti kainodaros modelius, pagal kuriuos būtų atsižvelgiama į darbo užmokesčio, priedų ir investicijų į padorų darbą išlaidas. Anksčiau minėti svarstymai turėtų atsispindėti FOB kainose kartu su tradicinėmis kainodaros aplinkybėmis, tokiomis kaip įsigyti kiekiai, medžiagų kaina, įgūdžių reikalavimai ir t. t.
- Papildomos kontrolės priemonės gali apimti:
 - galutinių užsakymų pateikimo datų nustatymą su tiekėju.
 - terminų perdavimą visiems pirkimo komandose.
 - pirkimo plano pasidalinimą su tiekėjais ir laiku pateiktus atnaujinimus.
 - prognozavimo suderinimo, kuris apima koordinavimą tarp geografinių vietovių, kategorijas ir produktų kūrimą, tobulinimą, kad būtų galima gauti teisingą informaciją ir priimti sprendimus tinkamu laiku.
 - tiekimo bazės optimizavimas, kad būtų galima spręsti pajėgumų svyravimus ir priimti bei įgyvendinti technologijas, reikalingas atsakyti į atsirandančių stilių ir produktų poreikį.¹

Apie problemas įspėjančios sistemos

Įmonė turėtų parengti procedūras, skirtas pirkimo komandoms sekti atvejus, kai praktikos galėjo prisidėti prie žalos. Pavyzdžiui, tais atvejais, kai užsakymai yra keičiami po pateikimo arba pateikiami vėlai, įmonė gali sumažinti riziką: a) sumokėti už skubų užsakymo pristatymą, b) pakeisti pristatymo datą arba c) pateikti patvirtintų subrangos sutarčių sąrašą, užpildantį užsakymo dalį.

1. Rekomendacijos yra paimtos iš „Suppliers Speak Up, How Responsible Purchasing Practices Can Improve Working Conditions in Global Supply Chains“ (2014), IEH – Norvegijos etiškos prekybos iniciatyva ir tvari prekyba.

3.2.2 Įgyvendinti vidaus priemonės siekiant sumažinti rizikas įmonės tiekimo grandinėje

Įmonės gali įgyvendinti vidaus priemonės, kad išvengtų neigiamo poveikio (pvz., bendradarbiaudamos su tiekėjais, kurie jau taiko priemonės, skirtas išvengti poveikio) arba kad užkirstų kelią esamam ir galimam poveikiui (pvz., padedant tiekėjams taikyti prevencijos ir mažinimo priemonės). Toliau pateikiami vidinių priemonių pavyzdžiai. Papildomos rekomendacijos taip pat pateikiamos 5 papildomoje lentelėje įmonėms, kurios perka per tarpininkus.

Patikrinti tiekėjų kvalifikaciją

Įmonė įvertina tiekėją prieš pateikdama užsakymus. Įvertinimo tikslas – nustatyti, ar įmonė gali pirkti iš tiekėjo, taip užkertant kelią poveikiui tiekimo grandinėje. Įmonė turėtų pateikti užsakymus tik tuo atveju, jei nustatyta žalos rizika yra maža (pvz., dėl paties tiekėjo priemonių, skirtų užkirsti kelią žalai ar ją sumažinti) ir / ar įmonė nori deramai bendradarbiauti su tiekėju, siekiant išvengti žalos (pvz., stiprinant pajėgumą ir t. t.). Įvertinimas gali būti pagrįstas rizika, o tai reiškia, kad įvertinimo apimtis turėtų būti proporcinga rizikai.

Konsoliduoti tiekėjus

Įmonei, turinčiai daug tiekėjų, gali būti sunku išvengti poveikio dėl didelio dalyvių skaičiaus. Bendro tiekėjų skaičiaus konsolidavimas gali padėti padidinti įmonės tiekimo grandinės kontrolę ir taip sutelkti išteklius siekiant išvengti poveikio, jei tiekėjų skaičius yra ribotas. Ši priemonė yra ypač svarbi mažoms ir vidutinėms įmonėms, kurių ištekliai yra riboti.

Pažinti savo tiekėjus

Įmonės, ilgą laiką bendradarbiaudamos su tiekėjais ir suvokiančios vietinį veiklos kontekstą, geriau supras jų tiekimo grandinės riziką ir galės padėti savo tiekėjams siekti į rezultatus orientuotų sprendimų. Vietinių tiekimo biurų turėjimas ir tiekėjų lankymas gali prisidėti prie anksčiau minėtų aspektų.

Sukurti verslo paskatas

Rekomenduojama, kad įmonės taikomos kontrolės priemonės paskatintų tiekėjus laikytis įmonės AĮE politikos. Pavyzdžiui, įmonė gali:

- įtraukti tiekėjų lūkesčius į tiekimo sutartis pagal įmonės AĮE politiką.
- suformuoti pranašumą tiesioginių tiekėjų atžvilgiu padidinant užsakymus arba teikiant potencialius užsakymus tiekėjams, kurie tinkamai vykdo veiklą atsižvelgiant į produkcijos kokybę ir atsakingą įmonių elgesį.

5 papildoma lentelė. **Taikyti kontrolės priemones netiesioginio pirkimo metu**

Toliau pateiktos rekomendacijos yra svarbios, kai įmonė pasitiki pirkimo tarpininku, siekdama įvertinti su tiekėjais susijusį poveikį ir jo išvengti. Pavyzdžiui, prekės ženklas gali pasikliauti pirkimo tarpininku, kad atliktų išsamų gamintojų, iš kurių jis perka kito prekės ženklo vardu, patikrinimą. Tokiais atvejais įmonė turėtų įvertinti tarpininko pajėgumą atlikti išsamų patikrinimą pagal šias rekomendacijas.

Pirkimo agentų kvalifikacijos tikrinimas

Įmonė yra skatinama rengti ar įgyvendinti savo pirkimo agentų kvalifikacijos tikrinimo procesą. Kvalifikacijos tikrinimo procesas yra skirtas įvertinti tarpininko gebėjimą atlikti išsamų jo tiekėjų patikrinimą. Šio proceso metu įmonė gali siekti suprasti:

- kad tarpininkas yra teisėta įmonė, turinti tinkamą licenciją,
- ar tarpininkas laikosi sutarties, ar užsako paslaugas iš kitos įmonės,
- bendrą tarpininkų tiekėjų skaičių ir jų geografinę padėtį,
- kaip dažnai tarpininkas lanko tiekėjus ir tiekėjus lankančių darbuotojų funkcijas,
- vidutinį laikotarpį, per kurį tarpininkas palaiko ryšius su savo tiekėjais,
- tarpininko taikomas tiekėjų kvalifikacijos tikrinimo priemones,
- tarpininko veiklos sekimo rezultatus, susijusius su rizikos valdymu, įskaitant klientų nuorodas,
- šeimyninių santykių su bet kuriais tiekėjais atskleidimą.

5 papildoma lentelė. **Taikyti kontrolės priemonės netiesioginio pirkimo metu** (tęsinys)

Toliau pateiktos papildomos kontrolės priemonės gali būti taikomos tarpininkams, kurių kvalifikacija buvo įvertinta.

- Tarpininkų lūkesčių įtraukimas į tiekimo sutartis pagal įmonės AĮE politiką. Tarpininkai turėtų atlikti jų tiesioginių tiekėjų ir tarpininkų kvalifikacijos tikrinimą.¹
 - Įmonė turi turėti galimybę bet kuriuo metu žinoti, kur yra jos užsakymai. Tarpininkai turėtų būti pasirengę atskleisti:
 - iš anksto patvirtintų tiekėjų pasirinkimą,
 - naujausią informaciją apie tiekėjus,
 - naujausius tiekėjų vertinimo rezultatus ir atitinkamas prevencines priemones, svarbiausia:
 - Tarpininkai turėtų nedelsdami įspėti įmonę apie nustatytą esamą arba galimą sunkią žalą.
 - Kai įmanoma, tarpininkai turėtų užmegzti ilgalaikius santykius su savo tiesioginiais tiekėjais, kad padėtų nuolat nustatyti žalą ir veiksmingai užkirsti jai kelią arba ją sumažinti.
 - Įmonė atlieka atsitiktinai pasirinktų patvirtintų tiekėjų įvertinimą.
1. Įmonė arba tarpininkas gali patikrinti tiekėjo kvalifikaciją remiantis tiesioginių tiekėjų tikrinimo procesu. Tais atvejais, kai tarpininkas pats atlieka savo tiekėjų kvalifikacijos tikrinimą, įmonės turėtų užtikrinti, kad procesas atitiks šias Gairės ir įmonės lūkesčius.

3.2.3. Pasinaudoti pranašumu, kad tiekėjas užkirstų kelią žalai ar ją sumažintų

Įmonė gali pasinaudoti savo pranašumu, kad tiekėjas užkirstų kelią poveikiui ar jį sumažintų. Pranašumas reiškia, kad įmonė gali pakeisti neteisėtas žalą sukėlusio subjekto praktikas. Įmonė gali panaudoti savo pranašumą, kad paskatintų savo tiekėją įgyvendinti taisomųjų veiksmų planą.

Drabužių ir avalynės sektoriuose įmonės dažnai turi pranašumą savo tiesioginių tiekėjų atžvilgiu. Pavyzdžiui, prekės ženklas dažnai turės pranašumą prieš drabužių gamintoją, o šis – prieš savo verpėjus / audėjus.

Pranašumo dydį lemia keletas veiksnių, pvz., verslo dalis, kurią įmonė atstovauja tiekėjui; ar įmonė tiesiogiai perka iš tiekėjo ar per pirkimo agentą ir ar tiekimo sutartys yra trumpalaikės ar ilgalaikės. Įmonės reputacija ir žala tiekėjo reputacijai gali taip pat būti laikoma pranašumu, jei įmonė turėtų atsisakyti tiekėjo. Įmonės pranašumas sustiprėja, kai ji įsipareigoja tiesiogiai pirkti iš tiekėjo, kuris demonstruoja atsakingą įmonių elgesį ir laikosi savo įsipareigojimų.

Jei įmonė neturi pranašumo prieš tiekėją, ji turėtų siekti jį padidinti. Tačiau gali būti atvejų, kai įmonė negalės savarankiškai padidinti savo pranašumo. Pavyzdžiai:

- įmonė yra gerokai mažesnė už jos tiekėją, todėl negali padidinti užsakymų, kad galėtų turėti įtakos tiekėjo sprendimui,
- įmonė yra keliomis pakopomis žemiau, todėl jai trūksta tiesioginio komercinio pranašumo pirminio tiekėjo atžvilgiu. Pavyzdžiui, individualus drabužių gamintojas neturės įtakos medvilnės augintojui.

Anksčiau minėtais atvejais įmonės yra skatinamos sujungti savo pranašumą. Pavyzdžiui, įmonių grupė, kuriai tiekia tas pats tiekėjas, gali naudoti savo bendrą pranašumą, kad paskatintų tiekėją užkirsti kelią poveikiui. Įmonės gali sujungti savo pranašumą, nustatydamos bendrus korekcinį priemonių terminus bendradarbiaujant su bendrais tiekėjais. Įmonės taip pat gali pasirinkti bendrai paskelbti tiekėjo vertinimus, taisomųjų veiksmų planus, kurie gali padidinti pranašumą, ir jų įgyvendinimo pažangą. Sektorius taip pat gali dirbti plačiau visame pasaulyje ar regione, kad spautų tiekėjus, kurie yra didesni nei bet kuris atskiras tiekėjas ir / ar kurie vykdo veiklą bendruose kritiniuose sektoriaus tiekimo grandinės taškuose. Pavyzdžiui, sektorius gali sujungti savo pranašumą, kad spautų pasaulinių prekių prekybininkus spręsti rizikas, susijusias su pirmine žaliavų gamyba.

3.2.4. Pagalba tiekėjui užkirsti kelią žalai ar ją sumažinti

Įmonė yra raginama padėti savo tiekėjams užkirsti kelią poveikiui ar jį sumažinti, kai įmanoma. Pagalba gali būti įvairios formos, o pavyzdžiai apima:

- bendradarbiavimą su tiekėjais siekiant parengti taisomųjų veiksmų planus, orientuotus į rezultatus,
- techninių gairių pateikimą, pavyzdžiui, mokymų, valdymo sistemų atnaujinimo ir kt. forma,
- dalyvavimo platesnėse sektorių iniciatyvose arba regioninėse iniciatyvose palengvinimą siekiant išvengti poveikio,
- ryšių su vietos paslaugų teikėjais palengvinimą;
- prieigos prie finansavimo palengvinimą, pavyzdžiui, naudojant tiesioginį finansavimą, mažų palūkanų paskolas, nuolatinio tiekimo garantijas, pagalbą finansavimui užtikrinti.

3.2.5. Nutraukti bendradarbiavimą su tiekėju

Atsakingas bendradarbiavimo nutraukimas yra pasirinktinasis. Įmonės gali nutraukti bendradarbiavimą:

- po nesėkmingų bandymų užkirsti kelią poveikiui ar jį sumažinti taikant anksčiau pateiktas priemones, pavyzdžiui, kai tiekėjai neatliko taisomųjų veiksmų per sutartus terminus,
- kai įmonė mano, kad užkirsti kelią poveikiui ar jį sumažinti yra neįmanoma,
- kai įmonė nustato didelę žalą. Pavyzdžiui, kai nustatomas staigus ir kritinis pavojus darbuotojų sveikatai ir saugai, įmonė turėtų užtikrinti, kad gamyba nevyks paveiktoje gamybos vietoje, kol toks pavojus nebus tinkamai išspręstas. Žiūrėkite 5 modulį „Darbuotojų sveikata ir sauga“.

Jei įmonė nustato poreikį nutraukti bendradarbiavimą su tiekėju, ji turėtų siekti tai padaryti atsakingai. Konkrečiai, įmonė turėtų:

- laikytis nacionalinių įstatymų, tarptautinių darbo standartų ir kolektyvinių derybų susitarimų sąlygų,
- pateikti išsamią informaciją, patvirtinančią verslo sprendimą valdybai ir sąjungai, jei tokia yra,
- pateikti tiekėjui tinkamą išpėjimą apie verslo santykių nutraukimą.

3.2.6. Vyriausybės įtraukimas

Vyriausybės pareiga yra apsaugoti nuo piktnaudžiavimo trečiosiomis šalimis ir verslo įmonių pažeidimų per įstatymus, politikos parengimą, tyrimą ir vykdymą. Kontekstuose, kuriuose vyriausybė nevykdo savo pareigos ginti, o rizikos negali būti veiksmingai ar tvariai valdomos vien tiekėjų dalyvavimu, įmonės gali panaudoti savo pranašumą prieš vyriausybę (vietinę ar nacionalinę), kad paskatintų ją įgyvendinti pokyčius. Pavyzdžiui, sektoriaus rizika, kuriai vyriausybė gali užkirsti kelią ir ją sumažinti, yra nepakankamas darbo užmokestis, neatitinkantis darbuotojų ir jų šeimų poreikių, vaikų darbas, priverstinis darbas, diskriminacija ir vandens stygius bei tarša. Nustatydamas, ar naudoti savo pranašumą prieš vyriausybes, siekiant sumažinti riziką, įmonės turėtų atsižvelgti į:

- ar neigiamas poveikis yra sistemingas šalyje ar regione?
- ar neigiamą poveikį būtų galima sumažinti geresniais vyriausybės įstatymais ar kontrolėmis?
- ar buvo patvirtinti su rizika susiję tarptautiniai standartai (pvz., pagrindinės ar kitos TDO konvencijos)?
- ar vyriausybė demonstruoja politinį norą parengti neigiamo poveikio kontrolę?
- ar įmonė turi pranašumą prieš vyriausybę atskirai arba bendradarbiaudama su kitomis įmonėmis ir suinteresuotosiomis šalimis?
- ar vyriausybė dalyvauja bet kurioje atitinkamoje iniciatyvoje ar forume (pvz., tarpvyriausybiniame ar suinteresuotųjų šalių), kur šias problemas galima kelti ir, galbūt, spręsti?

Vyriausybės įtraukimas gali apimti kelias priemones, pvz., atvirus laiškus vyriausybei, dalijimąsi informacija, išitraukimą į įvairias suinteresuotųjų šalių iniciatyvas, dalyvavimą dialoguose ir t. t. Įtraukimas dažnai užtrunka ilgą laiką, kol įmonė pamato apčiuopiamus rezultatus, pavyzdžiui, įstatymų pokyčius ar geresnį įstatymų vykdymą. Nors įmonės yra raginamos bendradarbiauti su vyriausybe, jos vis vien turi paaiškinti, kaip išvengia ryšio su poveikiu. Daugeliu atvejų tai reiškia priemonių ėmimąsi, siekiant užkirsti kelią žalai ar ją sumažinti per vidutinį laikotarpį, pavyzdžiui, bendradarbiaujant su įmonės tiekėjais, kol vyriausybė prisiims atsakomybę. Tačiau esant sunkiai žalai, įmonės turėtų sustabdyti pirkimą, kol jai nebus užkirstas kelias.

7 lentelė. **Veiksniai, kurie gali paveikti išsamaus patikrinimo pobūdį ir apimtį užkertant kelią žalai ir ją sumažinant pačios įmonės tiekimo grandinėje**

Kontekstas	Rekomendacijos
MVĮ	MVĮ, kaip ir visos įmonės, yra atsakingos už išsamaus patikrinimo vykdymą. Tačiau, skirtingai nuo didesnių įmonių, MVĮ gali turėti ribotus išteklius, dėl kurių negalės padėti savo tiekėjams įgyvendinti TVP, ir joms gali trūkti pranašumo prieš tiekėjus. Nepaisant to, MVĮ turi daugybę joms atvirų galimybių. Pavyzdžiui, MVĮ gali daugiausia dėmesio skirti tvirtam tiekėjų kvalifikacijos tikrinimo procesui, kuris reikalauja mažiau išteklių. Laikui bėgant, MVĮ taip pat gali nuspręsti konsoliduoti tiekėjų, su kuriais ji bendradarbiauja, skaičių.
Netiesioginis pirkimas	Žiūrėkite 5 papildomą lentelę dėl informacijos apie bendradarbiavimą su tarpininkais.
Pranašumas	Įmonės pranašumas jos tiekėjų atžvilgiu paveiks įmonės taikomą metodą. Žiūrėkite 6 papildomą lentelę.
Poveikis yra sunkus	Kuo sunkesnis neigiamas poveikis, tuo greičiau įmonė turės pamatyti pokytį prieš priimant sprendimą dėl santykių nutraukimo (JT pagrindiniai principai, pagrindinis principas 19, komentaras).
Tiekėjo pajėgumas vykdyti taisomųjų veiksmų planą	Įmonė ir tiekėjas turėtų įvertinti išlaidas ir išteklius, reikalingus veiksmingai užkirsti kelią būsima žalai ar ją sumažinti. Jei tiekėjas neturi tam pakankamai išteklių, įmonė turėtų apsvarstyti, ar turėtų prisidėti prie finansavimo. Jei finansavimas neįmanomas, įmonė turėtų įvertinti žalos sunkumą ir santykių tęsimą. Tačiau, kol neigiamas poveikis ir santykiai tęsiasi, ji turėtų sugebėti parodyti savo nuolatines pastangas sumažinti poveikį ir būti pasirengusi priimti visas reputacijos, finansines ar teisine pasekmes.

6 papildoma lentelė. Išsamaus patikrinimo pobūdis atsižvelgiant į pranašumą

Visos įmonės yra atsakingos už išsamaus patikrinimo vykdymą nepriklausomai nuo jų pranašumo prieš tiekėjus dydį. Tačiau konkretūs išsamaus patikrinimo žingsniai gali kisti priklausomai nuo įmonės pranašumo.

Įmonės pranašumas tiekėjo atžvilgiu

	← Aukštas	Vidutinis – žemas	→ Žemas – jokių
Pavyzdžiai	<p>Įmonė:</p> <ul style="list-style-type: none"> • turi tiesioginę kontrolę verslo santykių (pvz., dalinė nuosavybė) atžvilgiu, • turi ilgalaikius verslo santykius su tiekėju, • atstovauja didelę tiekėjo verslo dalį. 	<p>Įmonė:</p> <ul style="list-style-type: none"> • neturi tiesioginės sutarties su tiekėju, • turi trumpalaikius verslo santykius su tiekėju, • neatstovauja didelės tiekėjo verslo dalies. 	<p>Tiekėjas yra pašalinamas iš įmonės veiklos (pvz., žemesnės nei 2 pakopos tiekėjas).</p>
	Užkirsti kelią ir sumažinti	Užkirsti kelią ir sumažinti	Užkirsti kelią ir sumažinti
Išsamus patikrinimas	<p>Įmonės gali:</p> <ul style="list-style-type: none"> - įtraukti AĮE lūkesčius į sutartis; - naudoti pranašumą verslo santykiuose siekiant užkirsti kelią neigiamam poveikiui; - atitinkamai paremti mokymus ir pajėgumo stiprinimą, patalpų atnaujinimą ir valdymo sistemų stiprinimą; - naudoti pranašumą vyriausybės atžvilgiu, jei tinkama, spręsti sisteminės rizikas; - kurti partnerystę siekiant užkirsti kelią / mažinti neigiamą poveikį sektoriaus lygyje, jei tinkama ir veiksminga; - siekti nuolatinio tobulėjimo anksčiau minėtais atvejais ir 	<p>Įmonės gali:</p> <ul style="list-style-type: none"> - padidinti pranašumą tiekėjų ir kitų verslo santykių atžvilgiu; - netiesioginio pirkimo atveju įtraukti išsamaus patikrinimo lūkesčius į tiesioginio pirkimo sutartis (pvz., tarpininkų); šiuo atveju – užtikrinti, kad tarpininkai vykdo išsamų patikrinimą; - atitinkamai paremti mokymus ir pajėgumo stiprinimą, patalpų atnaujinimą ir valdymo sistemų stiprinimą; - kurti partnerystę siekiant užkirsti kelią / mažinti neigiamą poveikį sektoriaus lygyje, jei tinkama ir veiksminga; - siekti nuolatinio tobulėjimo anksčiau minėtais atvejais ir 	<p>Įmonės gali:</p> <ul style="list-style-type: none"> - naudoti pranašumą kritiniuose tiekimo grandinės taškuose, siekiant skatinti juos vykdyti išsamų pirminių tiekėjų patikrinimą; - įgyvendinti atsekamumą; - siekti nuolatinio tobulėjimo anksčiau minėtais atvejais ir pažangos; - svarstyti bendradarbiavimo su tiekėju nutraukimą.

4. Sekti

Lūkesčiai pagal EBPO gaires

EBPO gairės skatina įmones paaiškinti, kaip sprendžiamas poveikis (EBPO gairės, IIA10). Šis paaiškinimas reiškia užtikrinimą, kad taikytos priemonės buvo veiksmingos, ir perdavimą, kokius žingsnius įmonė atliko ir kodėl.

4.1 Patikrinti, stebėti ir patvirtinti išsamaus patikrinimo pažangą bei jo veiksmingumą pačios įmonės veikloje

Kiek įmanoma ir tinkama, įmonė turėtų užtikrinti, kad jos veiksmai užkerta kelią žalai ir ją sumažina jos pačios veikloje.²²

Įmonė turėtų:

- patikrinti viduje, ar atliko veiksmus, kuriuos ji įsipareigojo atlikti (pavyzdžiui, pagal taisomųjų veiksmų planą) per nustatytą laikotarpį,
- stebėti kokybinius ir / ar kiekybinius rodiklius, kad būtų galima sekti pažangą pagal tikslus,
- rodikliai gali būti tiesioginiai (pvz., darbuotojų migrantų, kurių pasai yra konfiskuoti, procentas, suvartotas vanduo, dirbtų valandų skaičius) arba netiesioginiai (pvz., darbuotojų migrantų, kurie supranta savo teises, procentas).

SVARBŪS TERMINAI

Patikrinimas – patvirtinimas, kad reikalavimai buvo atlikti. „Reikalavimai“ gali būti suderinti veiksmai pagal taisomųjų veiksmų planą ir / ar teisinius reglamentus.

Pavyzdžiui, pastato inspektorius gali patikrinti, ar avariniai išėjimai atitinka priešgaisrinės saugos taisykles.

Stebėjimas – nuolatinis konkrečios rizikos padėties sekimas ir sėkmės rodiklių matavimas bei sekimas. Rodikliai gali būti tiesioginiai arba netiesioginiai. Stebėjimas paprastai pateikia išsamesnę situacijos vaizdą nei vienkartinis vertinimas.

Pavyzdžiui, gamykla gali stebėti darbuotojų išdirbtų valandų skaičių siuvimo ir dekoravimo departamentuose piko metu.

Patvirtinimas – nustatymas, ar veiksmai, atlikti siekiant išvengti poveikio, iš tikrųjų yra veiksmingi poveikio prevencijai. Patvirtinimas apima patikrinimo ir stebėjimo duomenis. Pavyzdžiui, įmonė gali siekti patvirtinti, kad dabartinis darbuotojų mokymas leidžia ilgiau išvengti seksualinio priekabiavimo.

²² Kuo sunkesnė rizika, tuo didesnio užtikrinimo lygio įmonei reikės, kad būtų išvengta poveikio.

- Nors rezultatai, tokie kaip išmokytų žmonių skaičius, gali būti paprasčiausias stebėjimo rodiklis, įmonės taip pat skatinamos stebėti: darbuotojų žinių lygį (pvz., žmogiškųjų išteklių vadybininkas žino, kaip apskaičiuoti darbo užmokestį), požiūrį (pvz., darbuotojas mano, kad skundų nagrinėjimo mechanizmas yra tinkamas ir prieinamas), darbo vietos sąlygas (pvz., geriamojo vandens prieinamumas) ir sistemų įgyvendinimą (pvz., politika, tiekėjų kvalifikacijos tikrinimas), norint išsiaiškinti, ar žalos yra išvengiama.
- Įmonė taip pat skatinama stebėti problemas, kurios gali reikšti didesnę poveikio riziką (pvz., užsakymų pasikeitimai piko sezono metu).
- Darbuotojai turėtų atlikti neatsiejamą vaidmenį stebint pažangą pagal tikslus. Tai ypač pasakytina apie poveikį žmogaus teisėms ir darbui, tačiau daugeliu atvejų tai taip pat svarbu aplinkos poveikiui ir integralumo rizikai.
- Remtis visa žinoma informacija, apimant nuolatinio stebėjimo duomenis, vidinius periodinius vertinimus, problemas, iškilusias taikant skundų nagrinėjimo mechanizmus, ir kt., siekiant patvirtinti, kad įmonėje atlikti žingsniai užkerta kelią poveikiui ir jį mažina.²³

Įmonė gali pati atlikti visus išvardytus veiksmus. Tačiau ji yra raginama ieškoti išorinės pagalbos patvirtinant, kad poveikio buvo išvengta, kai:

- poveikis gali sukelti didelę žalą, jeigu jam nebus tinkamai užkirstas kelias (pvz., pavojingų cheminių medžiagų tvarkymas ir šalinimas, priešgaisrinė sauga, elektros sauga, pastatų integralumas ir t. t.) ir
- prevencinės priemonės reikalauja techninės ekspertizės, kuri nėra galima įmonės viduje.

Įmonė gali pasirinkti viešai pranešti apie savo pažangą pagal taisomųjų veiksmų planus.

Papildant anksčiau pateiktą informaciją, įmonės raginamos stebėti procesų veiksmingumą, kad būtų galima pritaikyti žalos atlyginimo priemonės (pvz., veiklos lygmens skundų nagrinėjimo mechanizmai). Daugiau informacijos apie procesus, skirtus žalos atlyginimo priemonėms, rasite 6 skyriuje.

²³ Žiūrėkite JT pagrindinį principą 20.

Reakcija į neigiamas išvadas

Atvejais, kai žalingo poveikio nebuvo veiksmingai išvengta ar jis nebuvo sumažintas, įmonė turėtų siekti išsiaiškinti, kodėl taip nutiko. Taip galėjo nutikti dėl keleto priežasčių: taikytos žalos išvengimo priemonės nebuvo veiksmingos, pateikta nepakankamai laiko pamatyti pažangą arba ištekliai, skirti įgyvendinti taisomųjų veiksmų planą, buvo per maži. Įmonė turėtų atnaujinti ir įgyvendinti savo taisomųjų veiksmų planą. Jei įmonė negali nustatyti, kodėl poveikio nebuvo išvengta ar jis nebuvo sumažintas, ji turėtų ieškoti išorinės pagalbos.

4.2 Patikrinti, stebėti ir patvirtinti išsamaus patikrinimo pažangą ir jo veiksmingumą įmonės tiekimo grandinėje

Įmonės turėtų stebėti ir vertinti savo bei savo tiekėjų pažangą. Jos taip pat turėtų įvertinti, ar jų atlikti veiksmai yra veiksmingi siekiant užkirsti kelią žalai ar ją sumažinti.

Auditų nuovargis yra iššūkis drabužių ir avalynės sektoriuje. Tuo pačiu metu tam tikra patvirtinimo forma reikalinga tam, kad įmonės būtų užtikrintos dėl žalos išvengimo tiekimo grandinėje. Todėl jos turėtų stengtis rasti pusiausvyrą tarp tiekėjų vertinimo ir nuolatinio stebėjimo. Įmonės gali laikytis bendro principo: kuo sunkesnis poveikis, tuo didesnio užtikrinimo, jog poveikio buvo išvengta, reikės įmonei. Toliau pateikiamos aukšto lygio gairės būtinam užtikrinimui – tikrinimas, stebėjimas ar patvirtinimas – įvairiuose kontekstuose.

- Patikrinimo, stebėjimo ar patvirtinimo laikas turėtų atitikti žalos sunkumą ir pobūdį. Įmonės taip pat turėtų atsižvelgti į laiką, reikalingą taisomųjų veiksmų planams įgyvendinti.
- Kaip nurodyta anksčiau (5.1), kai egzistuoja tarptautiniai arba vidaus standartai dėl žalos išvengimo ar sumažinimo, pakanka patvirtinti, kad tokių standartų yra laikomasi ir žalos yra išvengiama.²⁴

²⁴ Žiūrėkite II dalį „Sektoriaus rizikų moduliai“ dėl tarptautinių standartų sektoriaus rizikoms pasirinkimo.

-
- Kai įmanoma, įmonė turėtų stebėti rodiklius – tiesioginius arba netiesioginius – kurie patvirtintų, kad poveikio yra išvengiama. Jei žalos rizika daro įtaką daugiau nei vienam tam tikro regiono sektoriui, įmonė raginama bendradarbiauti įvairiuose sektoriuose siekiant suderinti stebimus rodiklius. Dalijimasis duomenimis su regione vykdančiais veiklą subjektais suteiks išsamesnį vaizdą ir leis įmonei geriau taikyti prevencines priemones.
 - Darbuotojai ar jų atstovai turėtų prisidėti prie nuolatinio stebėjimo. Tai ypač svarbu darbo ir žmogaus teisių poveikiui, aplinkosaugos bei integralumo rizikai nustatyti.
 - Jei stebėjimo metu įmonė nustato, kad poveikis nėra nagrinėjamas, ji turėtų patikrinti, ar buvo imtasi atitinkamų veiksmų.
 - Kaip nurodyta anksčiau (5.1), įmonė raginama įtraukti išorinius ekspertus, kurie patikrintų, ar buvo imtasi taisomųjų veiksmų ir ar buvo išvengta žalos, kai:
 - poveikis gali sukelti didelę žalą, jeigu jam nebus tinkamai užkirstas kelias (pvz., pavojingų cheminių medžiagų tvarkymas ir šalinimas, priešgaisrinė sauga, elektros sauga, pastatų integralumas ir t. t.)
 - prevencinės priemonės reikalauja techninės ekspertizės, kuri nėra galima įmonės viduje.
 - Jei įmonė remiasi pirminiais tiekėjais, vykdančiais veiklą kritiniuose taškuose, kad atliktų išsamų sunkios žalos rizikų patikrinimą ankstesniame gamybos lygmenyje, ji yra skatinama atlikti šių tiekėjų išsamaus patikrinimo praktikų auditą pagal šias Gaires. Įmonės skatinamos bendradarbiauti sektoriaus audito kontrolės taškuose.

Bendradarbiavimas

Įmonės skatinamos bendradarbiauti, kad galėtų nustatyti patikrinti, stebėti ir patvirtinti vertinimų atitiktį aukšties standartams. Įmonės taip pat raginamos tam tikra apimtimi bendradarbiauti tikrinant, stebint ir patvirtinant tiekėjus, tiekiančius tame pačiame regione ir iš tiekėjų grupės.

Kai bendradarbiaujama siekiant atlikti išsamų patikrinimą (pvz., per pramonės asociaciją ar suinteresuotųjų šalių iniciatyvą), bendradarbiavimo iniciatyva turėtų užtikrinti, kad jos išsamaus patikrinimo procesai ir rezultatai atitinka šias Gaires.

Veiksniai, kurie gali paveikti išsamaus patikrinimo pobūdį

Kontekstas – daug didelės rizikos tiekėjų.

Rekomendacijos – atvejais, kai įmonė nustato didelio tiekėjų skaičiaus rizikas (t. y. tiekėjų įvertinimo metu), ji turėtų nustatyti tolesnio bendradarbiavimo su tiekėjais prioritetus – patikrinimo, stebėjimo ar patvirtinimo — kur žalos rizika yra didžiausia.

5. Perduoti

Lūkesčiai pagal EBPO gaires

Įmonės turėtų laikytis konkrečių rekomendacijų dėl atskleidimo ir perdavimo pagal kiekvieną EBPO gairių skyrių ir bendras šio skyriaus rekomendacijas.

Įmonės yra skatinamos perduoti papildomą informaciją, kuri galėtų įtraukti:

a. pagrindinių principų pareiškimus arba pareiškimus apie įmonės elgesį, skirtą viešam atskleidimui, apimant informaciją apie įmonės politikas, susijusias su rekomendacijose aptariamais klausimais, priklausomai nuo svarbos įmonės veiklai,

b. politikas ir kitus elgesio kodeksus, kurių įmonė laikosi, jų priėmimo datą ir šalis bei subjektus, kuriems jie taikomi,

c. jos veiklą, susijusią su tokiais pareiškimais ir kodeksais,

d. informaciją apie vidaus audita, rizikų valdymą ir teisinės atitikties sistemas,

e. informaciją apie santykius su darbuotojais ir kitomis suinteresuotosiomis šalimis.

Įmonėms rekomenduojama „atlikti išsamų žmogaus teisių patikrinimą. Šį procesą sudaro esamo ir galimo poveikio žmogaus teisėms įvertinimas, gautų išvadų įtraukimas ir vadovavimasis jomis bei reakcijos sekimas ir informavimas apie neigiamo poveikio pašalinimo procesą.“

Šaltinis: EBPO gairės, III, 3 ir IV, 45.

5.1 Viešai paskelbti apie įmonės išsamaus patikrinimo procesą, įskaitant tai, kaip įmonė sprendė galimą ir esamą žalą

Turinys

Įmonė turėtų viešai pranešti apie:²⁵

- Įmonės AĮE politiką ar politikas. Įmonė taip pat turėtų pranešti bet kokius papildomus pagrindinių principų pareiškimus, kurių ji laikosi (pvz., dalyvaudama sektorių iniciatyvose, susitarimuose su profesinėmis sąjungomis arba suinteresuotųjų šalių iniciatyvomis).
- Įmonės išsamaus patikrinimo valdymo sistemas, apimant, kaip išsamus patikrinimas yra įtrauktas į sprendimų priėmimo procesus ir informacijos valdymo sistemas, skirtas atlikti išsamų patikrinimą.
- Svarbiausias žalos rizikas pačios įmonės veikloje ir jos tiekimo grandinėje. Įmonės taip pat turėtų paaiškinti savo rizikos vertinimo procesus. Kai įmonė pirmenybę teikia tam tikros dėmesio reikalaujančios žalos rizikai, ji turėtų pagrįsti savo prioritetų nustatymo procesą.
- Įmonės plano sudedamąsias dalis, siekiant užkirsti kelią žalai ar ją sumažinti jos pačios veikloje ir tiekimo grandinėje, ir šių veiksmų efektyvumą.²⁶
- Įmonės politikos vykdymo ketinimą ir paties vykdymo rezultatus.
- Įmonės sistemas, kurios suteikia žalos atlyginimo priemonių galimybes jos veikloje ir tiekimo grandinėje. Įmonės taip pat gali nuspręsti atskleisti bylas, kurios buvo iškeltos įmonei, ir kaip jos buvo išspręstos.
- Kaip įmonė bendradarbiauja su suinteresuotosiomis šalimis.

²⁵ Įmonės turėtų bendrauti tinkamai laikantis komercinio konfidencialumo ir kitų konkurencijos klausimų. Daugiau informacijos pateikta 1 papildomoje lentelėje.

²⁶ Išsamaus patikrinimo veiksmingumas priklauso nuo apimties, kuria buvo išvengta ar sumažinta esama ir galima žala įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje.

- Ar įmonė bendradarbiauja su sektoriumi arba suinteresuotųjų šalių iniciatyva išsamaus patikrinimo tikslais ir dėl kokių konkrečių dalykų įmonė bendradarbiauja (pvz., siekdama nustatyti riziką, įvertinti tiekėjus ir t. t.).

Įmonė turėtų bent kartą per metus viešai perduoti informaciją. Perdavimas gali būti įvairios formos, tačiau visais atvejais informacija turėtų būti išlaikoma ir perduota vartotojui tinkamu, tikslu, galimu, aiškiu ir patogiu būdu, kuris suteiktų galimybę tokiems vartotojams susipažinti su informacija. Įmonė taip pat raginama teikti informaciją paprasta kalba.

Vis dažniau įmonės, ypač tos, kurios dalyvauja bendradarbiavimo iniciatyvose, renkasi atskleisti:

- jų tiesioginių tiekėjų sąrašą,
- jų tiekėjų vertinimo išvadas,
- tiekėjų taisomųjų veikslių planus,
- joms pateiktus skundus ir kaip tie skundai buvo sprendžiami.

Nefinansinės informacijos atskleidimo lūkesčiai

Įmonei gali tekti atskleisti nefinansinę informaciją, atsižvelgiant į esamą įstatyminę bazę. Pavyzdžiui, AĮE ataskaitos pagal reglamentų reikalavimus yra vis dažnesnės (pvz., ES direktyva 2014/95/ES dėl nefinansinės atskaitomybės, 2016 m. JK šiuolaikinės vergijos aktas, Prancūzijos įstatymo dėl energijos perdavimo ir ekologiško augimo 173 straipsnis).

Neatskleidimo atvejai

Gali būti pagrįstų informacijos neatskleidimo priežasčių, tokių kaip galima rizika paveiktoms suinteresuotosioms šalims ar darbuotojams (apimant atsirandančią dėl asmeninės informacijos atskleidimo). Kai gali būti netinkama nedelsiant perduoti informaciją, įmonė gali tą padaryti po tam tikro laiko, pavyzdžiui, išsprendus skundą ar riziką.

Komercinis konfidencialumas taip pat gali būti neatskleidimo priežastis. Daugiau informacijos pateikta 1 papildomoje lentelėje. Jei įmonė mano, kad pasidalinti informacija sudėtinga, ji gali tai padaryti kitais būdais, pavyzdžiui, pakviesti nepriklausomą trečiąją šalį peržiūrėti įmonės

išsamaus patikrinimo procesą ir viešai arba atitinkamai bendradarbiavimo iniciatyvai atskleisti savo išvadas.

5.2 Perdavimas paveiktoms suinteresuotosioms šalims

Kalbant apie poveikį žmogaus teisėms, JT pagrindiniai principai teigia: „siekiant atsižvelgti į tai, kaip įmonės sprendžia savo poveikį žmogaus teisėms, jos turėtų būti pasirengusios apie tai pranešti, ypač kai susirūpinimą pareiškia suinteresuotosios šalys ar tai atliekama jų vardu. Verslo įmonės, kurių veikla ar veiklos kontekstas kelia sunkaus poveikio riziką žmogaus teisėms, turėtų oficialiai pranešti, kaip jos sprendžia šias rizikas. Visais atvejais perdavimas turėtų:

- būti tokios formos ir dažnumu, kurie atspindėtų įmonės poveikį žmogaus teisėms ir kurie būtų pasiekiami numatytoms auditorijoms,
- teikti pakankamai informacijos siekiant įvertinti įmonės reakcijos į tam tikrą esantį poveikį žmogaus teisėms tinkamumą,
- savo ruožtu nekelti rizikų paveiktoms suinteresuotosioms šalims, personalui arba teisėtiems komercinio konfidencialumo reikalavimams“.²⁷

Atsižvelgiant į darbo teises, įmonė turėtų bendrauti su savo darbuotojais ir profesinėmis sąjungomis bei darbuotojus atstovaujančiomis organizacijomis. Įmonė turi bendradarbiauti su suinteresuotosiomis šalimis, kad suprastų, ką jos laiko svarbia informacija.

Veiksniai, kurie gali paveikti išsamaus patikrinimo pobūdį

Visos įmonės, nepriklausomai nuo jų dydžio, pirkimo konteksto, padėties tiekimo grandinėje, turėtų pranešti apie jų išsamaus patikrinimo praktikas. Tačiau įmonės perdavimo apimtis ir pobūdis turės būti proporcingi žalos rizikai jos pačios veikloje ir tiekimo grandinėje. Pavyzdžiui, įmonės, kuri perka iš šalių su didesne žalos žmogaus teisėms rizika, perdavimo apimtis bus didesnė nei to nedarančių įmonių.

²⁷ Žiūrėkite JT pagrindinį principą 21.

6. Padėti bendradarbiauti dėl žalos atlyginimo priemonių, kai tinkama

Lūkesčiai pagal EBPO gairės

Kaip teigiama šiose Gairėse, pagrindinis išsamaus patikrinimo vykdymo tikslas yra išvengti žalos. Tačiau įmonės turėtų „padėti atlikti sunkaus poveikio žmogaus teisėms atlyginimo priemones per teisėtus procesus, jei jos nustatė, kad sukėlė ar prisidėjo prie to poveikio.“ (EBPO gairės. IV. A6.)

Nors kai kurios situacijos reikalauja įtraukti teisinius arba valstybinius neteisminius mechanizmus, šiame skyriuje pateiktos sąvokos turėtų būti naudojamos siekiant skatinti atsakingą įmonių elgesį be teisiųjų įsipareigojimų.²⁸

6.1 Parengti procesą siekiant pritaikyti žalos atlyginimo priemones pačios įmonės veikloje

EBPO gairėse teigiama, kad įmonės turi parengti žalos atlyginimo procesus dėl poveikio žmogaus teisėms. Rekomenduojama, kad įmonė taip pat parengtų procesus, kurie leistų ištaisyti poveikį darbui ir aplinkosaugai. Veiklos skundų nagrinėjimo mechanizmai, atitinkantys pagrindinius teisėtumo, prieinamumo, nuspėjamumo, teisingumo, suderinamumo su EBPO gairėmis ir skaidrumo kriterijus, gali būti veiksminga priemonė tokiems procesams parengti.²⁹

7 papildoma lentelė. **Valstybės vaidmuo siekiant užtikrinti galimybę naudotis veiksmingomis žalos atlyginimo priemonėmis**

Kaip dalį savo pareigos apsaugoti su verslu susijusias žmogaus teises nuo pažeidimų, valstybės privalo imtis atitinkamų priemonių siekiant užtikrinti, kad tokiems pažeidimams įvykus jų teritorijoje ir jurisdikcijoje, paveiktieji turėtų galimybę į veiksmingą administracinę, teisinę ar kitą tinkamą žalos atlyginimo priemonę.¹ Tačiau jei įmonės nusprendžia vykdyti veiklą šalyse, kuriose valstybė neatlieka savo pareigos ginti, tai neatleidžia įmonės nuo pareigos suteikti žalos atlyginimo priemonę.

1. Nei EBPO gairės, nei JT pagrindiniai principai nenustato teisiųjų sąvokų, susijusių su įmonių atsakomybe. Teismai naudoja savo žalos atskaitomybės bei tinkamos žalos atlyginimo priemonės sąvokas ir testus.

Veiklos skundų nagrinėjimo mechanizmai

Veiklos skundų nagrinėjimo mechanizmai yra oficialus būdas, kuriuo asmenys ar grupės gali kelti susirūpinimą dėl jų patiriamo įmonės poveikio

²⁸ Nei EBPO gairės, nei JT pagrindiniai principai nenustato teisiųjų sąvokų, susijusių su įmonių atsakomybe. Teismai naudoja savo žalos atskaitomybės bei tinkamos žalos atlyginimo priemonės sąvokas ir testus.

²⁹ EBPO gairės, IV, 46.

– apimant, bet neapsiribojant jų žmogaus teisėmis – ir gali siekti žalos atlyginimo priemonių. Veiklos skundų nagrinėjimo mechanizmai veikia įmonės ar vietos lygmeniu, todėl dažnai tai yra pirmasis darbuotojo ar bendruomenės nario apsilankymo vieta, kurioje jis gali išreikšti savo susirūpinimą. Siekiant, kad darbuotojas ar bendruomenės narys ieškotų žalos atlyginimo priemonių, jei teisės buvo pažeistos, veiklos skundų nagrinėjimo mechanizmai veikia kaip išankstinio perspėjimo sistema, kuri kelia susirūpinimą, ir taip gali užkirsti kelią problemų padidėjimui.

Veiklos skundų nagrinėjimo mechanizmai gali būti įvairių formų, įskaitant skundų mechanizmus darbuotojams namuose, pramoninius santykius ir trečiųjų šalių skundų sistemas. Visais atvejais turėtų būti laikomasi pagrindinių teisėtumo, prieinamumo, nuspėjamumo, teisingumo, suderinamumo su EBPO gairėmis, skaidrumo ir dialogu pagrįstų kriterijų, siekiant sutartų sprendimų.³⁰ 8 lentelėje pateikti pavyzdžiai, kaip šių kriterijų galima laikytis drabužių ir avalynės sektoriuje. Tačiau tokie veiksniai kaip mechanizmo auditorija ir kontekstas gali turėti įtakos konkrečių procedūrų įgyvendinimui, todėl šie pavyzdžiai taip pat nėra privalomi ar išsamūs.

Įmonės turėtų palengvinti, bet nesikišti į civilinius ar baudžiamuosius tyrimus ar žmogaus teisių patikrinimus, kurie užkerta kelią bendrojo žmogaus teisių pažeidimo aukoms į teisinius išteklius, kurie neturėtų būti naudojami įmonės skundų nagrinėjimo mechanizmų kontekste. Įmonės skatinamos paskelbti skundus ir įtraukti įgytą patirtį į politiką bei stebėjimo sistemas. Įmonės raginamos remtis išsamiomis gairėmis, kuriomis siekiama nustatyti veiklos skundų nagrinėjimo mechanizmus pagal EBPO gaires ir JT pagrindinius principus.

³⁰ EBPO gairės, IV, 46 komentaras.

8 lentelė. Pagrindiniai veiklos skundų nagrinėjimo mechanizmų kriterijai ir komponentų pavyzdžiai

Kriterijus	Komponentų pavyzdžiai
<p>Teisėtumas Sukuria suinteresuotųjų šalių grupių pasitikėjimą ir atsakingumą už sąžiningą skundų nagrinėjimo procesų atlikimą</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atsakomųjų veiksmų prieš skundų teikėjus išvengimas, užtikrinant laisvę nuo represijų. • Paveiktos suinteresuotosios šalys dalyvauja kuriant mechanizmą. Drabužių ir avalynės sektoriuje paprastai tai reiškia, kad darbuotojai, profesinės sąjungos ir darbuotojus atstovaujančios organizacijos yra įtraukti į mechanizmo kūrimą. • Asmuo, veikiantis kaip skundų nagrinėjimo mechanizmas, yra patikimas, išmokytas, turintis žinių ir pasiekiamas, nepriklausomai nuo skundo pareiškėjo lyties, religijos ir t. t. <i>Tai ypač svarbu drabužių ir avalynės sektoriuje, kur iki 85 procentų darbo jėgos sudaro moterys, o tarptautiniai darbuotojai ir darbuotojai migrantai sudaro didžiąją darbuotojų dalį daugelyje kontekstų. Darbuotojai migrantai yra ypač pažeidžiami grėsmių ir represijų.</i> • Mechanizmas gali leisti skundo teikėjams likti anonimiškais, pavyzdžiui, dalyvaujant teisėtiems atstovams. <i>Tai ypač būdinga drabužių ir avalynės sektoriuje, kur nukentėjęs asmuo gali bijoti represijos (pvz., seksualinio priekabiavimo atvejais).</i> • Mechanizmas sukuria tam tikrą skundo nagrinėjimo tęstinumo formą (t. y. tais atvejais, kai skundo teikėjai nėra patenkinti). Vietinių mechanizmų, jei jie egzistuoja ir yra patikimi, tęstinumas gali būti tinkamiausias. Jei tai nėra efektyvu ar prieinama, suinteresuotųjų šalių iniciatyvos arba nacionaliniai koordinaciniai centrai, skirti EBPO gairėms, gali veikti kaip tęstinumo taškai. Informaciją apie nacionalinius koordinacinius centrus žiūrėkite 6.2 skyriuje.
<p>Pasiekiamumas Žinomas visoms suinteresuotųjų šalių grupėms ir teikiantis tinkamą pagalbą tiems, kurie gali susidurti su tam tikromis pasiekimo kliūtimis.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Informacija apie mechanizmą turi būti lengvai prieinama ir viešinama. • Skundo registravimo formos turi būti aiškios ir paprastos. • Pagalba teikiant skundą suteikiama vietoje. • Deramai atsižvelgiama į išsilavinimo lygį, ypač raštingumo. Tai būdinga drabužių ir avalynės sektoriuje, kuriame raštingumo lygis yra žemas. • Atsižvelgiama į kalbos barjerus. <i>Tai ypač svarbu drabužių ir avalynės sektoriuje, kuriame dirba darbuotojai migrantai arba mažumų grupės atstovaujantys kitakalbiai darbuotojai.</i> • Pateikiami keli prieigos prie mechanizmo taškai. Įmonių atstovai nėra vieninteliai kontaktiniai asmenys ir bent vienas nepriklausomas taškas yra pasiekiamas skundų teikėjams. Jei profesinė sąjunga yra prieigos taškas, procesas gali būti skirtas ne nariams arba gali būti suteikiami papildomi prieigos taškai. <i>Tai ypač aktualu drabužių ir avalynės sektoriuje, kuriame egzistuoja galių skirtumai tarp darbuotojų ir valdybos.</i>

Kriterijus	Komponentų pavyzdžiai
<p>Nuspėjamumas Suteikia aiškia ir žinomą procedūrą su orientaciniu laikotarpiu kiekvienam etapui, ir aiškumą apie procesų rūšis bei galimus rezultatus ir stebėjimo įgyvendinimo priemones.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Orientacinis laikotarpis nustatomas iš anksto. • Skundų teikėjai yra informuojami kiekvieno proceso etapo metu. • Kiekvienas skundas yra priimamas rimtai. • Susitariama dėl sutartų rezultatų vykdymo.
<p>Teisingumas Siekiant užtikrinti, kad nukentėjusios šalys galėtų gauti informacijos šaltinius, patarimus ir ekspertizę, būtina įtraukti sąžiningas, patvirtintas ir pagarbias sąlygas į skundų nagrinėjimo procesą.</p>	<p>Užtikrina, kad dalyvaujantys subjektai galėtų susipažinti su svarbia informacija ir atkreiptų dėmesį į bet kokius skirtumus tarp šalių informacijos ir patirties. <i>Tai ypač aktualu drabužių ir avalynės sektoriuje, kuriame egzistuoja galių skirtumai tarp darbuotojų ir valdybos.</i></p>
<p>Skaidrumas Informuoja šalis apie skundo pažangą ir suteikia pakankamai informacijos apie mechanizmo veiklą, kad padidintų pasitikėjimą jo veiksmingumu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Skundų teikėjai yra informuojami kiekvieno proceso etapo metu. • Kiekvienas skundas yra priimamas rimtai. • Susitariama dėl sutartų rezultatų vykdymo.
<p>Paremtas dialogu</p>	<p>Siekia išspręsti skundą dialogu tarp įmonės ir paveiktos šalies arba jos atstovų.</p>

6.2 Įsipareigoti nagrinėti ir spręsti skundus, iškeltus teisiniu procesu

Tikimasi, kad įmonės prisidės arba bendradarbiaus siekdamos ištaisyti neigiamą poveikį, jei jos sukėlė arba prisidėjo prie šio neigiamo poveikio.³¹

Siekdama palengvinti šį procesą tiekimo grandinėje, įmonė raginama įsipareigoti nagrinėti ir spręsti skundus, kurie iškelti teisiniu procesu metu – apimant žalos atlyginimo priemonių teikimą – jei ji sukėlė ar prisidėjo prie žalos tiekimo grandinėje. Skundai turėtų būti svarbūs ir pagrįsti bei patvirtinantys, kad įmonė sukėlė ar prisidėjo prie poveikio tiekimo grandinėje (tai skiriasi nuo skundų, kuriuos įmonė sieja su žala tiekimo grandinėje).

³¹ EBPO gairės, IV, 6.

„Teisminiai procesai“ apima procesus, kurie:

- leidžia paveiktoms suinteresuotosioms šalims arba jų atstovams pateikti skundą prieš įmonę,
- nenustato vietinių skundų nagrinėjimo mechanizmų, apimant teisminius ir neteisminius mechanizmus, vaidmens ir profesinių sąjungų vaidmens sprendžiant darbo ginčus ir
- yra tvarkomi patikimų šalių.

Toliau pateikiami keli pavyzdžiai, kaip įmonė gali tą pritaikyti praktikoje:

- sukurti įmonės skundų nagrinėjimo mechanizmą, kuriuo profesinės sąjungos, pilietinė visuomenė ir paveiktos šalys gali pareikšti skundą pačiai įmonei dėl jos veiksmų tiekimo grandinėje.
- įsitraukti į suinteresuotųjų šalių iniciatyvas (SŠI), kurios teikia tiekimo grandinės nagrinėjimo mechanizmus (pvz., kaip narys), arba sutikti pradėti tarpininkavimą su bet kokia SŠI, kuri pateikia teisėtą skundą įmonei (toliau pateikiama daugiau informacijos apie SŠI).
- susitarti su profesinėmis sąjungomis, pavyzdžiui, per pasaulinius bendruosius susitarimus, ir nustatyti procesą, kuriuo profesinės sąjungos gali pateikti skundus įmonei dėl jos veiklos prisidėjimo prie žalos ar jos sukėlimo tiekimo grandinėje, siekiant gauti žalos atlyginimo priemonių.
- susitarti pradėti tarpininkavimą su EBPO nacionaliniais koordinaciniais centrais (NKC), kai NKC nustatė, kad problema yra atvira pagal EBPO gairių procedūras, daugiau informacijos pateikta toliau.

8 papildoma lentelė. **Skirtumas tarp išankstinio perspėjimo sistemų ir žalos atlyginimo priemonių teikimo procesų**

Svarbu skirti išankstinio perspėjimo sistemas nuo žalos atlyginimo priemonių teikimo procesų.

- Išankstinio perspėjimo sistemos tikslas yra nustatyti rizikas (ar esamą poveikį) pačios įmonės veikloje arba tiekimo grandinėje. Pavyzdžiui, įmonė gali įsteigti karštąją liniją darbuotojams, kad šie galėtų pateikti nuogąstavimus dėl pastatų saugos.
- Žalos atlyginimo priemonių teikimo proceso tikslas yra teikti žalos atlyginimo

priemonės nukentėjusiems žmonėms. Pavyzdžiui, darbuotojas gali pareikšti skundą vadovybei dėl nesąžiningo atleidimo. Darbuotojas ir įmonė susitinka, kad nustatytą tinkamą žalos atlyginimo priemonę (pvz., gražinimas į darbą, kompensacija ir t. t.).

Viena sistema – tokia kaip skundų nagrinėjimo mechanizmas – gali veikti kaip išankstinio perspėjimo sistema ir teikti žalos atlyginimo priemones. Nustatant, ar sistema veikia tik kaip išankstinio perspėjimo sistema, ar ir kaip žalos atlyginimo priemonių procesas, įmonė turėtų apsvarstyti, ar nukentėjusi šalis turėtų susitikti su žala sukėlusia šalimi žalos atlyginimo priemonių suteikimo tikslais.

Tarpininkavimas

Tarpininkavimas gali padėti įmonei ir suinteresuotosioms šalims spręsti ginčą. Tarpininkas atlieka aktyvų, tačiau neutralų vaidmenį, padėdamas šalims nustatyti ir įvertinti sprendimo variantus. Tarpininkavimas gali būti vykdomas *ad hoc* pagrindu, pavyzdžiui, abi šalys prašo tarpininkavimo, kai šalys negali susitarti, tai pagreitina procesą, arba kai skundo pareiškėjai nėra patenkinti jų skundų sprendimu. Tarpininkavimas turėtų būti priimtinas abiem šalims, teisėtas, nepriklausomas ir konfidencialus. Svarbu, kad subjektų nariai, kuriems patikėtos tokios funkcijos, būtų nešališki ir laikomi nešališkais.

Suinteresuotųjų šalių skundų nagrinėjimo mechanizmai

Įmonė gali bendradarbiauti su suinteresuotųjų šalių skundų nagrinėjimo mechanizmais, kaip priemone vykdyti savo atsakomybę nagrinėjant ir sprendžiant problemas, kurias ji sukėlė arba prisidėjo prie poveikio tiekimo grandinėje, ir numatyti žalos atlyginimo priemones.

Suinteresuotųjų šalių iniciatyvos, įgyvendinančios tiekimo grandinės skundų nagrinėjimo mechanizmus, tampa vis dažnesnėmis drabužių ir avalynės sektoriuje. Tokios iniciatyvos dažnai būna pagrįstos naryste, o nariai yra įmonės, profesinės sąjungos ir / ar pilietinė visuomenė. Suinteresuotųjų šalių skundų nagrinėjimo mechanizmai gali pasiūlyti tarpininkavimą tarp skundą pateikusių suinteresuoto subjekto ir įmonės. Suinteresuotųjų šalių skundų nagrinėjimo mechanizmai taip pat turėtų atitikti teisėtumo, prieinamumo, teisingumo, nuspėjamumo, skaidrumo ir dialogo paremtus kriterijus.

Svarbu pabrėžti, kad keletas suinteresuotųjų šalių iniciatyvų teikia išankstinio perspėjimo sistemas. Nors išankstinio perspėjimo sistemos gali būti naudingos kaip stebėjimo mechanizmai, nustatantys poveikį įmonės

tiekimu grandinei, tokios sistemos neturėtų būti painiojamos su skundų nagrinėjimo mechanizmais. Daugiau informacijos rasite 8 papildomoje lentelėje.

9 papildoma lentelė. **Suinteresuotųjų šalių skundų nagrinėjimo mechanizmų organizavimas**

Suinteresuotųjų šalių skundų nagrinėjimo mechanizmo organizavimas gali riboti jo atitikimą su pagrindiniais teisėtumo, prieinamumo, nuspėjamumo, teisingumo, skaidrumo ir dialogu pagrįstus kriterijais. Įmonės ir suinteresuotųjų šalių skundų nagrinėjimo mechanizmai turėtų žinoti apie šiuos galimus apribojimus ir kiek įmanoma į juos atsižvelgti.

- Prieinamumas prie skundų nagrinėjimo mechanizmo gali būti apribotas tais atvejais, kai tik suinteresuotosios šalys, kurios yra SŠI narės, gali pareikšti skundą dėl narės įmonės. Tokie apribojimai gali egzistuoti, siekiant užtikrinti, kad SŠI turėtų pakankamai išteklių juos nagrinėti ir spręsti. Įmonės gali atsižvelgti į šį apribojimą norėdamos įsitraukti į (arba nagrinėti skundus) įvairius skundų mechanizmus.
- Prieinamumas gali būti apribotas tais atvejais, kai tik tiesiogiai paveiktos suinteresuotosios šalys (t. y. darbuotojai, bendruomenės nariai ir t. t.), o ne jų atstovai, gali pateikti skundą. Paveiktos suinteresuotosios šalys gali būti pernelyg toli nuo iniciatyvos, kad žinotų, jog egzistuoja mechanizmas, ir suprastų, kaip jį naudoti. Vietiniai koordinaciniai centrai gali padėti padidinti prieinamumą.
- Skundų nagrinėjimo mechanizmo veiksmingumas gali būti apribotas tais atvejais, kai jis atviras visiems skundų teikėjams dėl bet kokios rizikos ir prieš bet kokią įmonę. Atsižvelgiant į plačią mechanizmo taikymo sritį, ištekliai gali būti apriboti perduodant informaciją, skelbiant apie skundų nagrinėjimo mechanizmą ir nagrinėjant skundus.

Nacionaliniai koordinaciniai centrai EBPO gairėms

EBPO gairės turi integruotą neteisminį skundų nagrinėjimo mechanizmą nacionaliniuose koordinaciniuose centruose (NKC). NKC steigia EBPO investicijų deklaracijos šalininkai. Jie turi įgaliojimus skatinti gairių veiksmingumą:

- imdamiesi reklaminės veiklos ir tvarkydami užklausas,
- konkrečiais atvejais sprenddami problemas, susijusias su šių Gairių įgyvendinimu.³²

Vadovaujantis Tarybos sprendimu dėl EBPO gairių daugiašalėms įmonėms, šalininkai turi įsteigti NKC.³³ EBPO gairių procedūrose nurodoma, kad NKC veiks pagal pagrindinius matomumo, prieinamumo, skaidrumo ir atskaitomybės kriterijus. Be to, „konkretūs atvejai“ turėtų būti sprendžiami nešališkai, nuspėjamai, teisingai ir laikantis EBPO gairių. Bet kuris asmuo ar organizacija gali pateikti NKC konkretų atvejį prieš įmonę dėl jos veiklos visame pasaulyje.

Pasibaigus konkrečiam atvejo procesams, NKC privalo pateikti galutines ataskaitas. NKC taip pat gali teikti rekomendacijas pagal atvejo aplinkybes ir tolesnius veiksmus, susijusius su tomis rekomendacijomis. Rekomendacijų teikimo praktika gali paveikti įmonių reputaciją ir paskatinti jas dalyvauti procese.³⁴

6.3 Nustatyti tinkamą žalos atlyginimo priemonės formą

Žalos atlyginimo priemonė gali būti įvairių formų, todėl svarbu suprasti, ką paveiktieji laikytų veiksminga priemone, papildant pačios įmonės požiūrį. Tai gali būti atsiprašymas, rehabilitacija, grąžinimas į darbą, priemonės, užtikrinančios, kad žala nepasikartos, žalos kompensacija

³² Gairėse vartojamas konkrečių atvejų terminas apibūdina praktinius klausimus, kurie gali kilti vykdant gaires.

³³ Tarybos sprendimas dėl gairių daugiašalėms įmonėms, papildytas 2011 m.

³⁴ Daugiau informacijos rasite EBPO (2016), „Implementing the OECD Guidelines for Multinational Enterprises: The National Contact Points from 2000 to 2015“, EBPO, Paryžius.

(finansinė ar kita), baudžiamosios sankcijos, tam tikros veiklos ar santykių nutraukimas ar kitos formos teisių gynimo priemonės, dėl kurių susitarė šalys.³⁵ Toliau išvardyti bendrieji tinkamų žalos atlyginimo priemonių nustatymo principai:

- Žalos atlyginimo priemonė turėtų atkurti nukentėjusio asmens padėtį (jei įmanoma) ir turėtų būti proporcinga neigiamo poveikio svarbai ir mastui.
- Žalos atlyginimo priemonė turėtų atitikti nacionalinius įstatymus ir jų tarptautines gaires; jei tokie standartai nėra pasiekiami, pateikiama priemonė atitinka tą, kuri pateikiama panašiais atvejais.
- Įmonė turėtų bendradarbiauti su suinteresuotosiomis šalimis siekiant nustatyti žalos atlyginimo priemonę.
- Įmonė turėtų įvertinti skundus pateikusių asmenų pasitenkinimo lygį dėl taikyto proceso ir jo rezultatų.

Bendradarbiavimas

Tais atvejais, kai daug šalių sukelia ar prisideda prie neigiamo poveikio, įmonė turėtų siekti bendradarbiauti su kitomis šalimis. Bendradarbiavimas su kitais subjektais nepanaikina įmonės atsakomybės ir ji turi suteikti, įgalinti ar padėti taikyti žalos atlyginimo priemones priklausomai nuo poveikio apimties.

³⁵. JT vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuras (2012), „The Corporate Responsibility to Respect Human Rights, An Interpretive Guide“, Jungtinės tautos, Niujorkas ir Ženeva.

II dalis

Sektoriaus rizikų moduliai

1 modulis. Vaikų darbas

2 modulis. Seksualinis priekabiavimas ir seksualinis smurtas bei smurtas lyties pagrindu

3 modulis. Priverstinis darbas

4 modulis. Darbo laikas

5 modulis. Darbuotojų sveikata ir sauga

6 modulis. Profesinės sąjungos ir kolektyvinės derybos

7 modulis. Užmokestis

Įvadas į aplinkosaugos modulius

8 modulis. Pavojingos cheminės medžiagos

9 modulis. Vanduo

10 modulis. Šiltnamio efektą sukeliančios dujos

11 modulis. Kyšiai ir korupcija

12 modulis. Atsakingas pirkimas iš namudininkų

Šių modulių rekomendacijos nėra atskiros gairės, jos turėtų papildyti pagrindines gaires ir teikti įmonėms informaciją, kaip pritaikyti jų išsamaus patikrinimo metodą sprendžiant konkretaus sektoriaus riziką. Be to, šie moduliai nėra skirti teikti technines gaires. Įmonės skatinamos remtis jau egzistuojančiomis patikimų organizacijų gairėmis, kurios yra suderintos su šiuose moduluose pateiktomis rekomendacijomis.

1 modulis. Vaikų darbas

Įtraukti atsakingą įmonės elgesį į įmonės politiką ir vadovavimo sistemas

Politika

Priimdama politiką dėl vaikų darbo, įmonė turėtų suformuluoti įsipareigojimą netoleruoti vaikų darbo, remiantis TDO konvencijomis Nr. 138 ir 182, savo ir jos tiekėjų veikloje. Įmonė turėtų nurodyti, kad vaikų darbo politika galioja visoje tiekimo grandinėje, įskaitant žaliavos paruošimą.

- Politikos dėl vaikų darbo turėtų būti suderintos su vietiniais ir tarptautiniais įstatymais ir jose turėtų būti aprašyta, kokio pobūdžio darbas yra laikomas pavojingu.³⁶
- Atvejais, kai nacionaliniai teisės aktai yra ne tokie griežti kaip tarptautiniai standartai, įmonė turėtų laikytis tarptautinių standartų (pavyzdžiui, dėl pavojingo vaikų darbo, nepriimtinių vaikų darbo formų ir minimalaus amžiaus).³⁷
- Atvejais, kai nacionaliniai teisės aktai nustato aukštesnį standartą nei tarptautinės konvencijos, įmonės turėtų laikytis nacionalinio įstatymo.

³⁶ Daugelyje šalių pavojingas vaikų darbas bus apibrėžtas nacionaliniuose teisės aktuose arba socialiniame dialoge, kuris apima darbuotojų ir darbdavių organizacijas bei vyriausybę. Jei nėra pavojingų veiklos rūšių sąrašo, įmonė raginama pasitarti su TDO, medicinos personalu arba sveikatos ir saugos specialistais.

³⁷ Šalyse, kur nacionaliniai įstatymai ir kiti teisės aktai prieštarauja gairių principams ir standartams, įmonės turėtų ieškoti būdų, kaip kuo labiau laikytis tokių principų ir standartų, nepažeidžiant vietinio įstatymo. Labai mažai tikėtina, kad įmonės susidurs su prieštaraujančiais reikalavimais laikantis minimalaus amžiaus standartų, kurie neapsiriboja nacionaliniais teisiniais reikalavimais.

- Visi standartai turi būti vienodai taikomi ir mergaitėms, ir berniukams.³⁸

Nustatyti galimą ir esamą žalą pačios įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje

Nustatymas

9 lentelėje pateikiami vaikų darbo ir rizikos veiksnių bei jų tinkamumo sektoriui pavyzdžiai.

9 lentelė. **Vaikų darbo rizikos veiksniai drabužių ir avalynės sektoriuje ***

Rizikos veiksnys	Paiškinimas	Sektoriaus principai
Valdymas Šalies įstatymai neatitinka TDO standartų dėl minimalaus amžiaus ir nepriimtinių vaikų darbo formų.	Vyriausybė parodo savo ketinimus laikytis TDO standartų dėl vaikų darbo suderindama vietinius įstatymus su TDO konvencijomis. Tai yra minimalus užtikrinimas, kad vyriausybė siekia apsaugoti vaikus nuo vaikų darbo.	Toliau išlieka žymios spragos teisinėse sistemose ir teisėsaugos pajėgume kovojant su vaikų darbu drabužių ir avalynės gamyboje ir eksportuojančiose šalyse.
Valdymas Vyriausybė netaiko vaikų darbo įstatymų.	Vaikų darbo įstatymai yra veiksmingi, tik jei yra įgyvendinami. Vaikų darbo įstatymų priėmimo rodikliai gali būti svarbiausi nustatant, ar vaikų darbas yra didelė rizika jurisdikcijoje. Vaikų darbo įstatymų taikymo išteklių ir pažeidimų tyrimų, teisinių bylų prieš pažeidėjus ir teisinių sprendimų priėmimo rodikliai gali būti naudingi nustatant anksčiau minėtus atvejus. ¹ Pilietinės visuomenės, profesinių sąjungų ir tarptautinių organizacijų pranešimai taip pat gali būti naudingas šaltinis.	

³⁸ Pavyzdžiui, kai nacionaliniai teisės aktai yra žemesnio lygio nei tarptautiniai standartai, įmonės turėtų laikytis tarptautinių minimalaus amžiaus standartų. Tais atvejais, kai nacionaliniai įstatymai nustato aukštesnį minimalų amžių nei tarptautiniai standartai, įmonės turėtų laikytis nacionalinio įstatymo.

Rizikos veiksnys	Paaiškinimas	Sektoriaus principai
<p>Valdymas</p> <p>Prastos galimybės į mokslą ir / ar prasta švietimo kokybė</p>	<p>Vaikų darbo rizika didėja, kai vaikai negali lankyti mokyklos. Taip gali nutikti dėl mokyklų netoliese trūkumo ar kitų kliūčių, pavyzdžiui, mokamo mokslo, kuris yra pernelyg brangus, ar administracinių kliūčių, pvz., gimimo liudijimų reikalavimų. Mokyklų sistemoms taip pat gali trūkti politikos, skirtos iš naujo integruoti vaikus, kurie anksčiau bandė patekti į mokyklą. Darbuotojų migrantų vaikai gali susidurti su išskirtinėmis kliūtimis mokytis. Pavyzdžiui, jie gali nemokėti vietinės kalbos.</p> <p>Kai švietimo kokybė yra prasta, tėvai gali skirti didesnę reikšmę darbui, o ne mokyklai.²</p>	<p>Daugelis šalių, kuriose gaminami drabužiai ir avalynė, dekoracijų ir žaliavų gamyba vis dar susiduria su didelėmis kliūtimis siekiant visuotinio švietimo.</p> <p>Šalyse, kuriose yra drabužių tiekimo grandinės, privalomas ugdymo amžius yra mažesnis už minimalų darbo amžių.</p>
<p>Valdymas</p> <p>Valstybė neturi tinkamų kovos su diskriminacija švietime įstatymų ir / ar tinkamai jų netaiko.</p>	<p>Tam tikrų (mažumų) grupių diskriminacija ir atskirtis, pvz., nuo priegios prie švietimo, gali padidinti vaikų darbo riziką.</p>	<p>Drabužių ir avalynės sektoriuje vaikai iš mažumų grupių ar darbuotojai migrantai mažiau linkę eiti į mokyklą ir sukuria vaikų darbą tam tikruose kontekstuose.</p>
<p>Sektorius</p> <p>Neoficialus įdarbinimas</p>	<p>Vaikų darbas yra labiausiai paplitęs neoficialiuose ekonomikos sektoriuose, o oficialūs sektoriai gali sudaryti subrangos sutartis su neoficialiais nereguliuojamais subjektais, susijusiais su vaikų darbu.</p>	<p>Neoficialus užimtumas yra įprastas daugumoje drabužių ir avalynės sektoriaus tiekimo grandinės etapų.</p> <p>Medvilnės derliaus nuėmimo metu vyrauja dideli neoficialių sezoninių darbuotojų skaičiai.</p> <p>Neoficialus įdarbinimas yra ypač dažnas odos susiuvimo ir sudėtingo rankų darbo, pavyzdžiui, siuvinėjimo ir karoliukų vėrimo, srityse.</p>
<p>Sektorius</p> <p>Laikoma, kad užduotis geriau atlieka vaikai</p>	<p>Kai kuriuose sektoriuose paplitęs mitas, kad vaikai turi geresnių tam tikrų užduočių atlikimo įgūdžių.</p>	<p>Kai kuriuose kontekstuose yra paplitęs mitas, kad vaikai turi geresnių įgūdžių sudėtingam siuvimui, odos siuvimui, karoliukų vėrimui, siuvinėjimui ir t. t.</p>

II. 1. VAIKŲ DARBAS

Rizikos veiksnys	Paaikškinimas	Sektoriaus principai
Sektorius Migrantų darbas	Sezoninių migrantų vaikai dažnai migruoja su savo tėvais ir yra ypač pažeidžiami vaikų darbe. Sezoninės darbo vietos dažnai yra toli nuo mokyklų ir kitų paslaugų, o priėmimas į mokyklą tam tikrų sezonų metu gali būti problemiškas. Migrantų vaikai dažnai patiria netinkamą elgesį – kenčia nuo izoliacijos, smurto, nepalankių darbo sąlygų, nemokėjimo už darbą ir tam tikrų institucijų baimės. ³	Medvilnės derliaus nuėmimo metu vyrauja dideli neoficialių sezoninių darbuotojų skaičiai. Kai kuriais kontekstais tarptautiniai darbuotojai migrantai sudaro 75 proc. darbo jėgos. Kaimo – miestų migracija taip pat būdinga daugumai eksportuojančių šalių.
Sektorius Užmokestis netenkina pagrindinių darbuotojų ir jų šeimų poreikių	Mažas užmokestis ir kitų šeimos narių galimybės gauti tinkamą darbą nebuvimas mažina namų ūkio pajamas ir skatina vaikų darbą.	Užmokesčio neatitikimas yra rizika visuose drabužių ir avalynės tiekimo grandinės etapuose, kurie reikalauja daug darbo jėgos ir samdo mažomis pajamomis pasitenkinančius darbuotojus.
Sektorius Pameistrių schemų naudojimas	Vaikai, kurie laikomi pameistrais, gali negauti tinkamos kompensacijos ir gali dirbti ilgas darbo valandas, trukdančias mokslui.	Pameistrių schemos yra naudojamos daugelyje sektoriaus kontekstų.
Sektorius Subrangos sutartys	Subrangos sutarčių naudojimas sumažina darbo standartų matomumą ir taip padidina vaikų darbo riziką.	<i>Gamyba (įtraukiant verpimą)</i> Subrangos sutartys dažnos kirpimo-siuvimo-pritaikymo ir užbaigimo (pvz., marginimo paslaugų užsakymas) etapuose visame pasaulyje.
Sektorius Privataus samdymo ar įdarbinimo agentūrų naudojimas	Samdinių ir jų agentūrų naudojimas gali sukurti atskirtį tarp darbdavio ir darbininko. Darbdaviai gali nežinoti apie darbuotojų samdymo veiklos praktikas, paliekant juos pažeidžiamus išnaudojimui. ⁴	<i>Gamyba (įtraukiant verpimą)</i> Privataus samdymo ir įdarbinimo agentūros dažnai pasitelkiamos samdyti tiek vietinius, tiek tarptautinius darbuotojus migrantus.

Rizikos veiksniai	Paaškinimas	Sektoriaus principai
Sektorius Kredito susitarimo ir skolų egzistavimas	Kreditų schemų arba avanso schemų naudojimas vaikams kelia didesnę riziką, susijusią su priverstiniu darbu, įsiskolinimu, nesaugiu darbu ir tinkamo darbo užmokesčio trūkumu.	Kartais kredito schemos yra įtraukiamos į pameistrių schemas. Kredito naudojimas gali egzistuoti tarp darbuotojų migrantų, pasamdytų per privačią samdymo ar įdarbinimo agentūrą.

1. Paimta iš Nacionalinių akademijų tyrimų tarnybos komiteto dėl tarptautinių darbo standartų stebėjimo (2004), „Monitoring International Standards: Techniques and Sources of Information“, „National Academies Press“.
2. Žiūrėkite Jensen (2000), „Development of Indicators on Child Labor, A Report to the International Program on the Elimination of Child Labor“, TDO, Ženeva.
3. Tarptautinė programa dėl vaikų darbo naikinimo, migracijos ir vaikų darbo interneto svetainių.
4. Žiūrėkite JAV Valstybės departamentą (2015).

Tiekėjų įvertinimas

- Tiekėjų vertinimai turėtų būti paremti darbuotojų, valdybos ar kitų susijusių asmenų apklausomis (vadovui nedalyvaujant).
- Įmonės yra skatinamos pasitarti su darbuotojais ir suinteresuotosiomis šalimis, ar vertinimas turėtų vykti tik darbo vietoje, ar ir biure.
- Pripažįstant, kad tradicinės vaikų apklausos ne visada yra veiksmingos ir kad vaikai gali būti išmokyti atsakymų, įmonės yra raginamos įtraukti dalyvavimo vertinimo metodus, kurių metu atskleidžiama didelė vaikų darbo rizika.³⁹

³⁹. Dalyvavimo vertinimo metodo pavyzdys yra žaidimas vaidmenimis; vaikas nupiešia paveikslėlį ir jį apibūdina; vaikui rodomos nuotraukos, norint sukelti komentarus; vaiko, kuris moka rašyti, prašoma parašyti pasakojimą; vaikui rodoma diagrama ar žemėlapis ir užduodami klausimai apie juos (visada prisimenant, kad diagramų ir žemėlapių supratimas taip pat išmokstamas gebėjimas). Žiūrėkite SIMPOC (2005).

- Kai atskleidžiamos nepriimtinos vaikų darbo rizikos formos, specialistai turėtų būti įvertinimo vietoje siekiant užtikrinti vaiko apsaugą.

Suprasti vietinį kontekstą

Vaikų darbo naikinimas konkrečiame regione reikalauja suinteresuotųjų šalių, vyriausybės, pramonės ir pilietinės visuomenės bendradarbiavimo. Svarbus dėmesys ir ištekliai buvo skirti spręsti vaikų darbo problemas visame pasaulyje (tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygiu), pavyzdžiui, formuojant programas, skirtas vaikams pereiti į formalųjį švietimą, arba organizuojant vaikų darbo stebėjimą bendruomenėje. Atsižvelgiant į šį kontekstą, įmonė raginama susieti savo taisomųjų veiksmų planą su esamomis strategijomis siekiant užkirsti kelią vaikų darbui, kai tinkama ir įmanoma. Toliau, pripažįstant, kad vaikų darbas yra būdingas daugeliui regiono sektorių (t. y. jis nėra išskirtinis drabužių ir avalynės tiekimo grandinei), įmonė skatinama nustatyti kitus sektorius, kuriems taip pat kyla pavojus dėl vaikų darbo, siekiant palengvinti bendradarbiavimą.

Užkirsti kelią vaikų darbui, jį sustabdyti ar sumažinti pačios įmonės veikloje

Jei vaikas dirba pavojingą darbą, pavojingos užduotys turi būti nedelsiant nutrauktos. Įmonės raginamos įgyvendinti esamas gaires, kaip sustabdyti ir išvengti vaikų darbo jų pačių veikloje. Pavyzdžiui, taisomųjų veiksmų planas apima:

- darbuotojų ir vadovų sąmoningumo didinimą, pavyzdžiui, per mokymus, išteklius (pvz., brošiūras), seminarus ir nuolatinę pagalbą. Darbuotojų mokymai ir informacija gali apimti:
 - įmonės politiką prieš vaikų darbą,
 - vaikų darbo apibrėžimus,
 - pavojingo darbo apibrėžimus (taikoma tik vaikams, vyresniems nei teisėtas minimalus darbinis amžius, vaikai iki šio amžiaus iš viso neturėtų dirbti),
 - tarptautines ir nacionalines normas bei teisės aktus;
 - neigiamą vaikų darbo poveikį vaikui;

- kur ir kaip darbuotojai gali pranešti apie vaikų darbo atvejus (pvz., vaikų darbo stebėjimo komitetas ar kitas veiklos skundų nagrinėjimo mechanizmas);
- įmonės sistemas, skirtas vaikų darbo prevencijai, ir darbuotojų, vadovų bei valdybos vaidmenį, kuris gali padėti užkirsti kelią vaikų darbui.
- valdymo sistemų kūrimą siekiant sumažinti neatitikties riziką, pvz., sudarant darbuotojų sutartis ir parengiant privačių samdymo ir įdarbinimo agentūrų kvalifikacijos tikrinimo procesą.⁴⁰ Rengti mokymus tiems, kurie stebi samdymą ir įdarbinimą įmonės politikoje, netoleruojančioje vaikų darbo, ir vaikų darbo rizikos mažinimo sistemas.
- pavojingo vaikų darbo panaikinimą, nustatant, užkertant kelią sveikatos ir saugos rizikoms darbo vietoje ir jas sumažinant, kaip pastangų panaikinti visą vaikų darbą dalį.⁴¹ Žiūrėkite 5 modulį.
- pripažinimą, kad efektyviausios prevencijos priemonės dažnai reikalauja sisteminių ir pagrindinių vaikų darbo priežasčių sprendimo (pvz., mokymosi trūkumo), įmonės skatinamos bendradarbiauti su esamomis iniciatyvomis, kurios demonstravo poveikį sprendžiant vaikų darbo problemas (pvz., vyriausybės iniciatyvos, suinteresuotųjų šalių iniciatyvos, pilietinės visuomenės iniciatyvos). Tokios iniciatyvos gali suteikti mokymus, prieigą prie skundų nagrinėjimo mechanizmų ir t. t.⁴²

Išvengti įmonės prisidėjimo prie žalos (mažmenininkams, prekių ženklams ir jų pirkimo tarpininkams)

- Įmonė turėtų įvertinti ir užkirsti kelią jos prisidėjimui prie žalos kainų derybų ir pirkimo praktikų metu.

⁴⁰ Žiūrėkite Shift ir IHRB, „Employment and Recruitment Agencies Sector Guide on Implementing the United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights“, Europos Komisija.

⁴¹ Žiūrėkite iii preambulę Nyderlandų Socialinių reikalų ir užimtumo ministerijoje (2016).

⁴² Žiūrėkite „Hard Question 5“ TDO-IOE (2015) praktiniams SŠI vaidmens klausimams, siekiant išvengti neigiamo vaikų darbo ir jį sumažinti.

- Įmonė raginama padėti savo tiekėjams išvengti vaikų darbo, kai įmanoma, pavyzdžiui, didinant tiekėjų sąmoningumą apie tai, kas yra vaikų darbas (kur tinkama) ir palengvinant ryšius su vietiniais paslaugų teikėjais.
- Nepriklausomai nuo to, ar buvo nustatyti konkretūs vaikų darbo atvejai, įmonė turėtų panaudoti savo pranašumą ir paskatinti tiekėjus įgyvendinti vaikų darbo prevencijos priemones, jei vaikų darbo rizikos veiksniai buvo nustatyti tiekimo regione ir tiekėjas neįgyvendino tinkamos rizikos sumažinimo kontrolės.
- Pripažįstant ryšį tarp darbo užmokesčio ir vaikų darbo, įmonė yra skatinama atlikti išsamų užmokesčio patikrinimą. Žiūrėkite 7 modulį.
- Pripažįstant, kad vaikų darbas retai būna išskirtinis tam tikram tiekėjui, įmonė raginama remti sektoriaus požiūrį konkrečioje geografinėje vietovėje (pvz., gamybos grupėje) ir bendradarbiauti su kita regione veiklą vykdančia kovos su vaikų darbu iniciatyva bendruomenėje. Tai reiškia, kad šiame sektoriuje veikianti įmonė turi suderintą mokymų, gebėjimų didinimo, rezultatų siekimo ir suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimo su tiekėjais strategiją.
- Pripažįstant, kad vaikų darbas retai išskirtinis vienam konkrečiam geografinio regiono sektoriui ir dažnai pasireiškia įvairiuose sektoriuose ir kad vaikų pašalinimas iš vieno sektoriaus gali padidinti riziką, jog vaikas bus įdarbintas kitur, įmonė yra skatinama koordinuoti ir bendradarbiauti su kitais sektoriais, vykdančiais veiklą toje pačioje geografinėje vietovėje. Tai gali reikšti, kad tarpsektoriniai regioniniai dialogai yra sukuriami siekiant spręsti konkrečias vaikų darbo rizikas tam tikrame geografiniame regione. Tai taip pat gali reikšti dalijimąsi mokymų ištekliais, rodikliais ir rezultatais sektoriuose.⁴³

⁴³ Žiūrėkite IOE (Tarptautinės darbdavių organizacijos) ir ITUC (Tarptautinės profesinių sąjungų konfederacijos) vaikų darbo platformas interneto svetainėse.

Sekti

Patikrinti, stebėti ir patvirtinti išsamaus patikrinimo pažangą ir veiksmingumą veikloje

Vaikų stebėjimo komitetai darbo vietoje gali būti veiksmingas vaikų darbo stebėjimo būdas. Tokie komitetai gali atlikti tam tikrą vaidmenį mokant darbuotojus apie vaikų darbo riziką; jie veikia kaip pirmasis prieigos taškas vietoje esantiems skundų nagrinėjimo mechanizmams ir stebi, kad vaikai nebūtų įtraukti į pavojingą darbą.

Kai tinkama ir įmanoma, darbo vietoje įsteigti vaikų stebėjimo komitetai gali būti suderinti su bendruomenėje esančiomis vaikų stebėjimo programomis ir procesais siekiant suteikti žalos atlyginimo priemones (kai tokios programos yra aktyvios ir veiksmingos).

Prireikus teikti ir padėti taikyti žalos atlyginimo priemones

Veiklos skundų nagrinėjimo mechanizmai

Vaikai gali patys neturėti prieigos prie skundų nagrinėjimo mechanizmų. Todėl skundų nagrinėjimo mechanizmai turėtų būti prieinami tiems, kurie gali kelti klausimus vaiko vardu, pavyzdžiui, komitetams, kurių užduotis yra stebėti vaikų darbą, profesinėms sąjungoms, bendruomenės nariams, viešųjų pirkimų darbuotojams, vietinei pilietinei visuomenei ir vyriausybės pareigūnams.⁴⁴ Informavimas apie skundų nagrinėjimo mechanizmų naudojimą turėtų apimti vietinės pilietinės visuomenės mokymą.

Įmonės turėtų nustatyti (ar parengti) mechanizmą, kuriuo būtų galima pranešti atitinkamoms institucijoms apie nepriimtinių vaikų darbo formų nusikaltimus.

Tinkamos žalos atlyginimo priemonės formos nustatymas

- Kai vaikas yra jaunesnis nei teisėtas darbinis amžius, atlyginimo priemonės tikslas turėtų būti pašalinti vaiką iš darbo vietos ir užtikrinti, kad būtų taikomos alternatyvos, pageidautina, formalus visos darbo dienos mokymas. Atlyginimo priemonės taikymo procesas turėtų apimti dialogą su vaiko globėjais ir, kai įmanoma, siekimą įregistruoti vaiką mokykloje nepažeidžiant vaiko ar jo / jos šeimos gerovės. Pavyzdžiai apima:

⁴⁴ Žiūrėkite IDH (Tvarios prekybos iniciatyva) (2012), „Stop Child Labour“ (2015)

- vaikas pašalinamas iš darbo vietos, o darbdavys moka už jo mokslą, kai vaikas yra įregistruotas mokykloje (iki mažiausio mokymosi amžiaus);
- vaikas pašalinamas iš darbo vietos, o į jo / jos vietą priimamas šeimos narys ir jam mokamas darbo užmokestis, atitinkantis pagrindinius darbuotojo ir jo / jos šeimos poreikius;
- vaikas yra pašalinamas iš darbo vietos ir įregistruojamas į pereinamojo laikotarpio mokyklą vaikams, kurie atsiliko nuo savo bendraamžių grupės;
- vaikas pašalinamas iš darbo vietos, o vaiko šeima įtraukiama į egzistuojančią programą, kuri padeda spręsti pagrindines vaikų darbo problemas (pvz., pajamų spragos).
- Įmonė yra raginama įsitraukti į patikimas bendruomenės iniciatyvas, kai įmanoma, siekiant padėti vaikams pereiti nuo darbo į mokyklą.
- Jei vaikas dirba pavojingą darbą, pavojingos užduotys turi būti nedelsiant nutrauktos. Nepriimtinos vaikų darbo formos yra laikomos nusikaltimu, apie kurį reikia pranešti atitinkamoms valdžios institucijoms. Darbdavys turėtų konsultuotis su išoriniais ekspertais (pvz., gydytojais), kad nustatytų bet kokią fizinę žalą (pvz., poveikį sveikatai) dėl vaikų darbo su pavojingomis užduotimis, o žala turėtų būti tinkamai atlyginta.
- Atvejais, kai vaikas yra vyresnis nei teisėtas numatytas darbingas amžius pagal nacionalinį įstatymą arba tarptautinius standartus (priklausomai nuo to, kuris yra aukštesnis), vaikas turėtų turėti galimybę tęsti savo darbą su atitinkamomis užduotimis (t. y. vaikas gali ir toliau dirbti, bet užduotys turi būti nepavojingos).
- Įmonė yra raginama stebėti, ar buvęs darbuotojas vaikas yra tinkamai apsaugotas ir negrįžo į darbą ar nėra patekęs į pavojingesnę situaciją.⁴⁵

⁴⁵ Žiūrėkite „5x5 Stepping Stones for Creating Child Labour Free Zones“, „Stop Child Labour“, Amsterdamas.

Pasirinktos tarptautinės priemonės ir standartai:

- EBPO gairės daugiašalėms įmonėms, IV skyrius „Žmogaus teisės“ ir V skyrius „Įdarbinimas ir pramoniniai santykiai“
- TDO konvencija dėl minimalaus įdarbinimo amžiaus, 1973 m. (Nr.138)
- TDO konvencija dėl nepriimtino vaikų darbo (Nr.182)
- JT vaiko teisių konvencija, 1989 m.

Šaltiniai:

- Kasmetinis JAV valstybės departamentas, „Trafficking in Persons Report“, Vašingtonas
- JAV darbo departamentas, „List of Goods Produced by Child Labor or Forced Labor“, Vašingtonas
- SIMPOC (2005), „Manual on Child Labour Rapid Assessment Methodology“, TDO Ženeva, UNICEF
- Shift ir IHRBC (2012), „Employment and Recruitment Agencies Sector Guide on Implementing the United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights“, Europos Komisija
- IDH (2012), „Report 2010-2011 Business practices and lessons learned on addressing child labour“, JT pasaulinio susitarimo darbo grupė
- TDO (2007), „Guide Two: How Employers Can Eliminate Child Labour“, TDO, Ženeva
- TDO-IOE (2015), „Child Labour Guidance Tool for Business“, TDO, Ženeva
- TDO-IPEC (2005), „Guidelines for Developing Child Labour Monitoring Processes“, TDO, Ženeva
- IOE ir ITUC vaikų darbo platformos puslapis
- Nyderlandų viešųjų ryšių ir įdarbinimo ministerija (2016), „Roadmap for Achieving the Elimination of the Worst Forms of Child Labour by 2016“, išvadų dokumentas iš „The Hague Global Child Labour Conference 2010 Towards a World without Child Labour Mapping the Road to 2016“, Haga
- Daugiau informacijos apie atitinkamus TDO standartus teikia TDO pagalbos tarnyba
- UNICEF, Vaikų teisių ir verslo principai
- JAV valstybės departamentas (2015), „Trafficking in Persons Report 2015“, Vašingtonas

2 modulis. Seksualinis priekabiavimas ir seksualinis smurtas bei smurtas lyties pagrindu darbo vietoje

Įtraukti atsakingą įmonės elgesį į įmonės politiką ir vadovavimo sistemas

Politika

Įmonė yra raginama priimti nulinės tolerancijos politiką dėl seksualinio smurto ir smurto lyties pagrindu bei griežtas priemones prieš seksualinį priekabiavimą jos veikloje. Įmonės AĮE politika turėtų pabrėžti lūkesčius tiekėjams ir kitiems verslo partneriams taip pat priimti seksualinio priekabiavimo, seksualinio smurto ir smurto lyties pagrindu politiką (kaip tinkama).

Įmonės yra skatinamos įtraukti į savo vidaus politiką:

- įsipareigojimą puoselėti darbo aplinką be priekabiavimo, patyčių ir smurto,

PAGRINDINIAI TERMINAI

Seksualinis priekabiavimas apima tokį nepageidaujamą seksualinį elgesį kaip fizinis kontaktas ir susiję veiksmai, seksualinės pastabos, pornografijos ir seksualinio poreikio demonstravimas žodžiais ar veiksmais. Jei nukentėjęs asmuo turi pagrįstų priežasčių manyti, kad jo ar jos prieštaravimas sukels jam ar jai nepalankią padėtį, susijusią su darbu, apimant samdymą ir paaukštinimą, arba jei sukuriamas priešiška darbo aplinka, tai yra laikoma diskriminavimu. Vyrai, moterys, berniukai ir mergaitės gali tapti seksualinio priekabiavimo aukomis.

Smurtas prieš moteris – bet koks smurtas lyties pagrindu, dėl kurio moterys ir mergaitės patiria fizinę, seksualinę ar psichologinę žalą ar kančias, taip pat ir grasinimas tokiais veiksmais, prievarta ar savavališkas laisvės atėmimas tiek viešajame, tiek privačiame gyvenime.

- aiškias pasekmes dėl įmonės standartų pažeidimo,
- įsipareigojimą nagrinėti skundus, pateikti skundų nagrinėjimo mechanizmą „be represijų“ (pvz., veiklos skundo nagrinėjimo mechanizmą) ir išsaugoti skundą pateikusių darbuotojų konfidencialumą.

Nustatyti galimą ir esamą žalą pačios įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje

Nustatymas

Daugelyje drabužių ir avalynės tiekimo grandinių etapų moterys sudaro didžiąją darbo jėgos dalį. Mažas pajamas gaunančios moterys, darbuotojos migrantės ir / ar neoficialiai įdarbintos ypač dažnai patiria seksualinį priekabiavimą ir seksualinį smurtą bei smurtą lyties pagrindu darbo vietoje.⁴⁶

Vertinimo metu įmonė raginama suprasti, kokių mastu seksualinis priekabiavimas ir seksualinis smurtas bei smurtas lyties pagrindu egzistuoja šalyse, kuriose ji vykdo veiklą arba iš kurių perka (t. y. už darbo vietos ribų). Tačiau seksualinį priekabiavimą ir seksualinį smurtą lyties pagrindu gali būti ypač sunku nustatyti dėl patikimų šalies ir sektoriaus duomenų trūkumo. Šiame kontekste dokumentų peržiūrų gali nepakakti. Todėl įmonė yra raginama sąžiningai stengtis nustatyti tiekiančias šalis, kuriose egzistuoja didelė seksualinio priekabiavimo ir seksualinio smurto bei smurto lyties pagrindu rizika. Jei yra informacijos spragų, įmonė raginama konsultuotis su suinteresuotais šalimis ir / ar vietiniais ekspertais. Pavyzdžiui, įmonės gali bendradarbiauti su pilietine visuomene ar profesinėmis sąjungomis, kad galėtų surengti tikslinių grupių diskusijas su darbuotojais ir konsultacijas su profesinėmis sąjungomis ir darbuotojus atstovaujančiomis organizacijomis, pilietine visuomene, vyriausybe ir t. t. Įmonės turėtų žinoti, kad daugelyje kontekstų kultūrinės normos gali riboti moteris ir vyrus pranešti apie savo patirtį, susijusią su seksualiniu priekabiavimu ir seksualiniu smurtu bei smurtu lyties pagrindu. Todėl įmonės skatinamos bendradarbiauti su išmokytais ekspertais, kad galėtų aptarti šiuos klausimus su darbuotojais ir / ar bendruomenės nariais.

⁴⁶ Cruz, A. ir Klinger, A. (2011)

Įmonės turėtų manyti, kad jei seksualinis priekabiavimas yra didelė rizika tam tikroje pirkimo vietoje, tai tokia rizika egzistuoja ir darbo vietoje.

10 lentelė. **Seksualinis priekabiavimas ir seksualinis smurtas bei smurtas lyties pagrindu**

Rizikos veiksnys	Sektoriaus principai
Mažo užmokesčio darbas Seksualinių paslaugų už darbo galimybes dažniau reikalaujama iš mažesnį užmokestį gaunančių darbuotojų	Daugelyje drabužių ir avalynės sektoriaus etapų darbuotojų daugumą sudaro mažai uždirbančios moterys ir merginos.
Nepatikimas darbas Seksualinių paslaugų už darbo galimybes dažniau reikalaujama iš nepatikimą darbą dirbančių asmenų	Trumpalaikės darbo sutartys yra dažnos daugelyje tiekiančių regionų. Tai ypač būdinga gamybai ir žemės ūkiui (t. y. žaliavoms).
Vaikai ir paaugliai darbo vietoje Vaikai ir paaugliai darbo vietoje dažniau patiria seksualinį priekabiavimą ir seksualinį smurtą bei smurtą lyties pagrindu.	Vaikai ir paaugliai dažnai įdarbinami drabužių ir avalynės sektoriuje.
Ribotos aukštesnių pareigų galimybės Moterys dažniau patiria seksualinį priekabiavimą darbo vietose, kuriose jos sudaro darbuotojų daugumą, tačiau jos užima nedaug darbo vietų su galima sprendimų priėmimo galia. Taip pat darbuotojos yra labiau pažeidžiamos, kai dauguma vadovų yra vyrai, atsakingi už kiekvieno darbuotojo našumo stebėjimą bei pranešimą apie darbuotojo pateisinamą ar nepateisinamą nebuvimą, vėlavimą ir elgesį. Dėl to vadovai turi pranašumą reikalauti seksualinių paslaugų.	Paprastai moterys sudaro didžiąją žemos kvalifikacijos darbo jėgos dalį drabužių ir avalynės gamyklose ir dažnai užima žemesnes pareigas.
Didelė darbuotojų kaita Darbo vietos su didele jaunų moterų darbuotojų kaita gali būti didesnės rizikos, nes darbuotojai nesukuria patikimų bendradarbių tinklo.	Drabužių ir avalynės gamyklos dažnai susiduria didele darbuotojų kaita.

Rizikos veiksnys	Sektoriaus principai
Darbo vietos atstumas nuo namų Darbo vieta, esanti toliau nuo gyvenamosios darbuotojų vietos, gali padidinti seksualinio priekabiavimo ir smurto riziką grįžtant iš darbo namo.	Eksporto apdorojimo zonos dažnai yra toli nuo darbuotojų gyvenamosios vietos.
Būstas šalia darbo vietos Jaunos netekėjusios moterys dažnai gyvena bendrabučiuose šalia darbo vietos, kuriuos prižiūri vadovai vyrai. Jaunos darbuotojos ypač dažnai susiduria su seksualiniu priekabiavimu ir smurtu šiame kontekste.	Bendrabučių naudojimas darbuotojų apgyvendinimui yra dažna praktika tekstilės ir drabužių gamyboje daugumoje šalių.
Pažeidžiamos mažumos, įskaitant darbuotojus migrantus Mažumos, įskaitant tautines, religines ir luomines mažumas, dažnai yra labiau pažeidžiamos seksualinio priekabiavimo ir smurto dėl „žemesnio statuso“. Taip pat mažumoms gali būti sunkiau naudotis skundų nagrinėjimo mechanizmais. Darbuotojams migrantams dažnai trūksta žmonių, kuriais jie galėtų pasitikėti ir iš kurių galėtų tikėtis pagalbos. Jiems taip pat dažnai trūksta informacijos apie tai, kur kreiptis dėl priekabiavimo ar smurto atvejų.	Mažumoms priklausančios moterys yra pažeidžiamos visuose drabužių ir avalynės gamybos etapuose. Darbuotojai migrantai dažnai dirba medvilnės gamyboje ir nuimant derlių. Daugelyje šalių drabužių ir avalynės gamyba labai priklauso nuo vietinių ir tarptautinių darbuotojų migrantų. Kai kuriais atvejais tarptautiniai darbuotojai migrantai sudaro 75 proc. darbo jėgos.

Tiekėjų įvertinimas

Vertinant gali būti sunku nustatyti konkrečius seksualinio priekabiavimo atvejus darbo vietoje; darbuotojai gali bijoti atsakomųjų veiksmų arba gali nesuprasti, kas yra seksualinis priekabiavimas ir seksualinis smurtas bei smurtas lyties pagrindu. Tiekėjo įvertinimo metu įmonė turėtų suprasti toliau išvardytus dalykus:

- darbuotojų supratimą, kas yra priekabiavimas ir smurtas,
- priemones, kurias tiekėjas įgyvendino siekdamas užkirsti kelią seksualiniam priekabiavimui darbo vietoje,
- ar tiekėjas parengė veiklos skundų nagrinėjimo mechanizmą ir kokia apimtimi jis atitinka pagrindinius reikalavimus. Žiūrėkite 8 lentelę. Anonimiškumas ir galimybė pateikti skundus keliais būdais, iš kurių

bent vienas yra ne valdybai, ir konfidencialumo principas yra ypač svarbūs seksualinio priekabiavimo, seksualinio smurto ir smurto lyties pagrindu atvejais, kai atsakomųjų veiksmų baimė yra didelė.⁴⁷

Darbuotojų apklausos ir tikslinių grupių diskusijos yra itin svarbūs tiekėjo įvertinimo komponentai. Įmonės skatinamos prašyti pagalbos iš profesinių sąjungų ir darbuotojus atstovaujančių organizacijų.

Daugelyje kultūrų moterys ir vyrai nenoriai diskutuoja apie seksualinį priekabiavimą ar seksualinį smurtą bei smurtą lyties pagrindu. Todėl įmonės raginamos bendradarbiauti su vietiniais ekspertais (pvz., pilietinės visuomenės organizacijomis), kad įvertinimas atitiktų kontekstą. Įmonės taip pat turėtų apsvarstyti, ar vertinimą turėtų atlikti moterys. Tais atvejais, kai yra didelė seksualinio priekabiavimo prie vaikų ar jų išnaudojimo rizika, vertinimą atliekantys asmenys turėtų mokėti užmegzti ryšius su vaikais, kad jiems nepakenktų.

Suprasti vietinį kontekstą

Vykdydama savo pastangas suprasti veiklos kontekstą pagal 3.3 skyrių, įmonė yra skatinama nustatyti teisinius ir neteisinius skundų nagrinėjimo mechanizmus, kurie būtų išoriniai įmonės veiklos skundų nagrinėjimo mechanizmai, pasiekiami darbuotojams.

Išvengti žalos ar ją sumažinti pačios įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje

Užkirsti kelią žalai, ją sustabdyti ar sumažinti pačios įmonės veikloje

Mokymų ir veiklos skundų nagrinėjimo mechanizmų kūrimas yra pagrindinės kiekvieno taisomųjų veiksmų plano dalys. Darbuotojai dažnai nežino, kas yra seksualinis priekabiavimas ir seksualinis smurtas bei smurtas lyties pagrindu.⁴⁸ Todėl mokymai turėtų padidinti darbuotojų supratimą, kas

^{47.} Asmenys, atsakingi už darbuotojų apsaugą, kartais pradeda priekabiavimą. Skriaudėjai gali būti vadovai, kolegos ar net profesinių sąjungų nariai.

^{48.} Dominikos Respublikoje atlikto tyrimo metu respondentai nustebė sužinoję, kad tam tikras elgesys, su kuriuo jie dažnai susidurdavo darbo vietose, yra laikomas priekabiavimu ir kad jie gali imtis atsakomųjų veiksmų. Net tie, kurie yra susipažinę su terminu, turi skirtingas nuomones apie tai, ką jis reiškia ir nuo ko jie yra teisiškai saugomi.

yra priekabiavimas ir smurtas, ir turėtų informuoti darbuotojus, kaip jie gali pateikti skundus tiek darbo vietoje, tiek už jos ribų (kur tokie mechanizmai egzistuoja). Mokymai turėtų būti skirti moterims ir vyrams, darbuotojams, vadovams, vadovybei ir kitiems, kurie eina aukštas pareigas. Darbuotojų, profesinių sąjungų ir darbuotojus atstovaujančių organizacijų dalyvavimas yra svarbus kontekstui pritaikytų sprendimų įgyvendinimui.

Papildomos TVP dalys gali apimti, bet neapsiriboja:

- bendraamžių grupių formavimu darbo vietoje, siekiant padėti moterims pasiekti tinkamus išteklius ir / ar skundų nagrinėjimo mechanizmus,
- transporto tiekimu į ir iš darbo vietos, kai moterys patiria prievartą keliaudamos į darbą ir iš jo,
- partneryste su vietos organizacijomis, dirbančiomis siekiant užkirsti kelią seksualiniam priekabiavimui ir seksualiniam smurtui bei smurtui lyties pagrindu bendruomenėje, norint rengti mokymus, suteikti išteklius ir t. t. ir
- darbuotojų ir vadovų mokymų įtraukimu į naujų darbuotojų orientavimą.

Įmonės raginamos padėti savo tiekėjams parengti priemones, skirtas užkirsti kelią seksualiniam priekabiavimui ir seksualiniam smurtui bei smurtui lyties pagrindu darbo vietoje, esant didelės rizikos kontekstui.

Sekti

Patikrinti, stebėti ir patvirtinti išsamaus patikrinimo pažangą ir veiksmingumą veikloje

Laikydamosi konfidencialumo, įmonė turėtų kaupti įrašus apie priekabiavimo ir smurto darbo vietoje formų rūšis, modelius ir paplitimą jos veikloje. Rekomenduojama rinkti duomenis apie visus incidentus, įskaitant nedidelius ir galimus incidentus, ir suskirstyti duomenis pagal amžių ir lytį.

Žiūrėkite Pantaleón, L. ir Laboral Dominicana, F. (2003), „Rights for Working Women Campaign, Sexual Harassment in the Export Processing Zones of the Dominican Republic“, Tarptautinis darbo teisių fondas.

Kiek įmanoma, įmonė turėtų užtikrinti, kad jos atliekami veiksmai užkirstų kelią seksualiniam priekabiavimui jos veikloje. Įmonė gali stengtis stebėti, pavyzdžiui, atliekant paprastas apklausas, bendraamžių diskusijas ar kitas darbuotojų dalyvavimo formas:

- kokia apimtimi darbuotojai žino, kas yra seksualinis priekabiavimas, seksualinis smurtas bei smurtas lyties pagrindu, ir pasekmes, tokiu elgesiu pažeidus įmonės politiką,
- kokia apimtimi darbuotojai žino, kaip ir kur galima pranešti apie seksualinį priekabiavimą, smurtą ar smurto grėsmę, ir mano, kad jie gali tai daryti, nebijodami atsakomųjų veiksmų (t. y. įtraukiant alternatyvius skundo pateikimo būdus) ir
- kokia apimtimi darbuotojai mano, kad vadovybė tinkamai reaguotų, jei jie praneštų apie incidentą.

Patikrinti, stebėti ir patvirtinti išsamaus patikrinimo pažangą ir veiksmingumą įmonės tiekimo grandinėje

Sudėtinga patvirtinti, kad įmonės tiekimo grandinėje išvengiama seksualinio priekabiavimo. Įmonė turėtų stebėti savo tiekėjus ir patikrinti, ar jie įgyvendina taisomųjų veiksmų planus, kurie turi būti įtraukti į nuolatinės sistemos. Be tokio patikrinimo, įmonė taip pat raginama bendradarbiauti su tiekėjais, darbuotojais ir profesinėmis sąjungomis bei darbuotojus atstovaujančiomis organizacijomis, kad galėtų įvertinti, ar taisomieji veiksmai yra efektyvūs. Pavyzdžiui, įmonė su savo tiekėjais gali peržiūrėti bendrus darbuotojų apklausų rezultatus arba reguliariai rengti tikslinių grupių diskusijas su skirtingų tiekėjų darbuotojais jų darbo vietoje, siekiant nustatyti, ar prevencinės priemonės (pvz., mokymai) užkerta kelią priekabiavimui darbo vietoje, ar reikia tolesnių pastangų.

Prireikus teikti ir padėti taikyti žalos atlyginimo priemonės

Seksualinis priekabiavimas ir seksualinis smurtas bei smurtas lyties pagrindu tam tikruose kontekstuose yra laikomi nusikaltimais, apie kuriuos reikia pranešti atitinkamoms institucijoms.

Kaip minėta anksčiau, svarbu, kad veiklos skundo mechanizmai leistų darbuotojui pranešti apie priekabiavimą, smurtą ar smurto grėsmę:

- be atsakomųjų veiksmų ir kritikos baimės,

- kontaktiniuose taškuose už įmonės ir sąjungos atstovų ribų,
- anonimiškai ir konfidencialiai.

Pripažindami, kad vaikai gali būti seksualinio priekabiavimo, seksualinio smurto ir smurto lyties pagrindu aukomis, skundų mechanizmai taip pat turėtų būti prieinami tiems, kurie galėtų pateikti skundą vaiko vardu, kai vaikai dirba toje vietoje.

10 papildoma lentelė. **Diskriminacija ir diskriminacija lyties pagrindu**

Diskriminacija pagal TDO konvenciją Nr. 111 apibrėžiama kaip bet kokią išskyrimą, apribojimą ar pranašumo teikimą dėl rasės, odos spalvos, lyties, religijos, politinių įsitikinimų, tautinės atskirties ar socialinės kilmės (be kitų savybių), „kurie pažeidžia arba panaikina lygias darbo ir profesinės veiklos galimybes ir elgesį“.

Diskriminacija lyties pagrindu yra apibrėžiama konvencijoje dėl moterų visų formų diskriminacijos panaikinimo kaip bet koks išskyrimas, atskirtis ar apribojimas lyties pagrindu, siekiant suvaržyti arba panaikinti pripažintas moterų teises ir pagrindines laisves, nepriklausomai nuo jų šeiminės padėties, neleisti jomis naudotis remiantis lygiomis vyrų ir moterų teisėmis. Tai būtų taikoma scenarijams, net jei nebuvo norima diskriminuoti. Panašus ar neutralus elgesys su moterimis ir vyrais gali reikšti moterų diskriminaciją, jei dėl tokio elgesio jos negalėjo naudotis savo teisėmis, nes egzistuojantis moterų patiriamas nepatogumas ir nelygybė lyties pagrindu buvo nepripažinti.

Šiame modulyje pateikiamos išsamaus seksualinio priekabiavimo ir seksualinio smurto bei smurto lyties pagrindu darbo vietoje, kaip diskriminacijos formų, patikrinimo atlikimo rekomendacijos. Tačiau diskriminacija apima daug daugiau nei priekabiavimas ir smurtas. Šios Gairės nesuteikia išsamių rekomendacijų, kaip atlikti išsamų diskriminacinės politikos ar praktikos patikrinimą. Tačiau pripažįstant, kad diskriminacija dažnai yra susijusi su darbo užmokesčiu, darbuotojų sveikata ir sauga bei darbo laiku, tam tikri aspektai, kaip nustatyti diskriminaciją, užkirsti jai kelią ir ją sumažinti, yra įtraukti į atitinkamus modulius. Pripažindamos diskriminacijos paplitimą sektoriuje, įmonės turėtų įsipareigoti nediskriminuoti dėl rasės, odos spalvos, lyties, religijos, politinių įsitikinimų, tautinės atskirties, socialinės kilmės (be kitų savybių) savo pačių veiklose. Įmonės taip pat turėtų siekti nustatyti, užkirsti kelią ir kovoti su diskriminacinėmis politikomis ar praktikomis savo pačių veiklose ir tiekimo grandinėse.

Diskriminuojančių politikų ir praktikų pavyzdžiai:

- besilaukiančioms darbuotojoms pateikiamos trumpalaikės sutartys, kurios yra nutraukiamos prieš joms įgyjant teisę gauti motinystės išmokas pagal vietinius įstatymus,
- prašymas atlikti nėštumo testą, kaip įdarbinimo sąlyga,
- darbuotojų migrantų užmokesčio dydis skiriasi nuo vietinių darbuotojų ir
- darbuotojų tiesiogiai ar netiesiogiai klausama apie jų ŽIV būklę.

Tinkamos žalos atlyginimo priemonės formos nustatymas

Apskritai darbdaviai turėtų teikti arba prisidėti prie seksualinio priekabiavimo, seksualinio smurto ir smurto lyties pagrindu aukų žalos atlyginimo priemonių tiekimo.⁴⁹ Tam tikrais atvejais darbdaviai taip pat gali būti įpareigoti pagal įstatymą ir būti netiesiogiai atsakingi už tokių priemonių teikimą.

Seksualinio priekabiavimo ir seksualinio smurto bei smurto lyties pagrindu atvejais apskritai rekomenduojama įtraukti konsultavimą kaip atlyginimo priemonę. Kai kurioms aukoms, ypač smurtinių incidentų atveju, gali prireikti ilgalaikės pagalbos. Priklausomai nuo konkrečios situacijos, tokia pagalba gali apimti pratęstą profesinį konsultavimą.⁵⁰

⁴⁹ Jei darbdavys gali įrodyti, kad jis ėmėsi pagrįstų veiksmų, norėdamas išvengti seksualinio priekabiavimo ir smurto lyties pagrindu, jis gali būti atleistas nuo prisidėjimo prie žalos atlyginimo priemonių.

⁵⁰ Žiūrėkite Chappell, D. ir Di Martino, V. (2006).

Pasirinktos tarptautinės priemonės ir standartai:

- Vienodo atlyginimo konvencija, 1951 m. (Nr. 100)
- Konvencija dėl diskriminacijos darbo ir profesinės veiklos srityje, 1958 m. (Nr. 111)
- 1998 m. pagrindinių darbo teisių ir principų deklaracija (TDO)
- Deklaracija dėl smurto prieš moteris panaikinimą, priimta Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos (A/ RES/48/104), Niujorkas, 1993 m. gruodžio 20d.
- Moterų diskriminacijos panaikinimo komitetas, 19 bendra rekomendacija, „Smurtas prieš moteris“ (vienuoliktas susitikimas, 1992), JT Dok. A/47/38 1 (1993), pakartotinai atspausdintas bendrų komentarų ir rekomendacijų rinkinyje, įtraukta į žmogaus teisių ir prižiūrinčių institucijų sutartis, JT Dok. HRI/GEN/1/Rev.6 243 (2003).
- Konvencija dėl moterų visų formų diskriminacijos panaikinimo, Niujorkas, 1979 m. gruodžio 18, Jungtinės Tautos
- Vienodo atlyginimo konvencija, 1951 m. (Nr. 100);
- Konvencija dėl motinystės apsaugos, 2000 (Nr. 183) ir jos rekomendacijos, 2000 (Nr. 191).

Šaltiniai:

- Chappell, D. ir Di Martino, V. (2006), „Violence at Work“, TDO, 3 leidimas, TDO, Ženeva.
- Cruz, A. ir Klinger, A. (2011), „Gender-based violence in the world of work: Overview and selected annotated bibliography“, 3 dokumentas, TDO, Ženeva.
- Daugiau informacijos apie atitinkamus TDO standartus teikia TDO pagalbos tarnyba.

3 modulis. Priverstinis darbas

Įtraukti atsakingą įmonės elgesį į įmonės politiką ir vadovavimo sistemas

Politika

Įmonės yra raginamos priimti nulinės tolerancijos politiką dėl priverstinio darbo jų veikloje ir tiekimo grandinėje. Įmonės skatinamos parengti papildomas politikas, susijusias su rizikos pobūdžiu, pavyzdžiui, įmonė gali priimti politiką dėl privačių samdymo agentūrų ir subrangos sutarčių naudojimo. 2 papildomoje lentelėje pateikta daugiau informacijos apie politiką ir subrangą.

PAGRINDINIS TERMINAS

Priverstinis darbas – tarptautinis TDO konvencijoje Nr. 139 (Nr. 29) pateiktas priverstinio darbo apibrėžimas yra „visas darbas ar tarnyba, kurios reikalaujama iš bet kurio asmens, grasinant bausmėmis, ir kuriam tas asmuo savanoriškai nepasisiūle“.

Nustatyti galimą ir esamą žalą pačios įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje

Nustatymas

Priverstinis darbas yra kompleksinis, apima daug formų ir iš prigimties yra užslėptas. Todėl, norėdamos jį nustatyti, įmonės turėtų remtis toliau pateiktomis rekomendacijomis.

- Darbuotojai, kurie nustato priverstinio darbo riziką įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje, turėtų suprasti, kas yra priverstinis darbas, kokios yra bendros priverstinio darbo formos, kaip pažeidžiami darbuotojai ir tarptautiniai standartai.⁵¹

⁵¹ Žiūrėkite TDO (2015).

- Įmonės raginamos remtis egzistuojančiomis vyriausybių, tarptautinių organizacijų, patikimų institucijų ir pilietinės visuomenės organizacijų ataskaitomis, kad galėtų nustatyti medžiagų ir gamybos procesus, susijusius su priverstiniu darbu, ir tiekimo sritis, kuriose buvo aptikta didesnė priverstinio darbo rizika.
- Įmonės skatinamos prašyti informacijos apie priverstinį darbą iš suinteresuotųjų šalių, tarptautinių organizacijų, pilietinės visuomenės organizacijų ir ekspertų didesnės rizikos šalyse.
- Įmonės taip pat skatinamos bendradarbiauti sektoriaus lygiu su vyriausybėmis, darbuotojais, tarptautinėmis organizacijomis, suinteresuotosiomis šalimis ir vietos lygiu su veikiančiomis pilietinės visuomenės organizacijomis (jei tinkama) siekiant nustatyti didesnės rizikos veiklą ir priverstinio darbo sritis.
- Nepakankami ir netikslūs duomenys išlieka iššūkiu norint suprasti priverstinio darbo pobūdį, mastą ir apimtį sektoriuje. Įmonės raginamos nustatyti duomenų rinkimo spragas visame sektoriuje ir siekti geresnio informacijos organizavimo ir rinkimo.

Žiūrėkite 11 lentelę, kurioje pateikti priverstinio darbo rizikos veiksnių drabužių ir avalynės tiekimo grandinėje pavyzdžiai.

11 lentelė. **Priverstinio darbo rizikos veiksniai drabužių ir avalynės sektoriuje**

Rizikos veiksnys	Svarba sektoriui
<p>Valstybės remiamas priverstinis darbas</p> <p>Valstybės remiamas priverstinis darbas yra tuomet, kai pati vyriausybė verčia piliečius dirbti tam tikrame sektoriuje.</p>	<p><i>Medvilnė</i></p> <p>Kai kuriose šalyse valstybės remia priverstinį darbą medvilnės gamyboje. Tokiomis aplinkybėmis vietos valdžios institucijos siunčia vyriausybės ir privataus verslo darbuotojus rinkti medvilnę, kad atitiktų medvilnės gamybos kvotas.</p>
<p>Privačios samdymo ir įdarbinimo agentūros</p> <p>Samdinių ir jų agentų naudojimas gali sukurti atskirties sluoksnius tarp darbdavio ir darbuotojo. Darbdaviai gali nežinoti apie jų veiklos samdymo praktiką, paliekant darbuotojus pažeidžiamus išnaudojimui.¹</p>	<p>Privačios samdymo ir įdarbinimo agentūros dažnai samdo vietinius ir tarptautinius darbuotojus migrantus drabužių, avalynės ir tekstilės gamybai.</p> <p><i>Transportas</i></p> <p>Darbuotojai dažnai samdomi per darbo brokerius arba įdarbinimo agentūras (pvz., jūrų transportui). Kai kuriose situacijose šie darbai yra laikomi palankiais dėl didesnių įdarbinimo mokesčių ir įsiskolinimo.</p>

Rizikos veiksnys	Svarba sektoriui
<p>Kredito susitarimų ir skolų egzistavimas</p> <p>Asmuo atlieka darbą, kad galėtų padengti skolą. Palūkanų normos dažnai mažina asmens galimybes sumokėti skolą, o grąžinimo terminai dažnai būna neriboti.</p>	<p><i>Medvilnė</i></p> <p>Kai kuriose tiekimo srityse ūkininkai užbaigia derliaus ciklą neturėdami pakankamai pinigų įsigyti žaliavų kitiems metams, todėl jie priversti imti didesnes paskolas su aukštomis palūkanomis.</p> <p><i>Gamyba</i></p> <p>Kredito schemos kartais yra įtraukiamos į pameistrių schemą. Kredito naudojimas taip pat gali egzistuoti tarp darbuotojų migrantų, samdomų per privačią samdymo ar įdarbinimo agentūrą. Tikėtina, kad vaikai ir paaugliai bus įdarbinti ir išnaudojami per pameistrių schemą.</p>
<p>Vaikai ir paaugliai darbo vietoje</p> <p>Vaikai ir paaugliai darbo vietoje yra labiau pažeidžiami priverstinio darbo.</p>	<p>Vaikai ir paaugliai dažnai įdarbinami visuose drabužių ir avalynės sektoriaus etapuose.</p>
<p>Darbuotojų migrantų įdarbinimas</p> <p>Darbuotojai migrantai dažniau patiria tam tikras priverstinio darbo formas, ypač jei jie neturi teisėto statuso, o jų pažeidžiamumas gali būti panaudotas per prievartą. Pavyzdžiui, darbuotojai migrantai gali patirti prievartą dėl dokumentų sulaikymo (pvz., pasų). Šių dokumentų ar kitų vertingų asmeninių daiktų sulaikymas gali būti laikomas priverstinio darbo rodikliu, jei darbuotojai negali jų naudoti savo nuožiūra ir jei jie jaučia negalintys išeiti iš darbo nerizikuodami prarasti dokumentų.² Darbuotojai migrantai taip pat gali dažniau turėti skolų, kurias sukėlė priverstinis darbas dėl įdarbinimo mokesčių, mokėtinų darbo brokeriams.³</p>	<p><i>Medvilnė</i></p> <p>Kai kuriais atvejais vaikai migruoja su savo šeima ir dirba medvilnės plantacijose. Nors vaikai gali migruoti savanoriškai, atvykę gali būti išnaudojami.</p> <p><i>Gamyba</i></p> <p>Daugelyje šalių drabužių ir avalynės sektoriai labai priklauso nuo vietinių ir tarptautinių darbuotojų migrantų. Kai kuriais atvejais tarptautiniai darbuotojai migrantai sudaro 75 proc. darbo jėgos.</p>
<p>Būstas darbo vietoje</p> <p>Darbuotojams, kurie gyvena šalia darbo vietos, kyla didesnis pavojus būti fiziškai apribotiems darbo vietoje arba darbdavio valdomose vietose ne darbo valandomis.⁴</p>	<p>Bendrabučių naudojimas darbuotojų apgyvendinimui yra dažna praktika drabužių ir avalynę eksportuojančiose šalyse.</p>

Rizikos veiksnys	Svarba sektoriui
<p>Kalinių darbas Nesavanoriškas kalinių, kurie nebuvo nuteisti teisme, darbas ir valdžios institucijos neprižiūrimas darbas yra laikomas priverstiniu darbu. Nesavanoriškas kalinio darbas privačios įmonės naudai taip pat yra laikomas priverstiniu darbu.⁵</p>	<p>Kai kuriose šalyse kalinių darbas naudojamas drabužių gamybai, įskaitant federalines sutartis karinėms uniformoms, taip padidinant priverstinio kalinių darbo riziką.</p>
<p>Subrangos sutartys Nepagrįstas subrangos naudojimas sumažina tiekėjo darbo standartų matomumą, todėl padidėja priverstinio darbo rizika.</p>	<p>Subranga yra dažna sukirpimo-siuvimo-pritaikymo ir užbaigimo (pvz., marginimo paslaugų užsakymas) praktika visame pasaulyje.</p>
<p>Neoficialūs darbuotojai Darbuotojai, dirbantys neoficialiose įmonėse, įskaitant namuose dirbančius ir geografiškai atokiose kaimo vietovėse dirbančius darbuotojus, dažnai susiduria su priverstiniu darbu dėl skolų.⁶</p>	<p>Neoficialus įdarbinimas yra įprastas daugelyje drabužių ir avalynės sektoriaus tiekimo grandinės etapų.</p> <p>Medvilnės derliaus nuėmimo metu vyrauja dideli neoficialių sezoninių darbuotojų skaičiai.</p> <p>Neoficialus įdarbinimas yra ypač dažnas odos susiuvimo ir sudėtingo rankų darbo, pavyzdžiui, siuvinėjimo ir karoliukų vėrimo srityse.</p>
<p>Gamybos spaudimas Darbuotojai, kurie dirba intensyvaus darbo pramonės šakose su nustatytais gamybos kvotomis ir kintančiais užsakymais, gali dažniau patirti priverstinius viršvalandžius.</p>	<p>Pernelyg dideli viršvalandžiai yra paplitę visame drabužių ir avalynės sukirpimo-siuvimo-pritaikymo procese. Tačiau ne visi viršvalandžiai laikomi priverstiniu darbu; priverstinis darbas atsiranda, jei viršvalandžiai yra privalomi ir viršija įstatymų nustatytas savaitės ar mėnesio ribas, neatsižvelgiant į tokių viršvalandžių priežastis.⁶</p>

1. Žiūrėkite JAV valstybės departamentą (2015).
2. Žiūrėkite TDO (2015).
3. Skolų sukeltas priverstinis darbas dažnai yra vadinamas vergavimu už skolas.
4. Darbuotojai neturėtų būti uždaryti, įkalinti ar bet koku būdu sulaikyti darbo vietoje arba darbdavio valdomose patalpose tiek darbo valandomis, tiek po jų. Draudžiami neteisėti darbuotojų judėjimo laisvės apribojimai. Žiūrėkite TDO (2015).
5. Darbas, kurio reikalaujama iš kalinių, paprastai nėra laikomas priverstiniu darbu pagal tarptautinius įstatymus. Tačiau 11 lentelėje nurodyti atvejai laikomi priverstiniu darbu. Todėl kalinių darbas turėtų visada būti laikomas priverstinio darbo rizika. Konkrečios jurisdikcijos įstatymai ir teisėtvara padidins arba sumažins šią riziką. Žiūrėkite (2015) „Combatting Forced Labour: A Handbook for Employers and Business“, TDO pateikia daugiau informacijos.
6. Žiūrėkite TDO (2015).

Šaltinis: pagrindinis: Verité (2015), „Strengthening Protections Against Trafficking in Persons in Federal and Corporate Supply Chains“ Amherstas; „Clean Clothes Campaign“ (2009), „False Promises, Migrant Workers in the Global Garment Industry Discussion Paper“, Amsterdamas.

Tiekėjų įvertinimas

Įmonės yra skatinamos remtis esančiomis patikimų organizacijų gairėmis, pavyzdžiui, vertinant priverstinį darbą, jei tokie vertinimai remiasi toliau nurodytais veiksniais.

- Pripažįstant, kad priverstinis darbas turi daugybę formų, vertinimai turėtų būti pritaikyti tiekimo kontekstui ar gamybos grupei ir konkrečioms priverstinio darbo rizikoms. Pavyzdžiui:
 - atvejais, kai dažnos pameistrių schemas, reikėtų atsižvelgti į išskirtinę priverstinio darbo riziką (pvz., judėjimo laisvę), susijusią su tokiais sistemomis tam tikrame regione, tiekėjo vertinimo metu.
 - atvejais, kai naudojamos privačios įdarbinimo agentūros, įmonės turėtų įtraukti jas į įvertinimą ir / ar į išsamų tiekėjo agentūrų patikrinimą, jei tinkama.
 - atvejais, kai tiekėjai samdo darbuotojus migrantus, jų vertinimas turėtų apimti išskirtines priverstinio darbo formas, su kuriomis gali susidurti darbuotojai migrantai, pvz., dokumentų atėmimas iš užsienio migrantų.
- Pripažįstant, kad paprastai nepakanka tradicinio duomenų patikrinimo vertinant priverstinį darbą, tiekėjų vertinimai turėtų būti paremti darbuotojų, vadovų ir kitų suinteresuotųjų šalių apklausomis.
- Įmonės turėtų atsižvelgti į darbuotojų baimę sąžiningai atsakyti į klausimus, susijusius su priverstiniu darbu, ir imtis tinkamų priemonių, pavyzdžiui, atlikti vertinimą už objekto ribų arba naudoti netradicinius vertinimo metodus, tokius kaip tikslinių grupių diskusijos ir dalyvavimo vertinimo metodai.
- Atvejais, kai priverstinis darbas yra susijęs su ankstesniais gamybos procesais (pvz., medvilnės auginimu), įmonės turėtų sugebėti įrodyti, kad pirminiai tiekėjai buvo įvertinti. Žiūrėkite 3 papildomą lentelę.

Užkirsti kelią žalai, ją nutraukti ar sumažinti pačios įmonės veikloje

Tikėtina, kad suinteresuotosios šalys turės įsitraukti į tinkamų priverstinio darbo vengimo metodų nustatymą. Šis modulis nepateikia techninių gairių, kaip išvengti priverstinio darbo nustačius riziką. Tačiau įmonės skatinamos

taikyti išdėstytas rekomendacijas ir praktikas, kurias leidžia patikimos organizacijos, tokios kaip TDO. Tam tikruose kontekstuose tarptautinės, federalinės ir vietinės valdžios bei pilietinės visuomenės organizacijos jau gali turėti planų kovai su priverstiniu darbu. Todėl įmonės skatinamos suderinti savo strategijas su esamomis strategijomis, kai tinkama.

Taisomųjų veiksmų plano dalių pavyzdžiai:

- remti profesines sąjungas ir darbuotojus atstovaujančias organizacijas, siekiant sustiprinti darbuotojų sąmoningumą apie jų teises, susijusias su sutartimis, darbo valandomis, judėjimo laisve ir t. t.,
- rengti pritaikytus vadovybės ir personalo, dalyvaujančių įdarbinimo procese, mokymus pagal nacionalinius ir tarptautinius standartus, susijusius su priverstiniu darbu, ir svarbiausia – įmonės politiką bei procesus, siekiant užkirsti kelią priverstiniam darbui,
- nustatyti privačių įdarbinimo agentūrų (jei tinkama) kvalifikacijos tikrinimo procesą,
- remti teisę steigti profesinę sąjungą arba prisijungti prie jos kolektyvinių derybų tikslais darbo vietoje ir tiekimo grandinėje. Profesinės sąjungos atlieka pagrindinį vaidmenį stebint ir siekiant išvengti priverstinio darbo. Žiūrėkite 6 modulį.

Siekti užkirsti kelią žalai ar ją sumažinti įmonės tiekimo grandinėje

Įmonė turėtų priimti priemones, kurios būtų pritaikytos vietos aplinkybėms. Rekomenduojamos priemonės apima toliau išvardintus veiksmus.

- Įmonės skatinamos sustabdyti užsakymus (net valstybės remiamo priverstinio darbo kontekste), jei buvo nustatytas priverstinis darbas, kol nebus imtasi veiksmų siekiant užkirsti jam kelią.
- Įmonės skatinamos užkirsti kelią priverstiniam darbui jų tiekimo grandinėse, padidinant savo tiekėjų pajėgumus:
 - didinant tiekėjų sąmoningumą apie priverstinį darbą bei supratimą, kas sudaro priverstinį darbą;
 - padedant tiekėjams įgyvendinti taisomųjų veiksmų planą;
 - padedant tiekėjams padidinti gamybos našumą ir tuo pačiu sprendžiant pigios darbo jėgos versle problemas.

- Įmonė turėtų parengti kainodaros modelius, pagal kuriuos būtų nustatomos darbo užmokesčio, priedų ir investicijų į padorų darbą išlaidos. Anksčiau išdėstyti veiksniai turėtų atsispindėti FOB kainose kartu su tradiciniu apskaičiavimu, apimančiu įsigytus kiekius, medžiagų savikainą, įgūdžių reikalavimus ir t. t. Žiūrėkite 4 papildomą lentelę.
- Jei įmonė nustato, kad priverstinis darbas tam tikra apimtimi gali būti susijęs su jos galutiniu produktu (ir gali arba negali žinoti, kaip to išvengti), įmonė yra skatinama didinti sąmoningumą sektoriuje ir pakviesti sektoriaus įmones kartu siekti užkirsti kelią priverstiniam darbui.
- Pramonės asociacijos gali siekti organizuoti konsultacijas su profesinėmis sąjungomis ir suinteresuotosiomis šalimis, siekdamos užtikrinti suderintą ir holistinį metodą sekti priverstinį darbą sektoriuje.
- Pripažįstant, kad priverstinis darbas gali būti paplitęs įvairiuose sektoriuose, įmonės skatinamos bendradarbiauti su kitais sektoriais, vykdančiais veiklą toje pačioje šalyje ar regione, siekiant parengti suderintą strategiją. Tai taip pat sumažina riziką, kad priverstinis darbas bus tiesiog perkeltas iš vieno sektoriaus į kitą.
- Pripažįstant, kad kai kuriais atvejais priverstinis darbas reikalauja tinkamo suinteresuotųjų šalių poveikio sprendimo, įmonės yra raginamos rinkti duomenis ir aukšto lygio rezultatus vietinėse ir tarptautinėse žmogaus teisių organizacijose bei tarptautinėse organizacijose (atitinkamai). Įmonės taip pat turėtų stengtis prisidėti prie esamų veiksmingų iniciatyvų siekiant sumažinti pasikartojimo rizikos.
- Kai priverstinį darbą remia valstybė, pavyzdžiui, taikant reguliavimo sistemas, ir / ar atvejais, kai valstybė nesilaiko savo pareigos apsaugoti nuo priverstinio darbo, įmonės turėtų apsvarstyti galimybę tiesiogiai per vyriausybę ar bendradarbiavimo iniciatyvas paskelbti įmonės išipareigojimą užkirsti kelią priverstiniam darbui jos tiekimo grandinėje. Informaciją apie vyriausybės įtraukimą skaitykite 3.2.6 skyriuje.

Sekti

Patikrinti, stebėti ir patvirtinti išsamaus patikrinimo pažangą ir veiksmingumą įmonės tiekimo grandinėje.

Priverstinis darbas dažnai yra užslėptas ir todėl jį sunku nustatyti. Vienas vertinimas darbo vietoje tikriausiai nesuteiks tinkamos informacijos, kad įmonė galėtų nustatyti, ar išvengiama priverstinio darbo. Veiksmingas nuolatinis stebėjimas, kaip išankstinio perspėjimo sistemos dalis, yra esminis išsamaus patikrinimo komponentas didelės priverstinio darbo rizikos srityse. Įmonės turėtų sudaryti partnerystę su profesinėmis sąjungomis, tiekėjais ir pilietine visuomene, siekiant parengti veiksmingą stebėjimo mechanizmą. Pačios profesinės sąjungos gali veikti kaip veiksmingi priverstinio darbo stebėtojai. Pilietinė visuomenė ir bendruomenės nariai taip pat gali veikti kaip svarbūs priverstinio darbo informatoriai. Tačiau būtinas bendruomenės sąmoningumas, kad stebėjimas būtų veiksmingas bendruomenės lygmenyje.

Prireikus teikti ir padėti taikyti žalos atlyginimo priemonės

Dauguma priverstinio darbo formų yra laikomos nusikaltimais. Įmonės turėtų nustatyti (arba parengti) mechanizmą, kuriuo būtų pranešama apie priverstinio darbo nusikaltimus atitinkamoms valdžios institucijoms. Kai įmonės naudoja arba prisideda prie priverstinio darbo, jos turėtų bendradarbiauti su atitinkamomis valdžios institucijomis, siekiant padėti suteikti tinkamas atlyginimo priemones.

Pasirinktos tarptautinės priemonės ir standartai:

- TDO konvencija dėl priverstinio darbo, 1930 m. (Nr. 29)
- TDO konvencija dėl priverstinio darbo panaikinimo, 1957 m. (Nr. 105)
- TDO 2014 m. konvencijos dėl priverstinio darbo protokolas, 1930 m., ir rekomendacijos (papildomos priemonės) dėl priverstinio darbo, 2014 m. (Nr. 203)

Šaltiniai:

- JAV valstybės departamentas (2015), „Trafficking in Persons Report 2015“, Vašingtonas.
- „List of Goods Produced by Child Labor or Forced Labor“, JAV darbo departamentas.
- Verité (2015), „Strengthening Protections Against Trafficking in Persons in Federal and Corporate Supply Chains“, Amherstas.
- TDO (2015), „Combating Forced Labour: A Handbook for Employers and Business“, TDO, Ženeva.
- Daugiau informacijos apie atitinkamus TDO standartus teikia TDO pagalbos tarnyba.

4 modulis. Darbo laikas

Nustatyti esamą ir galimą žalą pačios įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje

Nustatymas

Didžiausia viršvalandžių rizika įmonėms, vykdančioms veiklą drabužių ir avalynės tiekimo grandinėje, aptinkama drabužių ir avalynės gamyboje. Nors kai kuriose šalyse rizika gali būti didesnė nei kitose, per dideli viršvalandžiai vyrauja daugelyje tiekiančių šalių. Viršvalandžiai gali padidėti, jei šiame sektoriuje dirba daug darbuotojų migrantų, tačiau šis rodiklis neturėtų būti naudojamas vien tik nustatyti didelės rizikos aplinkybes, susijusias su per dideliais viršvalandžiais.

Tiekėjų įvertinimas

Įmonės yra skatinamos remtis esančiomis patikimų organizacijų rekomendacijomis vertinant viršvalandžius, jei tokie vertinimai atsižvelgia į toliau nurodytus veiksnius.

Įmonė turi įvertinti tiekėjų atitiktį nacionaliniams teisės aktams ir tarptautiniams standartams. Konkrečiai, įmonė raginama įvertinti:

- atitiktį teisiniams ir kolektyviniams susitarimams, susijusiems su viršvalandžių sąlygomis ir ribomis,
- atitiktį teisės aktams ar kolektyviniams susitarimams dėl asmeninio nebuvimo darbe, įtraukiant neatvykimą į darbą dėl ligos ir kasmetines atostogas,
- atitiktį teisės aktams ar kolektyviniams susitarimams dėl motinystės atostogų, maitinimo krūtimi pertraukų ir tėvystės atostogų.⁵² Besilaukiančios darbuotojos taip pat susiduria su didesne

⁵² Žiūrėkite „Better Work“, „Guidance Sheet 8, Working Time“, „Better Work“ tinklalapį.

rizika dėl trumpalaikių sutarčių ir jų nutraukimo prieš įgyjant teisę į motinystės išmokas pagal vietos įstatymus.

Papildant anksčiau minėtus aspektus, įmonė raginama suprasti per ilgą darbo valandų priežastis. Pavyzdžiai pateikti 11 papildomoje lentelėje.

Darbuotojų apklausos turėtų būti pagrindinė tiekėjų vertinimo dalis. Atliekantys vertinimą turėtų sumažinti darbuotų iš anksto paruoštų atsakymų riziką, pvz., dalyvaujamosios apklausos metodais.

11 papildoma lentelė. **Veiksniai, kurie paskatina pernelyg ilgą darbo laiką gamyboje**

Yra keletas veiksnių, kurie gali prisidėti prie per ilgo darbo valandų skaičiaus drabužių ir avalynės tiekimo grandinėje gamybos metu. Trys dažniausi veiksniai yra mažas darbo užmokestis, neefektyvus gamybos planavimas ir prastos pirkimo praktikos.

- **Mažas užmokestis:** kai darbuotojai gauna labai mažą užmokestį, jie gali norėti dirbti viršvalandžius, kad gautų papildomų pajamų. Tai dažnai būdinga darbuotojams migrantams, kurie yra atsakingi už pinigų siuntimą namo savo šeimoms.
- **Prastos pirkimo praktikos:** kai kuriais atvejais mažmenininkų ar prekių ženklų veiksmai gali prisidėti prie per didelių viršvalandžių. Tokie pavyzdžiai apima paskutinės minutės stiliaus pakeitimus ir nepagrįstų įvykdymo laikų nustatymą, ypač vykdant pakartotinius užsakymus. Žiūrėkite 4 papildomą lentelę.
- **Gamybos planavimo neefektyvumas:** per dideli užsakymai, prastas gamybos planavimas ir gamybos neefektyvumas gali sukelti per didelius viršvalandžius. Per dideli užsakymai išlieka didele sektoriaus problema dėl užsakymų nuoseklumo trūkumo. Tiekėjai gali nenoriai plėsti savo gamybos pajėgumą nemanydami, kad paklausa išliks didelė. Atsižvelgiant į šias abejones, kai kuriais atvejais tiekėjai samdo ribotą kvalifikuotų darbuotojų skaičių kaip įprastus darbuotojus, o vėliau remiasi viršvalandžiais, laikinų darbuotojų sutartimis ir subrangos sutartimis, kad valdytų paklausos pokyčius.

⁵³ Pavyzdžiui, darbuotojų gali būti prašoma papasakoti apie jų dienotvarkę.

Užkirsti kelią žalai, ją sustabdyti ar sumažinti pačios įmonės veikloje

Per dideli viršvalandžiai yra dažna rizika visame sektoriuje. Įmonės raginamos bendradarbiauti, siekiant nustatyti praktinius sprendimus. Toliau pateikiami TVP dalių pavyzdžiai.

- Iš pradžių įmonė raginama sekti darbuotojo darbo valandų skaičių. Tuomet žmogiškųjų išteklių atstovams gali būti suteikta atsakomybė stebėti per didelių viršvalandžių riziką.
- Atvejais, kai mažas darbo užmokestis skatina pernelyg ilgą darbo valandų skaičių, įmonės turėtų atlikti vidinį išsamų užmokesčio patikrinimą. Žiūrėkite 7 modulį.
- Darbuotojai turėtų žinoti savo teises, susijusias su darbo valandomis, viršvalandžiais, motinystės atostogomis ir kompensacijomis. Įmonės skatinamos įtraukti mokymus į orientavimą ir periodinius mokymus. Profesinės sąjungos ir darbuotojus atstovaujanti organizacija gali atlikti pagrindinį darbuotojų paruošimo vaidmenį.
- Įmonė turėtų parengti politiką dėl bet kokios formos diskriminacijos. Besilaukiančias moteris, moteris migrantės, tautines mažumas ir kitas gyventojų grupes diskriminuojanti praktika gali lemti nepakankamas kompensacijas už viršvalandžius, motinystės atostogas ir t. t.
- Veiksmingesni procesai, tokie kaip gamybos sistemos nustatymo ir inžinerijos pakeitimai, gali sumažinti viršvalandžius.

Išvengti įmonės prisidėjimo prie žalos tiekimo grandinėje

- Įmonė raginama padėti savo tiekėjams gerinti gamybos procesą, pavyzdžiui, suteikiant technines gaires, jei tinkama.
- Atvejais, kai mažas darbo užmokestis skatina per ilgą darbo valandų skaičių, įmonė gali atlikti išsamų užmokesčio patikrinimą, žiūrėkite 7 modulį.
- Žiūrėkite 4 papildomą lentelę dėl atsakingų pirkimo praktikų.

Prireikus teikti ir padėti taikyti žalos atlyginimo priemonės

Tinkamos žalos atlyginimo priemonės formos nustatymas

Kompensacija dažnai yra tinkamiausia žalos atlyginimo priemonė; tačiau atlygio procesas turėtų atitikti 6.3 skyriuje pateiktas gaires. Įmonės raginamos peržiūrėti galiojančias gaires dėl kompensacijų ir atlyginimo darbuotojams, kuriems nebuvo teisingai kompensuojama už jų dirbtas valandas. Žalos atlyginimo priemonės formą gali būti sunkiau nustatyti, jei darbuotojui nebuvo leidžiama išeiti atostogų, tačiau ji turėtų būti sutarta įmonės ir darbuotojo dialogu.

Pasirinktos tarptautinės priemonės ir standartai:

- Darbo laiko (pramonėje) konvencija, 1919 m. (Nr. 1)
- Savaitinio poilsio (pramonėje) konvencija, 1921 m. (Nr. 14)
- 48 darbo valandų per savaitę konvencija, 1935 m. (Nr. 47)
- Apmokamų atostogų konvencija (peržiūrėta), 1970 m. (Nr. 132)
- Darbo laiko sumažinimo rekomendacijos, 1962 m. (Nr. 116)
- Naktinio darbo konvencija, 1990 m. (Nr. 171) ir jos rekomendacijos, 1990 m. (Nr. 178)
- Motinystės apsaugos konvencija, 2000 m. (Nr. 183) ir jos rekomendacijos, 2000 m. (Nr. 191).

5 modulis. Darbuotojų sveikata ir sauga

Nustatyti esamą ir galimą žalą pačios įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje

Nustatymas

Kiekvienas drabužių ir avalynės sektoriaus tiekimo grandinės etapas turi išskirtinę ir gerai dokumentuojamą sveikatos ir saugos riziką. Todėl įmonės yra skatinamos peržiūrėti esamas ataskaitas apie žinomą sveikatos ir saugos riziką sektoriuje ir jo subsektoriuje.

Išskirtiniai šalies rizikos veiksniai yra ypač svarbūs, kai nustatoma darbuotojų sveikatos ir saugos rizika. Pavyzdžiui, patikrinimų kokybė, pastatų aukštis, miesto planavimo mastas, oro kokybė ir t. t. labai veikia sveikatos ir saugos rizikos apibūdinimą. Klausimai, kuriuos įmonė gali apsvarstyti nustatant šalies rizikos veiksnius, apima:

- Ar tinkamai laikomasi darbuotojų sveikatos ir saugos reglamentų ir kodeksų?
- Ar patikrinimus vykdo valstybės inspektoriai ir / ar trečiosios šalys?
- Jei patikrinimus vykdo trečiosios šalys, koks yra jų valdžios pasidalijimo principas?
- Kokie yra inspektorių (valstybės arba trečiųjų šalių) kvalifikacijos reikalavimai? Kaip šios kvalifikacijos skiriasi nuo tarptautinių standartų?
- Kokios yra pasekmės inspektoriams žinomų pažeidimų atveju (pvz., kyšio priėmimas) ir ar šie reikalavimai yra taikomi?
- Ar šalyje yra pagrįsta kyšininkavimo rizika, susijusi su vyriausybės patikrinimais?

Tiekėjų įvertinimas

Įmonės skatinamos bendradarbiauti tiekimo srityje (pvz., šalyje, gamybos grupėje) siekiant įvertinti tiekėjus, kad būtų skatinami aukštos kokybės patikrinimų standartai visoje pramonėje ir būtų sumažinta tiekėjų našta.⁵⁴

Vietoje įvertinta rizika turėtų atitikti žinomą riziką šalyje ir konkrečiame tiekimo grandinės etape. Vertinimai taip pat turėtų apimti darbuotojų sveikatos ir saugos riziką, kuri gali neproporcingai paveikti kai kuriuos darbuotojus, pvz., vaikus, besilaukiančias moteris ar maitinančias motinas. Atvejais, kai naudojamos cheminės medžiagos, įvertinimai taip pat turėtų užtikrinti, kad vaikai nedirba pavojingo darbo. Daugiau informacijos rasite 1 modulyje „Vaikų darbas“.

Esant sunkios žalos rizikoms:

- įmonė turėtų užtikrinti, kad tiekėjo kvalifikacija buvo patikrinta pagal nacionalinius ir tarptautinius standartus. Tam tikruose kontekstuose pakanka vyriausybės patikrinimo; tačiau kai valstybės inspekcijos yra netinkamos arba jų nėra, įmonės turėtų patikrinti, ar tiekėją vertino kvalifikuotas specialistas (pvz., statybų inžinieriai, apsaugos nuo gaisro specialistai, elektros inžinieriai, saugos, sveikatos ir aplinkos saugos specialistai dėl elgesio su cheminėmis medžiagomis) su atitinkamomis kvalifikacijomis,
- tiekėjo vertinimai turėtų atskleisti, ar darbuotojai mano, kad turi teisę atsisakyti nesaugaus darbo ir nėra atkalbėti pranešti apie nelaimingus atsitikimus. Tam reikalingos darbuotojų apklausos aplinkoje, kurioje darbuotojas jaučiasi saugus ir gali atsakyti sąžiningai,
- vertinimo komandos taip pat turėtų įtraukti darbuotojus, profesines sąjungas ir darbuotojus atstovaujančias organizacijas.

Dėl rizikos, kuri nekelia didelės žalos asmenims, bendruomenėms ar aplinkai:

- vertinimus gali atlikti išmokyti specialistai, tačiau vertinimai neturi būti nepriklausomi. Į vertinimus turėtų būti įtraukiami darbuotojai

⁵⁴ Pavyzdžiui, žiūrėkite „Bangladesh Accord on Fire and Building Safety“ ir „Alliance for Bangladesh Worker Safety“.

ir / ar jų atstovai, įskaitant moteris,

- įmonės gali remtis esančiomis patikimų organizacijų tiekėjų vertinimo rekomendacijomis.

Užkirsti kelią žalai, ją sustabdyti ar sumažinti pačios įmonės veikloje

Įmonė turi laikytis visų atitinkamų TDO sveikatos ir saugos priemonių net šalyse, kuriose jos nėra patvirtintos.

Įmonė turi parengti taisomųjų veiksmų planą su išsamiai aprašytais veiksmais, su aiškiu laiko grafiku ir finansiniu planu po vietos patikrinimo, kurį pasirašo aukščiausia vietos valdžia ir patvirtina ekspertas.

- Trumpo laikotarpio metu, kai egzistuoja sunkus ir neišvengiamas pavojus, reikia nedelsiant imtis darbuotojų apsaugos veiksmų. Atvejais, kai poveikis ar poveikio rizika negali būti izoliuojami, vieta turi būti evakuota, o gamyba sustabdoma, kol nustatoma, kad pastatas yra saugus ir į jį galima grįžti.
- Ilgo laikotarpio metu nuolatinė prevencija ir sumažinimas priklauso nuo darbuotojų sveikatos ir aplinkos saugos programos su dokumentuotomis procedūromis, kurias stebi darbuotojai, profesinės sąjungos ir darbuotojus atstovaujanti organizacija. Tokios programos turėtų būti suderintos su tarptautiniais standartais ir rekomendacijomis.
- Tiek neatidėliotinos priemonės, tiek ilgalaikės programos turėtų remtis personalo (įskaitant techninį personalą) mokymais ir darbuotojų saugos komitetais su demokratiškai išrinktais darbuotojų atstovais. Tam yra parengtos išsamios rekomendacijos.
- Didelės žalos rizikai (pvz., struktūrinis integralumas, elektros sauga ir gaisro pavojus, pavojingos cheminės medžiagos ir t. t.) būtina parengti TVP bendradarbiaujant su kvalifikuotais specialistais (pvz., statybų inžinieriais, apsaugos nuo gaisro specialistais, elektros inžinieriais, saugos, sveikatos ir aplinkos saugos specialistais dėl elgesio su cheminėmis medžiagomis ir t. t.).
- Kai darbo vietoje dirba vaikai, TVP turi būti skirtas spręsti konkrečias vaikų sveikatos ir saugos rizikas bei turėtų atsižvelgti į jų techninio

supratimo lygį (pvz., darbuotojų mokymus).

Darbuotojų įsitraukimas

Darbuotojų įsitraukimas yra labai svarbus siekiant išvengti žalos darbuotojų sveikatai ir saugai. Todėl įmonės turėtų įsteigti darbuotojų valdymo komitetus. Tokie komitetai gali palengvinti darbuotojų įsitraukimą.

- Darbuotojai turėtų gerai suprasti darbo pavojus, įskaitant tuos, kurie gali neproporcingai paveikti vaikus, besilaukiančias moteris, maitinančias moteris ir kitas gyventojų grupes. Darbuotojai turėtų gauti būtiną išsilavinimą ir mokymus, kaip saugiai dirbti ir evakuotis pavojingų situacijų atveju (pvz., gaisro).
- Darbuotojai turėtų dalyvauti atliekant rizikos vertinimą ir rengiant bei įgyvendinant visas darbuotojų sveikatos ir saugos politikas, programas, procedūras ir TVP.
- Darbuotojai turėtų suprasti, kad jie turi teisę atsisakyti nesaugaus darbo arba nutraukti visus darbus, kurie, jų manymu, yra nesaugūs, nebijodami apribojimų, jei jie bus taikomi sąžiningai. Be to, darbuotojai neturėtų būti atkalbėti pranešti apie nelaimingus atsitikimus dėl atsakomųjų veiksmų baimės.
- Darbuotojai turėtų dalyvauti nuolatiniame žalos rizikos stebėjime (jei tinkama) ir turėtų pasinaudoti skundų nagrinėjimo mechanizmais, kad galėtų spręsti atvejus, kai kyla didelės žalos rizika ir būtinas išorinio kvalifikuoto profesionalo įsikišimas.

Bendradarbiavimas

- Įmonės yra skatinamos bendradarbiauti gamybos grupėje, keistis informacija tarp darbuotojų ir vadovybės, prižiūrinčios taisomųjų veiksmų priemones. Pavyzdžiui, tai galėtų apimti bendrus vizitus ar regioninius saugos komitetus.

Siekti išvengti žalos ar ją sumažinti įmonės tiekimo grandinėje

- Nustačius staigų ir kritinį pavojų, įmonė turėtų užtikrinti, kad paveiktoje gamybos vietoje nebus vykdoma gamyba, kol staigus ir kritinis pavojus nebus tinkamai išspręstas.
- Įmonė yra raginama padėti savo tiekėjams įgyvendinti TVP.
- Įmonė turėtų parengti kainodaros modelius, pagal kuriuos būtų nustatomos darbo užmokesčio, priedų ir investicijų į padorų darbą išlaidos. Anksčiau išdėstyti veiksniai turėtų atsispindėti FOB kainose kartu su tradiciniu apskaičiavimu, apimančiu įsigytus kiekius, medžiagų savikainą, įgūdžių reikalavimus ir t. t. Žiūrėkite 4 papildomą lentelę.
 - Atvejais, kai reikia atlikti gamyklos atnaujinimus:
 - Įmonė yra raginama palengvinti prieigą prie finansavimo, apimant, bet neapsiribojant bendromis investicijomis, paskolų teikimu, pagalbos galimybių lengvinimu ar valstybės parama ir, jei įmanoma, verslo paskatomis.
 - Atvejais, kai nei įmonė, nei tiekėjas negali užtikrinti tinkamo finansavimo, skirto užkirsti kelią neigiamam poveikiui arba jį sumažinti ir / ar atvejais, kai prevencija neįmanoma, įmonė turėtų apsvarstyti tęsimo riziką, kad prireikus būtų galima įsitraukti ir pasitraukti.
 - Pasitraukimas yra galimas, jei tiekėjas atsisako užkirsti kelią poveikiui po pranešimo ir įspėjimo. Žiūrėkite 3.2.5 skyrių.

Sekti

Esant sunkios žalos rizikoms:

- kvalifikuoti nepriklausomi specialistai (pvz., statybų inžinieriai, apsaugos nuo gaisro specialistai, elektros inžinieriai, saugos, sveikatos ir aplinkos saugos specialistai dėl elgesio su cheminėmis medžiagomis) turėtų stebėti ir įvertinti TVP įgyvendinimą ir patikrinti taisomuosius veiksmus, kurių buvo imtasi sutartu metu,
- darbuotojai turėtų dalyvauti nuolatiniame žalos rizikos stebėjime (jei tinkama). Atvejais, kai darbuotojai ar kitos suinteresuotosios šalys

pateikia kaltinimus naudodamiesi skundų nagrinėjimo mechanizmu, tiekėjas ir įmonė turėtų užtikrinti, kad kvalifikuotas specialistas skundą patikrins laiku.

Dėl rizikos, kuri nekelia didelės žalos asmenims, bendruomenėms ar aplinkai:

- stebėjimo metodas turėtų būti sisteminis ir atitikti rizikos lygį. Šiuo atžvilgiu kiekvienoje vietoje turėtų būti parengtas stebėjimo planas, kurį visų pirma įgyvendintų vadovai ir darbuotojai.
- darbuotojai turėtų būti išmokyti dalyvauti atliekant nuolatinį stebėjimą, jei tinkama. Įmonės skatinamos įgyvendinti esamas technines rekomendacijas, kaip parengti darbuotojų sveikatos ir saugos stebėjimą.

Prireikus teikti ir padėti taikyti žalos atlyginimo priemonės

Kai tinkama, įmonės turėtų teikti atlyginimo priemonę, kuri atitiktų TDO konvenciją dėl sužalojimo darbo metu. Kompensacija dažnai yra tinkamiausia atlyginimo priemonės forma už poveikį darbuotojų sveikatai ir saugai. Kompensacijos pavyzdžiai apima:

- medicininę priežiūrą ir susijusias išlaidas,
- praleistą darbo laiką ar kitas prarastas pajamas,
- skausmą ir kitas fizines kančias,
- nuolatinę fizinę negalią ar subjaurojimą,
- šeimos netektis, socialinę ir išsilavinimo patirtį,
- emocinę žalą dėl anksčiau išvardytų priežasčių.

Įmonės taip pat gali bendradarbiauti kuriant veiksmingas draudimo sistemas darbuotojams.

12 papildoma lentelė. **Rekomendacijos mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ)**

Visos darbo vietos turėtų atitikti tuos pačius bendruosius sveikatos ir saugos lūkesčius, nepriklausomai nuo jų dydžio, vietos ar kitų veiksnių.

MVĮ paprastai pasižymi panašiomis nelaimingų atsitikimų savybėmis. Pavyzdžiui, paprastai jos turi mažiau oficialią veiklos struktūrą nei didesnės įmonės, jos yra linkusios samdyti keletą inžinierių ir saugos specialistų ir pasikliauti verslo partnerių bei kitų išorinių šaltinių informacija apie darbuotojų sveikatą ir saugą.

MVĮ taip pat gali turėti privalumų, leidžiančių joms laikytis rekomendacijų. Pavyzdžiui, jos gali įgyvendinti procedūrinius pokyčius greičiau nei didelės įmonės ir jos greičiausiai turės atvirą komunikacijos kanalų.

Rekomendacijos VMĮ gamintojams

Siekiant išspręsti įvairias MVĮ problemas ir apribojimus, reikalingas daugialypis požiūris. MVĮ turėtų įsipareigoti:

- pripažinti saugos svarbą kaip neatskiriama jų verslo veiklos dalį ir pačios įsipareigoti saugiai veikti,
- aktyviai ieškoti informacijos apie saugą,
- sudaryti partnerystes su viešomis institucijomis ir / ar kitomis įmonėmis, siekiant padidinti saugą,
- rengti „savitarpio pagalbos“ reagavimo grupes su kitomis įmonėmis ir
- prisijungti prie profesinių organizacijų.

Perkančiosios įmonės ir tiekėjai (kai tiekėjai patys nėra MVĮ) turėtų stengtis padėti MVĮ sumažinti nelaimingų atsitikimų riziką, kai to gali prireikti teikiant informaciją, gaires ir pagalbą.

Rekomendacijos MVĮ pirkėjams

MVĮ yra skatinamos dalyvauti sektorių iniciatyvose, susitarimuose su profesinėmis sąjungomis ir suinteresuotųjų šalių iniciatyvomis įgyvendinti šias Gaires, kurios palengvina regioninį ir viso sektoriaus požiūrį.

Šaltinis: paimta iš EBPO (2003), „Guiding Principles for Chemical Accident Prevention, Preparedness and Response“, EBPO, Paryžius.

Pasirinktos tarptautinės priemonės ir standartai:

- Darbuotojų saugos ir sveikatos konvencija, 1981 m. (Nr. 155)
- Skatinimo sistemos dėl darbuotojų saugos ir sveikatos konvencija, 2006 m. (Nr. 187)
- Cheminių medžiagų konvencija, 1990 m. (Nr. 170)

Šaltiniai:

- EBPO (2003), „Guiding Principles for Chemical Accident Prevention, Preparedness and Response“, EBPO, Paryžius.
- Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) „Human Health Risk Assessment Toolkit“.
- IFC (2007), „Environmental, Health, and Safety Guidelines for Textile Manufacturing“, IFC, Vašingtonas.

6 modulis. Profesinės sąjungos ir kolektyvinės derybos

Įtraukti atsakingą įmonės elgesį į įmonės politiką ir vadovavimo sistemas

Politika

Įmonė turėtų parengti aiškią politiką, kad ji netoleruos prieš darbuotojus nukreiptų politikų bei veiksmų savo veikloje ir tiekimo grandinėje. Ši žinutė turėtų atspindėti konteksto supratimą ir būti aiškiai išdėstyta galimų darbuotojų teisių pažeidimų pobūdį.

Nustatyti galimą ir esamą žalą pačios įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje

Nustatymas

Skirtingai nuo kitų tiekimo grandinės rizikų, rizika, susijusi su darbuotojo teise įsteigti ar prisijungti prie profesinės sąjungos ir įsijungti į kolektyvines derybas, paprastai nėra susijusi su konkrečiomis tiekimo grandinės produktų linijomis ar etapais.⁵⁵ Tikėtina, kad institucinė ir teisinė sistema greičiausiai yra svarbiausias rizikos veiksnys vertinant poveikio tikimybę ir sunkumą. Pagrindinis apimties, kuria valstybė riboja darbuotojų teises įsteigti ar prisijungti prie profesinių sąjungų kolektyvinių derybų tikslais, suvokimo tikslas yra suprasti, ką įmonė gali teisiškai daryti, kad gerbtų šias teises.

Atsižvelgiant į tai, įmonės yra skatinamos suprasti:

- kokia apimtimi civilinės ir politinės laisvės yra saugomos ir įgyvendinamos,

⁵⁵ Atkreipkite dėmesį, kad kai kurie subsektoriai gali būti geriau apsaugoti nei kiti tam tikroje šalyje.

- teisinę ir institucinę pramoninių santykių sistemą ir kokia apimtimi funkcionuoja profesinės sąjungos bei vyksta kolektyvinės derybos,
- kokia apimtimi užtikrinama darbuotojų teisinė apsauga ir kad teisminės ir neteisminės šių darbuotojų žmogaus teisių atlyginimo priemonės yra prieinamos ir veiksmingos,
- nustatyti pagrindines profesinių sąjungų organizacijas, atstovaujančias sektoriaus darbuotojus, ir kitas organizacijas, galinčias teikti informaciją apie šių teisių naudojimą.

Siekiant suprasti pateiktus aspektus, nacionaliniai įstatymai, kurie gali apriboti teisę steigti ar prisijungti prie profesinės sąjungos ir darbuotojus atstovaujančių organizacijų, gali būti laikomi problemomis.

- Įstatymai, pagal kuriuos reikalaujama, kad darbuotojai taptų vyriausybės valdomų federacijų nariais, ir kurie draudžia derėtis arba streikuoti apskritai ar „esminėse“ pramonės šakose, siekiant paremti konkrečią nacionalinę ekonomikos politiką, yra problemos dėl asociacijų laisvės ir teisės į kolektyvines derybas įsipareigojimo trūkumo.
- Įstatymai, leidžiantys vyriausybei kištis, pavyzdžiui, leidžiant vyriausybei išardyti sąjungas be teisinio pagrindo, nustatyti apskundinančias sąjungos registravimo procedūras, apriboti nacionalinių sąjungų formavimą, uždrausti ar riboti įvairias sąjungas vienoje gamykloje (įskaitant mažumų sąjungas) arba apriboti, kas gali tarnauti kaip sąjungos narys, pareigūnas ar patarėjas.
- Įstatymai, apribojantys tam tikrų darbuotojų asociacijų laisvę, pvz., darbuotojų migrantų.
- Nacionaliniai įstatymai ir konstitucijos, ribojančios profesinių sąjungų politinę veiklą, pavyzdžiui, kuriant glaudžius ryšius tarp profesinių sąjungų ir politinių partijų.

Papildomi didesnės rizikos šalių rodikliai, arba aiškios problemos, gali apimti:

- sprendimų priėmimo institucijų, skirtų paremti asociacijų laisvės teises ir teikti žalos atlyginimo priemones, trūkumas,
- kokia apimtimi sąjungų steigėjai yra vyriausybės įkalinami ar ištremti, atleidžiami, sužeidžiami ar nužudomi be įspėjimo ir veiksmingo baudžiamojo tyrimo dėl vyriausybės veiksmų,

- kokia apimtimi streikuojantys kenčia nuo atsakomųjų veiksmų be įspėjimo ir veiksmingo baudžiamojo tyrimo dėl vyriausybės veiksmų,
- ar yra trūkumų vyriausybės skundų nagrinėjimo procese, pavyzdžiui, didelių vėlavimų ar išlaidų, lengvų nuobaudų ar pažeidėjų nebaudimo,
- vyriausybės veiksmai, skirti kovoti su darbo korupcija (pvz., profesinių sąjungų kontrolė, kurią atlieka nusikaltėliai, naudodami ją kaip apsaugos reketą ar finansiniam grobstymui), be įspėjimo ir veiksmingo baudžiamojo tyrimo.

Ypatingas dėmesys turėtų būti skirtas laisvosios prekybos zonoms, kuriose gali būti taikomi kiti darbo įstatymai.

Tiekėjų įvertinimas

Tiekėjų įvertinimo tikslas yra nustatyti, ar tiekėjas skatina prieš darbuotojus nukreiptas politikas ir praktikas. Tiekėjų įvertinimai turėtų remtis daugiausia darbuotojų, vadovų ir profesinių sąjungų apklausomis; tradicinių dokumentų vertinimų nepakanka.

Įmonės turėtų atsižvelgti į darbuotojų baimę sąžiningai atsakyti į klausimus apie politiką, nukreiptą prieš sąjungą, ir imtis tinkamų priemonių. Tarp galimų priemonių, sukurtų siekiant panaikinti šią baimę, yra apklausos ne darbo vietoje ir netradiciniai vertinimo metodai, tokie kaip tikslinės grupės diskusijos.

Tiekėjo įvertinimas turėtų apimti (12 lentelėje pateikti kiekvieno aspekto pavyzdžiai):

- darbuotojų bauginimą ir sąjungoms nepalankų elgesį,
- dominuojančių darbdavių struktūrų, darbuotojų įtraukimo mechanizmo ir korumpuotų darbo santykių praktikų skatinimą,
- atsisakymą derėtis sąžiningai,
- trumpalaikių sutarčių ir kitų atsitiktinių sutarčių formų bei neoficialaus darbo poveikį darbuotojų gebėjimui telktis į organizacijas,
- sisteminę arba organizuotą darbdavių opoziciją ir priešišumą profesinėms sąjungoms.

12 lentelė. Profesinėms sąjungoms nepalankių politikų ir praktikų aprašymas

Profesinėms sąjungoms nepalankios politikos ir praktikos	Aprašymas
Darbuotojų bauginimas ir sąjungoms nepalankus elgesys	Pavyzdžiai gali apimti: fizinį bauginimą; darbuotojų bauginimą grasinant pragyvenimo šaltinių praradimu; profesinių sąjungų rėmėjų patikrinimą priimant į darbą; sąjungų rėmėjų „juodųjų sąrašų“ kūrimą ir naudojimą; sąjungų rėmėjų atleidimą iš darbo; sąjungų rėmėjų diskriminaciją pažeminant pareigas, skiriant nepalankias užduotis, sudarant nepalankias darbo sąlygas; darbo užmokesčio, priedų, mokymo galimybių, perkėlimų ir atkėlimo mažinimą; terminuotų ir trumpalaikių darbo sutarčių nepratėsimą profesinės sąjungos rėmėjams; kišimąsi į procesą, kurio metu darbuotojai pasirenka, ar profesinė sąjunga juos atstovaus; aktyvaus teisinio ir administracinio vėlavimo kėlimą procese, kurio metu profesinės sąjungos įgauna teisinį pripažinimą; profesinėms sąjungoms nepalankias kampanijas, įskaitant darbdavių organizacijų ir bendruomenių lyderių kampanijas; darbuotojų izoliaciją nuo profesinių sąjungų atstovų, įskaitant darbuotojų gyvenamąsias vietas, kurias įmonė kontroliuoja, arba kai darbas atliekamas tose vietose, kuriose yra ribojama prieiga, pvz., privatūs verslo kompleksai ar eksporto proceso zonos.
Dominuojančių darbdavių struktūrų, darbuotojų įtraukimo mechanizmo ir korumpuotų darbo santykių praktikų skatinimas	Kai darbdaviai kuria darbuotojų komitetus ar kitas struktūras darbuotojų įtraukimui, kyla rizika, kad jie sukurs kliūtis pasinaudoti teise įsteigti profesines sąjungas arba prisijungti prie jų ir kolektyviai derėtis. Tai ypač būdinga situacijoms, kai egzistuoja tikros profesinės sąjungos, net jei jų veikla yra ribojama. Tokios struktūros neturėtų būti laikomos profesinių sąjungų ir darbuotojų atstovaujančių organizacijų pakaitalais.
Atsisakymas derėtis sąžiningai	Reikia nustatyti situacijas, kai įmonės atsisako tikros galimybės kolektyviai derėtis arba sudaryti sandorį. Teisė į kolektyvines derybas apima platų veiklos spektrą – visas derybas, kurios vyksta tarp profesinės sąjungos ir verslo įmonės, siekiant nustatyti darbo sąlygas (įskaitant sveikatą ir saugą) ir procedūrinius reikalus. Kolektyvinėse derybose gali dalyvauti keli darbdaviai arba darbdavių organizacijos. Kolektyvinių derybų rezultatas paprastai yra rašytinis susitarimas, kuris yra privalomas abiem šalims, neatsižvelgiant į tai, ar jis yra vykdomas teismuose. Nesugebėjimas priimti susitarimo gali reikšti, kad negerbiamos darbuotojų teisės. Nors kolektyvinių derybų rezultatas yra savanoriškas abiem šalims, teisė į kolektyvines derybas taikoma tik darbuotojams, o ne įmonėms.
Trumpalaikių sutarčių ir kitų atsitiktinių sutarčių formų bei neoficialaus darbo poveikis darbuotojų gebėjimui organizuotis	Per didelis trumpalaikių sutarčių naudojimas gali neleisti darbuotojams organizuotis dėl jų nepatikimo įdarbinimo statuso.

Siekti užkirsti kelią žalai ar ją sumažinti įmonės tiekimo grandinėje

- Įmonė turėtų naudoti savo pranašumą tiekėjo atžvilgiu, kad užkirstų kelią profesinėms sąjungoms nepalankiai veiklai jos tiekimo grandinėje. Tačiau jei tiekėjas per pagrįstą laiką (pvz., 6–9 mėnesius) neparodo pagrįsto pagerėjimo, įmonė yra raginama sustabdyti užsakymus, kol tiekėjas neįrodys, kad situacija gerėja.
- Įmonė turėtų apsvarstyti bet kokią savo veiklą, kuri gali prisidėti prie ar padidinti sąjungoms nepalankios veiklos riziką, pavyzdžiui, pirkimo praktikos. Žiūrėkite 4 papildomą lentelę dėl atsakingų pirkimo praktikų.
- Įmonės gali bendradarbiauti sektoriaus lygiu, siekdamos padidinti pranašumą prieš tiekėjus. Jos taip pat gali sudaryti tiesiogines sutartis su profesinėmis sąjungomis, pavyzdžiui, per pasaulinius bendruosius susitarimus arba asociacijų laisvės susitarimų protokolus, įgyvendinant profesinių sąjungų teisių standartus tiekimo grandinėje. Žiūrėkite įvadą ir 13 papildomą lentelę.
- Atvejais, kai buvo nustatytas sunkus poveikis žmogaus teisėms, pvz., smurtas prieš profesinių sąjungų narius, įmonė turėtų pasitraukti. Informaciją apie atsakingą pasitraukimą žiūrėkite 3.2.5 skyriuje.

13 papildoma lentelė. **Susitarimų protokolai**

Asociacijų laisvės susitarimų protokolai sukuria bendrą profesinių sąjungų ir įmonių supratimą ir įsipareigojimą dėl asociacijų laisvės įgyvendinimo darbo santykiuose konkrečiame kontekste. Jie gali būti parengti vietoje tarp vieno prekės ženklo, tiekėjo ir profesinės sąjungos arba regiono ir sektoriaus lygyje tarp pirkėjų grupės, tiekėjų ir profesinių sąjungų. Susitarimų protokolai gali būti teisiškai įpareigojantys.

Pasirinkus parengti susitarimo protokolą, rekomenduojama:

- visoms šalims sąžiningai dalyvauti derybose dėl susitarimų protokolų,
- susitarimo protokole įvertinti vietinį kontekstą,
- prekių ženklams ir pirkėjams teikti verslininkams paskatas siekiant, kad tiekėjai laikytųsi ilgesnės trukmės pirkimo sutarčių.

Protokolo veiksmingumas iš dalies priklauso nuo veiklos ir veiksmingo ginčų

sprendimo mechanizmo sukūrimo. Todėl protokolai turėtų būti abipusiškai priimtinos ginčų sprendimo priemonės, pavyzdžiui, paskyrus privačius taikintojus, tarpininkus ar arbitrus.

Pasirinktos tarptautinės priemonės ir standartai:

- EBPO gairės daugiašalėms įmonėms, IV skyrius „Žmogaus teisės“
- EBPO gairės daugiašalėms įmonėms, V skyrius „Užimtumas ir pramoniniai santykiai“
- TDO konvencija dėl laisvės burtis į asociacijas ir teisės į organizavimą apsaugos, 1948 m. (Nr. 87)
- TDO organizacinės teisės ir kolektyvinio derėjimosi konvencija, 1949 m. (Nr. 98)
- TDO konvencija dėl darbuotojų atstovų, 1971 m. (Nr. 135); Rekomendacija 1972 m. (Nr. 143)
- Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 23 straipsnis
- Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 22 straipsnis
- Tarptautinio ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių pakto 8 straipsnis

Šaltiniai:

- „Freedom House“ (2010), „The Global State of Worker’s Rights“, apima asociacijų laisvės įvertinimą 165 šalyse.
- NAFTA darbo sekretoriatas atliko esminę darbuotojų laisvės burtis į asociacijas valstybėse narėse analizę.
- Tarptautinių darbo standartų stebėjimo komitetas, Nacionalinių akademijų tyrimų tarnyba, „Monitoring International Standards: Techniques and Sources of Information“, „National Academies Press“, (2004).
- TDO laisvės burtis į asociacijas komitetas ir ekspertų komitetas dėl konvencijų ir rekomendacijų taikymo.
- Daugiau informacijos apie atitinkamus TDO standartus teikia TDO pagalbos tarnyba.

7 modulis. Užmokestis

Išsamaus darbo užmokesčio patikrinimo apimtis turėtų apimti tiek užmokesčio atitiktį nacionaliniam įstatymui, tiek suderinimą su EBPO gairėmis, kad užmokestis tenkintų pagrindinius darbuotojų ir jų šeimų poreikius.⁵⁶ Todėl šį modulį sudaro dvi dalys: užmokesčio atitiktis nacionaliniam įstatymui ir užmokestis, tenkinantis pagrindinius darbuotojų ir jų šeimų poreikius.

Užmokesčio nacionalinio įstatymo atitikimas

Įtraukti atsakingą įmonės elgesį į įmonės politiką ir vadovavimo sistemas

Politika

Papildant užmokesčio įsipareigojimo politikos priėmimą, įmonės skatinamos priimti politikas dėl rizikos veiksnių, susijusių su užmokesčio neatitiktimi (jei tinkama), pavyzdžiui, samdant ir įdarbinant darbuotojus migrantus, sudarant subrangos sutartis ir t. t. Žiūrėkite 14 papildomą lentelę.

⁵⁶ EBPO gairėse, V.4b teigiama, kad „kai daugiašalės įmonės vykdo veiklą besivystančiose šalyse, kuriose nėra panašių darbdavių, pagal vyriausybės sistemą mokamas geriausias įmanomas užmokestis, priedai ir darbo sąlygos. Jie turėtų būti susiję su įmonės ekonomine padėtimi, tačiau tenkinti pagrindinius darbuotojų ir jų šeimų poreikius.“ Taip pat reikėtų atkreipti dėmesį į rekomendacijų V skyrių, kuriame rekomenduojama įmonėms gerbti žmogaus teises kaip nurodyta Tarptautinėje žmogaus teisių chartijoje, įskaitant ICESCR (Tarptautinį ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktą).

Nustatyti galimą ir esamą žalą pačios įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje

Nustatymas

Darbo užmokesčio neatitiktis yra rizika visuose drabužių ir avalynės tiekimo grandinės etapuose, kurie reikalauja didelės darbo jėgos ir samdo mažas pajamas gaunančius darbuotojus. Todėl įmonės skatinamos nustatyti šalies rizikos veiksnius. Visos šalys, kuriose nėra griežto darbo užmokesčio reglamentavimo ar jose trūksta kolektyvinių derybų mechanizmų, gali kelti didesnę riziką dėl užmokesčio neatitikties.

Papildomi rizikos veiksnių pavyzdžiai apima:

- kelis minimalaus darbo užmokesčio tarifus,
- darbuotojams mokama dalimis,
- sektoriuje dirba didelis darbuotojų migrantų skaičius,⁵⁷
- sektoriuje dirba daug neoficialių darbuotojų,
- darbuotojai gyvena šalia darbo vietos,⁵⁸
- darbdaviai įdarbina didelį jaunų darbuotojų ir / ar pameistrių skaičių,
- darbuotojams mokama grynaisiais pinigais, o ne elektroniniu būdu (ar kitomis atsekamomis priemonėmis),
- darbuotojai yra aukšto neraštingumo lygio ir / ar žemo išsilavinimo.

Tiekėjų įvertinimas

Įmonės gali teikti pirmenybę tiekėjų įvertinimams tiekiančiose šalyse, kurioms būdinga didesnė minimalaus užmokesčio įstatymų nesilaikymo rizika.

Tiekėjų įvertinimas turėtų užtikrinti atitiktį nacionaliniam minimaliam užmokesčiui. Praktikoje gali būti sunku tą užtikrinti, nes tiekėjai dažnai nenori dalytis savo išlaidų paskirstymu.

⁵⁷ Darbuotojai migrantai gali nežinoti vietinių įstatymų ir gali atsisakyti pateikti skundus. Jie taip pat patiria užmokesčio diskriminaciją.

⁵⁸ Užmokesčio sumažinimas dėl apgyvendinimo šalia darbo vietos gali padidinti riziką, kad darbuotojams nėra mokamas teisėtas užmokestis.

Nepriklausomos trečiosios šalys, kuriomis pasitiki abi šalys ir kurios nedalyvauja kainų derybose, gali padėti sumažinti baimę, kad išlaidų skaidrumas sukels kainų pokyčius. Įmonės skatinamos remtis egzistuojančiomis gairėmis, kaip vertinti tiekėjų užmokesčio atitiktį. Atliekantys vertinimus turėtų gerai suprasti nacionalinius darbo įstatymus.⁵⁹

Be užmokesčio atitikties su nacionaliniais įstatymais, vertinimai taip pat turėtų apimti: ar darbuotojai yra tinkamai informuojami apie savo darbo užmokestį, ar mokėjimai atliekami laiku, ar darbuotojams pateikiamos aiškios darbo užmokesčio ataskaitos, kurias jie gali perskaityti, ar darbuotojai gali laisvai pasirinkti, kaip jiems leisti savo darbo užmokestį, ar sumažinimai yra pagrįsti ir atitinka nacionalinį įstatymą bei kolektyvinius susitarimus, ar suteikiami privalomi priedai ir / ar pašalpos, ar apmokamos teisiškai privalomos atostogos, įskaitant motinystės atostogas, žiūrėkite 7 modulį „Darbo laikas“, ir ar visos socialinio draudimo įmokos yra sumokėtos, surinktos ir pateiktos.⁶⁰ Kiek įmanoma, tiekėjų įvertinimai taip pat turėtų apimti diskriminavimą dėl užmokesčio ir nustatymą, ar darbuotojams mokamas skirtingas užmokestis dėl tokių veiksnių kaip lytis, rasė, tautybė ir t. t.

Tiekėjų įvertinimai turėtų apimti darbą su darbuotojais ir profesinėmis sąjungomis bei darbuotojus atstovaujančiomis organizacijomis.

Užkirsti kelią žalai, ją sustabdyti ar sumažinti pačios įmonės veikloje

Įmonė turėtų parengti TVP siekiant laikytis užmokesčio įstatymų. TVP dalių pavyzdžiai apima:

- darbuotojų sąmoningumo didinimą, pavyzdžiui, per mokymus, šaltinius (pvz., brošiūras), seminarus ir nuolatinę pagalbą. Darbuotojams teikiamų mokymų ir informacijos pavyzdžiai gali būti:
 - minimalaus užmokesčio reikalavimai,
 - kaip suprasti užmokesčio lapelį,
 - kaip apskaičiuoti užmokestį, priedus ir kitas kompensacijos formas ir
 - darbo užmokesčio koregavimo tvarka (jei taikoma).

⁵⁹ Taip pat žiūrėkite NKC ataskaitą apie EBPO rekomendacijų įgyvendinimą tekstilės ir drabužių sektoriuje.

⁶⁰ Žiūrėkite „Better Work“, „Guidance Sheet 5: Compensation“.

- valdymo sistemų sukūrimą siekiant sumažinti neatitikties riziką:
 - teikti mokymus žmogiškiesiems ištekliams ar kitam atitinkamam personalui, atsakingam už darbo užmokesčio mokėjimą. Temų pavyzdžiai: nacionaliniai įstatymai ir atitinkami kolektyviniai susitarimai; reguliarios ir viršvalandžių valandos; išmokų apskaičiavimas; kaip apskaičiuoti užmokesį ir užtikrinti, kad sumažinimai būtų pagrįsti ir atitiktų nacionalinį įstatymą; įrašų saugojimas,
 - teikti darbuotojams aiškią darbo užmokesčio ataskaitą,
 - parengti aiškius, išsamius ir tikslius darbo užmokesčio įrašus ir
 - parengti mokėjimo mechanizmus, kurie sumažintų užmokesčio apgaulės riziką (pvz., automatinius mokėjimus).
- nepakankamų minimalaus darbo užmokesčio išteklių rizikos sumažinimą, tobulinant gamybos planavimo sistemas ir įdiegiant veiksmingas finansų valdymo ir planavimo sistemas.

Siekti užkirsti kelią žalai ar ją sumažinti įmonės tiekimo grandinėje

- Įmonė turėtų įvertinti ir vengti prisidėti prie žalos derybų dėl kainų ir pirkimo praktikų metu. Žiūrėkite 4 papildomą lentelę dėl atsakingų pirkimo praktikų.
- Įmonė yra skatinama pirkti iš tiekėjų, kurie atitinka nacionalinį minimalų darbo užmokesį ir suderėtą užmokesį.
- Įmonė yra skatinama padėti savo tiekėjams užkirsti kelią žalai arba ją sumažinti, jei įmanoma, teikiant technines gaires, pavyzdžiui, apie įrašų laikymą ir finansų valdymo sistemas, ir palengvinti ryšius su vietos paslaugų teikėjais, kai tai yra įmanoma ir tinkama (pvz., teikti automatinius mokėjimus darbuotojams).
- Atsižvelgiant į ryšį tarp darbo užmokesčio, kolektyvinių derybų ir darbo laiko, įmonė taip pat skatinama atlikti išsamų šių sektoriaus rizikų patikrinimą, žiūrėkite 4 ir 6 modulį

Prireikus teikti ir padėti taikyti žalos atlyginimo priemonės

Tinkamos žalos atlyginimo priemonės formos nustatymas

Kompensacija dažnai yra tinkamiausia atlyginamosios priemonės forma; tačiau ji turėtų atitikti gaires 6.4 skyriuje.

Užmokestis, tenkinantis pagrindinius darbuotojų ir jų šeimų poreikius

Nustatyti galimą ir esamą žalą pačios įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje

Nustatymas

Įmonė yra raginama nustatyti šalis, iš kurių ji perka savo tiekimo grandinėje ir kuriose darbo užmokestis neatitinka pagrindinių darbuotojų ir jų šeimų poreikių. Toliau, 14 papildomoje lentelėje, pateikiamos rekomendacijos, kaip tą padaryti. Įmonės turėtų žinoti darbuotojų kategorijas, kurios gali būti neįtrauktos į minimalius ar suderintus darbo užmokesčius ir todėl yra labiau pažeidžiamos užmokesčiui, kuris neatitinka pagrindinių poreikių. Pažeidžiamų darbuotojų pavyzdžiai apima:

- darbuotojus, užsiimančius neoficialia darbine veikla,
- tarptautinius darbuotojus migrantus,⁶¹
- darbuotojus, kuriems mokama už atliktą darbą ir pagal valandinį užmokestį.

Kur įmanoma ir tinkama, įmonės turėtų nustatyti išsamaus patikrinimo prioritetus šalyse su didžiausiu neatitikimu tarp realaus užmokesčio ir užmokesčio, reikalingo patenkinti pagrindinius poreikius.

Tiekėjų įvertinimas

Atsižvelgiant į faktą, kad rizika yra paplitusi visoje tiekiančioje šalyje, individualūs tiekėjų įvertinimai gali nesuteikti jokios naujos informacijos. Įmonės raginamos konsultuotis su suinteresuotosiomis šalimis, o svarbiausia – darbuotojais, profesinėmis sąjungomis ir darbuotojus atstovaujančiomis organizacijomis, kad išsiaiškintų neatitikimo tarp realaus darbo užmokesčio ir darbo užmokesčio, tenkinančio pagrindinius darbuotojų ir jų šeimų poreikius, sunkumą.

⁶¹ Tarptautinių darbuotojų migrantų ir vietinių darbuotojų užmokesčių tarifai gali būti skirtingi.

14 papildoma lentelė . **Didesnės rizikos tiekiančių šalių nustatymas**

Gali būti sunku nustatyti šalis, kuriose yra didesnės užmokesčio, neatitinkančio pagrindinių darbuotojų ir jų šeimų poreikių, rizikos. Šalys dažnai turi keletą minimalaus darbo užmokesčio tarifų, kurie gali skirtis priklausomai nuo regiono, darbuotojų amžiaus, ekonominės veiklos ar profesinės veiklos. Dėl to gali būti sudėtinga apskaičiuoti vieną minimalų darbo užmokesčio lygį vienoje šalyje kiekvienam sektoriui. Be to, ar taikytinas užmokesčio tarifas tenkina pagrindinius darbuotojų ir jų šeimų poreikius, priklauso nuo vietinių pagrindinių prekių ir paslaugų krepšelio sumos ir nuo priklausomų šeimos narių skaičiaus.

Pragyvenimo išlaidos gali būti naudojamos skaičiuojant pagrindinių poreikių išlaidas, ir tuomet palygintos su minimaliu darbo užmokesčiu sektoriuje. Įmonės taip pat gali palyginti minimalų užmokestį su užmokesčiu šalies darbo užmokesčio spektro viduryje (vadinamąjį „vidutinį darbo užmokestį“). Vidutinis, o ne užmokesčio vidurkis, yra geresnis tarptautinių palyginimų pagrindas, nes atsižvelgiama į užmokesčio pasiskirstymo skirtumus visose šalyse. Kitas būdas yra apskaičiuoti ribinį užmokestį (pvz., 60 proc. vidutinio darbo užmokesčio šalyje) ir palyginti jį su minimaliu arba suderintu darbo užmokesčiu sektoriuje. Įmonės gali laikyti labiausiai tinkamu minimalų darbo užmokestį, kuris apibrėžiamas kaip norma, taikoma didžiausiam konkrečiau sektoriaus darbuotojų skaičiui tam tikroje šalyje.

Daugeliu atvejų per didelių viršvalandžių paplitimas rodo, kad darbo užmokestis neatitinka pagrindinių darbuotojų ir jų šeimų poreikių.

Įvertinant sudėtingumą, įmonės yra skatinamos bendradarbiauti pramonės lygmenyje su darbuotojais, profesinėmis sąjungomis ir ekspertais, kad nustatytų didelės rizikos šalis.

Siekti užkirsti kelią žalai ar ją sumažinti įmonės tiekimo grandinėje

Gali nepakakti abipusio bendradarbiavimo su tiekėjais norint padidinti galimybes gauti darbo užmokestį, kuris atitiktų pagrindinius darbuotojų ir jų šeimų poreikius. Šiame kontekste įmonės, kurios konsultuojasi (jei tinkama, bendradarbiauja) su profesinėmis sąjungomis ir kitomis įmonėmis, gali apvarstyti galimybę įsitraukti nacionaliniu arba viso sektoriaus lygmeniu norint paremti veiksmingus užmokesčio nustatymo ir vykdymo užtikrinimo mechanizmus.

Norint atlikti šį nustatymą, įmonėms reikėtų atsižvelgti į šiuos veiksnius:

- darbo užmokesčio neatitikimo tarp realaus darbo užmokesčio ir užmokesčio, būtino pagrindiniams poreikiams tenkinti, rizikos sunkumą,
- politinę vyriausybės valią,

- dabartinių esamų darbo užmokesčio nustatymo mechanizmų veiksmingumą,
- pramonės pranašumą vyriausybės atžvilgiu (pvz., ekonomikos viso prekių eksporto procentinę dalį).

Platesnis bendradarbiavimas gali būti įvairių formų, o jo pobūdis turėtų atspindėti konkretų kontekstą. Bendradarbiavimo formų pavyzdžiai apima:

- bendradarbiavimą su kitomis įmonėmis siekiant nustatyti darbo užmokestį, kuris patenkina pagrindinius darbuotojų ir jų šeimų poreikius; ir / ar visos pramonės kolektyviniai susitarimai turi būti registruojami ir teisiškai vykdomi pagal nacionalinius įstatymus,
- skatinti tiekėjus derėtis siekiant gauti užmokestį, atitinkantį pagrindinius poreikius,
- įpareigoti toliau pirkti didelės rizikos šalyse, jei užmokesčiai bus suderėti ir įtraukti į nacionalinį įstatymą, siekiant nustatyti užmokesčius, atitinkančius pagrindinius poreikius.

Įmonės skatinamos kurti strategijas dėl bendrų veiksmų, susijusių su anksčiau minėtais aspektais. Tačiau bendradarbiavimas su vyriausybe gali būti ilgas procesas. Įmonės turėtų sutelkti dėmesį į atitiktį nacionaliniam įstatymui ir teisę steigti ar prisijungti prie profesinių sąjungų ir darbuotojus atstovaujančių organizacijų bei teisę į kolektyvines derybas, tuo pačiu toliau bendradarbiaujant su vyriausybe dėl anksčiau minėtų aspektų.

Pasirinktos tarptautinės priemonės ir standartai:

- EBPO gairės daugiašalėms įmonėms, V skyrius, 4.b pastraipa.
- TDO konvencija dėl užmokesčio apsaugos, 1949 m. (Nr. 95) ir rekomendacija, 1949 m. (Nr. 85).
- TDO konvencija dėl minimalaus užmokesčio nustatymo, 1970 m. (Nr. 131) ir rekomendacija, 1970 m. (Nr.135).
- TDO darbuotojų reikalavimų apsaugos (darbdavio nemokumas) konvencija, 1992 m. (Nr.173) ir rekomendacija, 1992 m. (Nr.180).
- JT socialinių, ekonominių ir kultūrinių teisių chartija, 7 straipsnis.
- Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, 23 straipsnis.

Įvadas į aplinkosaugos modulius

Drabužių ir avalynės sektorius labai įvairus, gatavi drabužiai gali apimti jau pagamintus drabužius, apsauginę avalynę ir prabangias prekes. Kiekvienas tiekimo grandinės etapas turi įtakos aplinkai; tačiau dėl įvairių procesų, sąnaudų ir rezultatų šio poveikio aplinkai mastas ir pobūdis labai skiriasi visuose etapuose.

8–11 moduliuose pateikiamos rekomendacijos, kaip atlikti išsamų aplinkosaugos problemų patikrinimą, pradedant nuo žaliavų gamybos iki drabužių ir avalynės tiekimo grandinės gamybos etapų. Šiuose moduliuose aptariami klausimai buvo atrinkti remiantis žinomomis šio sektoriaus rizikomis aplinkai; tačiau jie nėra išsamūs. Tirdama riziką savo tiekimo grandinėje įmonė gali nustatyti skirtingą aplinkosaugos riziką, nei nurodyta 8–11 moduliuose.

Didelė su produktu susijusio poveikio aplinkai dalis gali būti paveikta produkto kūrimo etape. Todėl, kaip išsamaus patikrinimo dalį, įmonės turėtų imtis veiksmų siekiant suprasti aplinkosaugos rizikas, susijusias su jų produktais, ir parengti kontrolės priemones produkto kūrimo metu, kad sumažėtų jų produktų linijų rizika aplinkai.⁶² Šiuo atžvilgiu įmonės turėtų įvertinti produkto aplinkosaugos charakteristikas kartu su kitomis savybėmis, tokiomis kaip įvykdomumas, kaina ir paklausa vertinant produktus, skirtus tobulinimui. Nustatant, ar perkelti produktą iš kūrimo į tobulinimą, svarstymai galėtų apimti:

- *Medžiagos pasirinkimą*: visos gamybos metu kai kurios medžiagos kelia didesnę neigiamo poveikio riziką nei kitos. Tai taip pat būdinga produkto pakavimui.
- *Naudojimo etapą* (pvz., dėvėjimas, skalbimas, džiovinimas, lyginimas ir taisymas): daugelis poveikių aplinkai

⁶² Įmonės produktų linijų skaičius gali paveikti išsamaus patikrinimo pobūdį ir apimtį.

– ypač vandens ir energijos naudojimas – atsiranda produkto naudojimo metu, konkrečiai – jo skalbimo metu.

- *Naudojimo pabaiga*: bendras produkto poveikis aplinkai taip pat priklauso nuo to, ar produktas patenka į sąvartyną, ar jis gali būti pakartotinai panaudotas ar perdirbtas, ir nuo pakartotinio naudojimo bei perdirbimo paprastumo. Be to, gaminiai su labai trumpo naudojimo etapais (pvz., dėvimi tik 3–6 mėnesius) gali labiau prisidėti prie išteklių eikvojimo nei ilgiau naudojami produktai.

Paprastai įmonės raginamos kuo labiau atsižvelgti į gaminio poveikį aplinkai visą jo naudojimo ciklą; tačiau įmonė gali taikyti rizika pagrįstą požiūrį ir nustatyti prioritetus sunkiausioms rizikoms.

8 modulis. Pavojingos cheminės medžiagos

Šiame modulyje daugiausia dėmesio skiriama pavojingų cheminių medžiagų poveikiui aplinkai. Informacija, susijusi su sveikatos ir saugos rizika, yra pateikta 5 modulyje „Darbuotojų sveikata ir sauga“.

Nustatyti galimą ir esamą žalą pačios įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje

Nustatymas

Įmonė turėtų:

- nustatyti chemines medžiagas, paprastai naudojamas gaminant prekes jos subsektoriuje, daugiausia dėmesio skiriant žalingoms ir pavojingoms cheminėms medžiagoms bei ribojamoms cheminėms medžiagoms. Įmonės skatinamos remtis turimais ištekliais.
- nustatyti didesnės rizikos etapus jos veikloje ir tiekimo grandinėje įvertinant žalingų ir pavojingų cheminių medžiagų bei ribojamų cheminių medžiagų naudojimą. Dauguma drabužių ir avalynės tiekimo grandinėje vykdančių veiklą įmonių didžiausią riziką aptinka tekstilės gamybos ir rauginimo metu.
- nustatyti didžiausios rizikos šalis, kuriose netinkamai reguliuojamas cheminių medžiagų naudojimas ar netinkamai taikomi galiojantys teisės aktai.
- sudaryti cheminių medžiagų, naudojamų gaminti įmonės produktus, sąrašą (taikant rizika pagrįstą metodą).
 - Iš pradžių įmonė gali nustatyti dažniausiai gamyboje naudojamas cheminių medžiagų grupes ir sistemingai sukurti išsamesnį cheminių medžiagų sąrašą.

- Įmonė, turinti daug ir įvairių produktų linijų, pirmiausia gali nustatyti prioritetus produktams, kurie yra susiję su didesne rizika dėl pavojingų cheminių medžiagų, ir sistemingai sukurti išsamesnį cheminių medžiagų sąrašą.

Tiekėjų įvertinimas

- Įmonės turėtų stengtis nustatyti tiekėjus, vykdančius veiklą didesnės rizikos tiekimo grandinės etapuose ir šalyse (pvz., tekstilės gamyba ir rauginimas) ir naudojančius žalingas ir pavojingas chemines medžiagas.
- Įmonės gali remtis esančiomis gairėmis bei įsitraukti į jau egzistuojančias patikimas pramonės iniciatyvas, kad įvertintų tiekėjus.
- Tiekėjų įvertinimai turėtų apimti patikrinimus vietoje, cheminius bandymus ir kokybės sertifikatus.
- Kai tinkama, įmonės skatinamos nustatyti, ar tiekėjas arba subrangovas vykdo dažymo veiklą ar kitus procesus, kuriems yra skiriama didesnė rizika dėl pavojingų ir žalingų cheminių medžiagų naudojimo.

Užkirsti kelią žalai, ją sustabdyti ar sumažinti pačios įmonės veikloje

Kaip dalį taisomųjų veiksmų plano, įmonė yra skatinama:

- plėsti ir priimti bendrą pramonės gamyboje naudojamų ribojamų medžiagų sąrašą (GNRMS) sektoriui, remiantis patikimu moksliniu pavojingų medžiagų įvertinimu (rizikos aplinkai ir sveikatai įvertinimas).⁶³

⁶³ Rizikos aplinkai įvertinimas apima pavojaus nustatymą, jo charakteristiką, poveikio įvertinimą ir rizikos charakteristiką. Pirmieji du žingsniai yra laikomi pavojaus įvertinimo procesu. Rizikos aplinkai įvertinimo metodika turėtų atitikti EBPO gaires. Žiūrėkite EBPO „Environmental Risk Assessment Toolkit“ (Rizikos aplinkai įvertinimo priemonių rinkinį).

Rizikos žmonių sveikatai įvertinimas taip pat apima pavojaus nustatymą, jo charakteristiką, poveikio vertinimą ir rizikos charakteristiką. Rizikos žmonių sveikatai įvertinimo metodika turėtų atitikti Pasaulio sveikatos organizacijos gaires. Žiūrėkite „International Programme on Chemical Safety“ (Tarptautinę

- plėsti ir priimti bendrą pramonėje naudojamą žinomų pavojingų cheminių medžiagų, kurios dar nėra ribojamos pagal įstatymus, ir kurioms iki šiol nebuvo rastas jos perspektyvus pakaitalas, tyrimų sąrašą. Įmonės turėtų riboti į tyrimų sąrašą įtrauktų žalingų ar pavojingų cheminių medžiagų naudojimo laiką ir turėtų palaipsniui atsisakyti cheminių medžiagų, nes perspektyvios alternatyvos yra nustatomos per gana ilgą laiko tarpą. Tyrimų sąrašai turėtų būti perduoti cheminių medžiagų tiekėjams.

Kaip dalį taisyklių veiksmų plano, įmonė yra skatinama:

- nedelsiant nustoti naudoti GNRMS draudžiamas chemines medžiagas,
- nustatyti ir naudoti GNRMS cheminių medžiagų pakaitalus, remiantis moksliniais duomenimis ir tarptautiniu mastu pripažinta pavojaus įvertinimo metodika. Įmonė gali remtis esamais patikimais pakaitalų sąrašais. Ji turėtų stengtis užtikrinti, kad pasirenkant pakaitalus bus įvertintas susijęs galimas poveikis (pvz., vandeniui ar energijai),
- įgyvendinti geriausias galimas priemones (GGP), kaip apibrėžia geriausių galimų priemonių informaciniai dokumentai sektoriui ar subsektoriui.⁶⁴
- parengti stiprų cheminių medžiagų valdymo planą, kuris turėtų apimti saugų cheminių medžiagų laikymą, cheminių medžiagų ženklavinimą, individualių apsaugos priemonių naudojimą ir galimybę gauti saugos duomenų lapus visiems, kurie dirba su cheminėmis medžiagomis. Pavyzdžiui, kai darbuotojui gresia pavojus, pirmiausia reikia užkirsti kelią žalai ją pašalinant, pakeičiant ar visiškai izoliuojant inžinerinėmis kontrolės priemonėmis; antra, jei pavojus neįmanoma sukontroliuoti priemonėmis, reikėtų įrengti barjerus, izoliaciją, apsaugą, dangas ar veiksmingą vietos vėdinimą; arba individualias apsaugos priemones. Įmonė yra skatinama remtis esamomis cheminių medžiagų valdymo rekomendacijomis ir standartais.

cheminės saugos programą), PSO „Human Health Risk Assessment Toolkit: Chemical Hazards“ (Rizikos žmonių sveikatai įvertinimo priemonių rinkinys: cheminiai pavojai). Rizikos sveikatai taip pat aptariamos 5 modulyje „Darbuotojų sveikata ir sauga“.

⁶⁴. Žiūrėkite „Integrated Pollution Prevention and Control“, „Best Available Techniques Reference Document for the Textiles Industry“, 2003).

- Tinkamai mokyti vadovus ir darbuotojus, kurie dirba su cheminėmis medžiagomis.

Įmonė gali įvertinti, ar esamas verslo modelis skatina *know how* keitimąsi ir išteklių efektyvumą, per didelį išteklių bei neteisingą cheminių medžiagų naudojimą. Įmonė gali nuspręsti taikyti naujoviškus verslo modelius (pvz., cheminių medžiagų nuomą), kai tinkama, siekiant sumažinti žalingų cheminių medžiagų naudojimą.

Siekti užkirsti kelią žalai ar ją sumažinti įmonės tiekimo grandinėje

Įmonė yra skatinama:

- plėsti ir priimti bendrą GNRMS sektoriui, remiantis patikimu moksliniu pavojingų medžiagų įvertinimu (rizikos aplinkai ir sveikatai įvertinimas),
- perduoti GNRMS (ir bet kokius papildomus lūkesčius, susijusius su cheminių medžiagų naudojimu) visiems tiekėjams, vykdančioms veiklą didesnės rizikos tiekimo grandinės etapuose,
- nustatyti ir naudoti GNRMS cheminių medžiagų pakaitalus, remiantis moksliniais duomenimis ir tarptautiniu mastu pripažinta pavojaus įvertinimo metodika. Įmonė gali remtis esamais patikimais pakaitalų sąrašais. Ji turėtų stengtis užtikrinti, kad pasirenkant pakaitalus bus įvertintas susijęs galimas poveikis (pvz., vandeniui ar energijai),
- padėti savo tiekėjams įgyvendinti taisyklių veiksmų planus. Bendradarbiaujant su tiekėjais cheminių medžiagų valdymo srityje, įmonės skatinamos paskirti cheminių medžiagų valdymo informacinius punktus ir pranešti apie juos tiekėjui. Savo ruožtu tiekėjas turėtų sukurti cheminių medžiagų valdymo kartu su įmone informacinį punktą.
- jei tinkama, parengti subrangos politiką, skirtą sumažinti žalos riziką, susijusią su subrangovų tiekėjais. Žiūrėkite 2 papildomą lentelę dėl subrangos sutarčių.

Įmonė yra raginama toliau bendradarbiauti su savo tiekėju įgyvendinant TVP. Tačiau jei tiekėjas ir toliau nesilaiko pavojingų GNRMS cheminių medžiagų naudojimo apribojimų ar draudimų, įmonė turi sustabdyti užsakymus arba nutraukti bendradarbiavimą, kol tiekėjas nustos naudoti šias chemines medžiagas.

Pasirinktos tarptautinės priemonės ir standartai:

- EBPO gairės dėl cheminių medžiagų bandymų.
- EBPO geros laboratorinės praktikos principai (GLP)
- EBPO tarybos rekomendacija dėl išleidžiamų ir perduodamų teršalų registru (IPTR)
- EBPO gairės daugiašalėms įmonėms, VI skyrius. „Aplinkosauga“.

Šaltiniai:

- „Environmental Risk Assessment Toolkit“, EBPO.
- Įmonių lygmens rodikliai išteklių našumui ir taršos intensyvumui, UNIDO / UNEP RECP programa.
- Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) „Human Health Risk Assessment Toolkit“.
- EBPO (2011), „Chapter 2: SIDS, The SIDS Plan and the SIDS Dossier“, „Manual for Investigation of HPV Chemical“, EBPO.
- JT (2011), „The Globally Harmonized System of Classification and Labelling of Chemicals (GHS)“, ketvirtas peržiūrėtas leidimas, Jungtinės Tautos, Niujorkas ir Ženeva.
- EBPO „eChem“ portalas
- EBPO išleidžiamų ir perduodamų teršalų registras
- EBPO perfluorintų cheminių medžiagų portalas
- EBPO, „OECD Substitution and Alternatives Assessment Toolbox“ (EBPO „SAAToolbox“), EBPO, Paryžius.
- Europos cheminių medžiagų informacinė sistema (ESIS)
- „Environment and Climate Change Canada“, „Clearing House“, „Textile Mills and Clothing Manufacturing“
- EBPO, „Emission Scenario Documents (ESD)“
- EBPO „Substitution and Alternatives Assessment Toolbox“ (EBPO „SAAToolbox“)
- EBPO, „Frameworks and Guides for Substitution of Chemicals“, EBPO apžvalga (EBPO)
- Cheminių medžiagų nuomos programa (UNIDO)

9 modulis. Vanduo

Vandens suvartojimas

Nustatyti galimą ir esamą žalą pačios įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje

Nustatymas

- Drabužių ir avalynės tiekimo grandinėje daugiausia vandens reikalauja medvilnės auginimas, rauginimas ir tekstilės gamyba (pvz., paruošiamasis apdorojimas, dažymas / marginimas ir dekoravimas).
- Įmonė turėtų nustatyti, ar medvilnės auginimas, odos rauginimas ir tekstilės gamyba (ir visi kiti vandens reikalaujantys procesai) jų tiekimo grandinėse vyksta srityse, kuriose trūksta vandens.⁶⁵ Įmonės skatinamos naudoti esamus išteklius nustatyti sritis, kuriose trūksta vandens.⁶⁶

Tiekėjų įvertinimas

- Įmonės turėtų teikti pirmenybę tiekėjams, vykdančioms veiklą didesnės rizikos etapuose ir didesnės rizikos šalyse arba srityse, kuriose trūksta vandens. Tai reiškia, kad daugelis įmonių, vykdančių veiklą drabužių ir avalynės sektoriuje, turės įvertinti medvilnės gamybą, rauginimą ir tekstilės gamybą didesnės rizikos šalyse ar srityse, kuriose trūksta vandens.

⁶⁵ Vandens trūkumas atsiranda, kai jo poreikis viršija galimą kiekį tam tikru periodu arba kai prasta kokybė riboja jo naudojimą. Vandens stygius, vandens kokybė, aplinkosaugos srautai ir prieinamumas sukelia vandens trūkumą

⁶⁶ Žiūrėkite EBPO (2015).

- Gali būti sunku nustatyti atskirus pirminius tiekėjus. Įmonės yra skatinamos laikytis rekomendacijų, pateiktų 3 papildomoje lentelėje.

Užkirsti kelią žalai, ją sustabdyti ar sumažinti pačios įmonės veikloje

- Įmonė raginama įgyvendinti geriausias galimas priemones (GGP), kaip apibrėžia geriausių galimų priemonių informaciniai dokumentai sektoriui ar subsektoriui.⁶⁷
- Jei kyla žalos rizika aplinkai, įmonė yra raginama vengti nurodyti išsamių mokslinių įrodymų trūkumą kaip priežastį atidėti ekonomiškai veiksmingas priemones, skirtas užkirsti kelią tokiai žalai ar ją sumažinti remiantis mokslu ir techniniu supratimu apie riziką žmonių sveikatai ir saugai.
- Įmonės taip pat gali remtis esamomis rekomendacijomis, kaip skatinti vandens taupymą ir / ar sumažinti gėlo vandens naudojimą tekstilės gamyboje, rauginime ir medvilnės auginime. Metodų pavyzdžiai galėtų apimti: investicijas į vandens taupymo įrangą; pakartotinį vandens naudojimą ir vandens naudojimo sumažinimą tam tikrais atvejais (pvz., dažant). Politika ir mokymai turėtų remti bet kokį vandens išteklių valdymo planą.

Siekti užkirsti kelią žalai ar ją sumažinti įmonės tiekimo grandinėje

- Įmonė turėtų nustatyti, ar ji gali atsakingai pirkti iš sričių, kuriose trūksta vandens, pavyzdžiui, skatindama vandens taupymą ir / ar mažindama gėlo vandens naudojimą tam tikruose tiekėjų procesuose. Svarstydamos plėtrą įmonės taip pat turėtų apsvarstyti būdus, kaip spręsti vandens paklausos didėjimą.
- Atvejais, kai įmonė negali atsakingai pirkti iš sričių, kuriose trūksta vandens, ji turėtų pirkti iš regionų, kuriuose vandens netrūksta.

⁶⁷. Žiūrėkite IPCC (2003).

- Atvejais, kai įmonė nustato, kad ji gali atsakingai pirkti iš sričių, kuriose trūksta vandens, ji raginama padėti tiekėjams plėtoti ir įgyvendinti vandens taupymo planus ir / ar mažinti gėlo vandens naudojimą.
- Įmonės turėtų bendrauti su savo tiekėjais dėl vandens taupymo svarbumo bendruomenei ir jų verslui.

Taršos ir nuotekų valdymas

Nustatyti galimą ir esamą žalą pačios įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje

Nustatymas

- Įmonė turėtų nustatyti jos tiekimo grandinės etapus, kurie yra susiję su didesne vandens taršos rizika ir tinkamo nuotekų valdymo poreikiu. Drabužių ir avalynės sektoriuje tai gali būti medvilnės auginimas ir šlapiasis apdorojimas (tekstilė ir oda).
- Įmonės turėtų nustatyti, ar šlapiasis apdorojimas yra didesnės rizikos šalyse. Aspektai, į kuriuos reikia atsižvelgti:
 - Ar šalyje (arba gamybos grupėje) yra tinkama nuotekų infrastruktūra?
 - Ar šalis tinkamai laikosi savo nuotekų tvarkymo reglamentų (t. y. ar atlikti patikimi patikrinimai)?
- Nustatant anksčiau nurodytus aspektus, gali nepakakti šalies duomenų. Reikėtų atsižvelgti į vietos sąlygas (pvz., nuotėkio į dirvožemius ir vandeningus sluoksnius rizika; skiedimo pajėgumas ir priimančių vandenų jautrumas).
- Kalbant apie medvilnę, įmonė turėtų nustatyti, ar medvilnė auginama viršutiniame vandens baseino sluoksnyje ir todėl gali kelti didesnę riziką užteršti vandens baseiną.⁶⁸

⁶⁸. UNEP, „Sick Water“, „The Central Role of Wastewater Management in Sustainable Development“, „A Rapid Response Assessment“, UNEP, Ženeva.

- Įmonės turėtų nustatyti, ar medvilnės auginimas vyksta šalyse, kuriose netinkamai reglamentuojamos ir naudojamos cheminės medžiagos (pvz., trąšos ir pesticidai).

Tiekėjų įvertinimas

- Įmonės turėtų teikti pirmenybę tiekėjams, vykdančiams veiklą didesnės rizikos etapuose ir didesnės rizikos šalyse arba vietose (pvz., viršutiniame vandens baseino sluoksnyje). Tai reiškia, kad daugelis įmonių, vykdančių veiklą drabužių ir avalynės sektoriuje, turės įvertinti medvilnės gamybą, rauginimą ir tekstilės gamybą didesnės rizikos šalyse ar vietose.
- Gali būti sunku nustatyti atskirus pirminius tiekėjus. Įmonės yra skatinamos laikytis rekomendacijų, pateiktų 3 papildomoje lentelėje.

Užkirsti kelią žalai, ją sustabdyti ar sumažinti pačios įmonės veikloje

- Įmonė raginama įgyvendinti geriausias galimas priemones (GGP), kaip apibrėžia geriausių galimų priemonių informaciniai dokumentai sektoriui ar subsektoriui.⁶⁹
- Jei kyla žalos rizika aplinkai, įmonė yra raginama vengti nurodyti išsamių mokslinių įrodymų trūkumą kaip priežastį atidėti ekonomiškai veiksmingas priemones, skirtas užkirsti kelią tokiai žalai ar ją sumažinti remiantis mokslu ir techniniu supratimu apie riziką žmonių sveikatai ir saugai.
- Įmonės taip pat gali remtis esamomis rekomendacijomis, kelios iš jų yra pateiktos toliau. Bendros TVP dalys turėtų apimti:

Medvilnės auginimą

- atsakingą cheminių trąšų ir pesticidų valdymą,
- vandens naudojimo optimizavimą, drėkinimo praktikas,
- geriausių galimų priemonių įgyvendinimą (kur įmanoma),
- ūkininkų mokymus ir pajėgumų stiprinimą.

⁶⁹. Žiūrėti integruotą IPPC (2003).

Šlapiąjį apdorojimą (tekstilė ir raugyklos)

- atsakingą cheminių medžiagų naudojimą, žiūrėkite 8 modulį „Pavojingos cheminės medžiagos”,
- veiksmingą nuotekų valdymą – veiksmingą eksploatacinę ir techninę nuotekų apdorojimo įrenginių priežiūrą,
- pagrindinio vandens srauto nuotekų apdorojimo įrenginių eksploataavimo ir techninės priežiūros mokymą gamykloje, nuotekų apdorojimo funkcijos žingsnius, nuotekų matavimą ir mėginių surinkimą bei analizę,
- vandens valdymo palaikymą, kuris kelia nulinį skysčio nuleidimą, arba vandens perdirbimą (jei įmanoma).

Pasirinktos tarptautinės priemonės ir standartai:

- EBPO gairės daugiašalėms įmonėms, VI skyrius. „Aplinkosauga”.
- EBPO vandens valdymo principai.

Šaltiniai:

- EBPO (2015), „Stakeholder Engagement for Inclusive Water Governance“, EBPO vandens tyrimai, „OECD Publishing“, Paryžius.
- EBPO (2015), „Securing Water, Sustaining Growth“, „GWP/OECD Task Force on Water Security and Sustainable Growth“ ataskaita, EBPO, Paryžius.
- IPPC (2003), „Best Available Techniques Reference Document for the Textiles Industry“, Europos Komisija.
- IPPC (2013), „Best Available Techniques Reference Document on the Tanning of Hides and Skins“, Europos Komisija.
- UNGC (2010), „The CEO Water Mandate, Guide to Responsible Business Engagement with Water Policy“, UNGC, Ženeva.

10 modulis. Šiltnamio efektą sukeliančios dujos

Klimato kaita yra didelis iššūkis, keliantis nerimą visuomenei. Kaip svarbūs energijos vartotojai ir didelis dujų šaltinis, drabužių ir avalynės sektoriaus įmonės atlieka svarbų vaidmenį pereinant prie mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių technologijų ekonomikos.

Šiame modulyje pateikiami ne visi nurodymai, kaip pamatuoti ir sumažinti įmonės išleidžiamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį (ŠESD). Atvirkščiai, šiuo moduliu siekiama išryškinti sektoriaus problemas, susijusias su šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis, ir jų išsamų patikrinimą. Įmonės raginamos remtis esančiomis rekomendacijomis, kaip įvertinti, sumažinti, stebėti ir pranešti apie ŠESD jų pačių veiklose ir tiekimo grandinėse.

Šiltnamio efektą sukeliančių dujų matavimas

Šiltnamio efektą sukeliančių dujų matavimas yra pirmas svarbus žingsnis siekiant sumažinti įmonės veiklos anglies pėdsaką. Tai padeda įmonei įvertinti jos poveikį klimatui ir parengti ekonomiškus išmetamųjų dujų mažinimo planus. Įmonės gali matuoti ŠESD kiekį įvairiais lygmenimis.

- **Įmonės veiksmai:** įmonės skatinamos vertinti šiltnamio efektą

PAGRINDINIAI TERMINAI

CO₂-e (arba CO₂ atitikmuo) – universalus matavimo vienetas, rodantis kiekvienos iš šešių šiltnamio efektą sukeliančių dujų visuotinio klimato atšilimo potencialą (GWP) pagal vieno anglies dioksido GWP. Jis naudojamas vertinti bendrą skirtingų ŠESD išsiskyrimą (arba vengimą išskirti).

Šiltnamio efektą sukeliančios dujos (ŠESD) – atmosferos dujos, sukeliančios visuotinį atšilimą ir klimato kaitą. Pagrindinės **ŠESD** yra anglies dioksidas (CO₂), metanas (CH₄) ir azoto suboksidas (N₂O). Mažiau paplitusios, bet labai galingos šiltnamio efektą sukeliančios dujos yra hidrofluorangliavandeniliai (HFC), perfluorangliavandeniliai (PFC) ir sieros heksafluoridas (SF₆). ŠESD išskyrimas reiškia ŠESD išmetimą į atmosferą.

Šaltinis: EBPO, „Transition to a Low-carbon Economy: Public Goals and Corporate Practices“, 2010

sukeliančių dujų išmetimą dėl jų veiklos – tai gali apimti pačios įmonės ar įmonės valdomą veiklą, kuri išskiria dujas tiesiai į atmosferą (t. y. tiesioginės dujos), arba įmonės įsigytos elektros, šilumos, garo ir aušinimo sunaudojimą (t. y. netiesioginės energijos dujos).

- **Tiekimo grandinė:** įmonės gali pamatuoti visą jų tiekimo grandinių dujų poveikį stengiantis sumažinti ŠESD ir priimti tvaresnius sprendimus dėl įmonės veiklos ir produktų, kuriuos jos perka, parduoda ir gamina.
- **Produktas:** įmonės gali įvertinti konkretaus produkto ŠESD išmetimą ir pašalinimą. Produkto naudojimo ciklo ŠESD analizė leidžia įmonėms priimti pagrįstus sprendimus sumažinti ŠESD išmetimą iš produktų, kuriuos jos kuria, gamina, parduoda, perka arba naudoja.

Įmonės, turinčios ribotus išteklius, skatinamos pradėti vertinti išmetamą ŠESD kiekį, atsirandantį dėl jų veiklos. Įmonės taip pat skatinamos dalytis informacija apie ŠESD, susijusią su bendromis medžiagomis ir procesais, su kitais subjektais pramonėje.

Sumažinti dujų išmetimą

Įvertinusi savo išteklius, įmonė gali priimti rizika pagrįstą metodą spręsti savo ŠESD, kai jų kiekis yra didžiausias, ir kitas problemas tiekimo grandinėje. Siekdamas sumažinti išmetamųjų dujų kiekį savo tiekimo grandinėje, įmonės skatinamos naudoti savo pranašumą prieš tiekėjus, kad paskatintų juos sumažinti dujų kiekį ir / ar tiesiogiai padėti jiems įgyvendinti ŠESD mažinimo priemones.

Įmonės raginamos vengti nurodyti išsamių mokslinių įrodymų trūkumą kaip priežastį atidėti ekonomiškai veiksmingas priemones, skirtas užkirsti kelią ŠESD ar jas sumažinti remiantis mokslu ir techniniu rizikos supratimu.

13 lentelė. Priemonių, skirtų sumažinti šiltnamio efektą sukeliančias dujas ir stebėti pagerėjimą skirtinguose produkto gyvavimo ciklo etapuose, pavyzdžiai

Rizikos veiksnys	Priemonių, skirtų sumažinti ŠESD ir stebėti pagerėjimą, pavyzdžiai
Pluošto pasirinkimas	Kuriant produktą reikėtų įvertinti galimą medžiagos ŠESD kiekį kartu su kitomis savybėmis, pvz., galimybėmis, sąnaudomis ir paklausa. ¹ Pavyzdžiui, sintetiniai pluoštai išskiria gana didelį ŠESD kiekį dėl energijos, reikalingos žaliavų gamybai. Priešingai, augaliniai pluoštai, tokie kaip medvilnė ar linas, išskiria palyginti mažą ŠESD kiekį gamybos metu, nes linai išskiria gerokai mažesnes gamybinės fazės dujas dėl mažo pesticidų ir trąšų bei drėkinimo poreikio. ²
Tekstilės dekoravimas	<ul style="list-style-type: none"> • Sukurti energijos valdymo planą vietos lygmenyje, kuris apimtų visoje įmonėje suderintas energijos valdymo priemones; • Įgyvendinti geriausias galimas priemones (GGP), kaip apibrėžia geriausių galimų priemonių informaciniai dokumentai sektoriui ir subsektoriui;³ • Įgyvendinti veiksmingo energijos naudojimo priemones (pvz., energijos taupymo technologijos, garų gamybos ir suslėgto oro optimizavimo, išskirtos šilumos susigrąžinimo iš nuotekų ir išmetamųjų dujų, procesų optimizavimo ir t. t.); • Įgyvendinti energijos taupymo priemones (pvz., taupyti energiją gerinant procesą ir reakcijos sąlygas);⁴ • Didinti efektyvumą ir kokybę, siekiant sumažinti pakartotinio apdorojimo poreikį dėl nesėkmių; • Įdiegti ir naudoti tikslus skaitiklius ir / ar matuojančią programinę įrangą kaip pagrindinį veiklos suliginimo ir veiksmingo gerinimo pradėjimo žingsnį.
Gabenimas	<ul style="list-style-type: none"> • Sumažinti skubių gabenimo oru paslaugų poreikį, kaip nurodyta 4.2 papildomoje lentelėje. Atsižvelgti į sandėlių ir platinimo centrų vietą, kur produktai yra perkami ir parduodami, siekiant sumažinti gabenimo poreikius; • Reikalauti krovinių vežėjų sekti ir perduoti duomenis apie CO2 dujas;⁵ • Sekti išmetamąsias dujas (transporto) kas ketvirtį verslo subjektuose (pvz., gamybos ir surinkimo įrenginiuose, platinimo centruose ir klientų centruose).
Pakavimas	<ul style="list-style-type: none"> • Sumažinti pakuotės dydį; • Naudoti išteklius, kurie gali būti panaudoti dar kartą arba perdirbti.

Rizikos veiksnys	Priemonių, skirtų sumažinti ŠESD ir stebėti pagerėjimą, pavyzdžiai
Naudojimo ciklas Naudojimo ciklas daugiausia prisideda prie ŠESD	<ul style="list-style-type: none"> • Naudoti medžiagas, kurias galima panaudoti dar kartą arba perdirbti;⁶ • Kurti patvarius produktus, kurie turėtų ilgesnį naudojimo ciklą; • Didinti klientų sąmoningumą apie elgesį, kuris mažina išmetamo anglies dioksido kiekį, pavyzdžiui, rečiau skalbti drabužius (t. y. ne po kiekvieno naudojimo); skalbti drabužius vėsiam vandenyje; naudoti koncentruotą skalbinių ploviklį mažesnėmis pakuotėmis; natūraliai džiovinti drabužius; nustatyti džiovavimo procesus pagal audinio tipą;⁷ • Įvertinti galimą produkto išskiriamą ŠESD kiekį kartu su kitomis savybėmis, pvz., galimybėmis, sąnaudomis ir paklausa, sprendžiant, kokias medžiagas naudoti produktui.⁸

Pastabos.

1. Konkretus audinio tipas taip pat gali paveikti naudojimo ciklą. Pavyzdžiui, tokie audiniai kaip linas yra rečiau lyginami. Kiti audiniai, pavyzdžiui poliesteris, gali reikalauti mažiau džiovavimo energijos.
2. BSR (2009), „Apparel Industry Life Cycle Carbon Mapping“.
3. Žiūrėkite įtrauktą (2003), „Integrated Pollution Prevention and Control (IPPC)“, „Best Available Techniques Reference Document for the Textiles Industry“, Europos Komisija.
4. Įrodyta, kad tam tikrais atvejais efektyvu atskirai parengti bendras energijos vartojimo mažinimo valdymo priemonės ir konkretaus proceso priemonės kiekvienoje specializuotoje techninėje srityje. UNIDO ir Tarptautinės prekybos ir pramonės ministerija (MITI), Japonija, „Output of a Seminar on Energy Conservation in the Textile Industry“ (1992).
5. Nors krovinių ekspeditoriai vis dažniau seka CO2 duomenis, klientams perduodami duomenys vis dar išlieka labai skirtingi.
6. Tačiau naudojimo ciklas parodė, kad išmetamųjų ŠESD kiekis, susijęs su drabužių šalinimu, yra labai mažas ir paprastai susidaro dėl nedidelio metano kiekio, susidarancio yrant natūraliems pluoštams. Žiūrėkite BSR, „Apparel Industry Life Cycle Carbon Mapping“, (2009).
7. EBPO gairės atspindi lūkestį, kad įmonės „skatina didesnę klientų sąmoningumą apie įmonės produktų ir paslaugų naudojimo poveikį aplinkai“. EBPO gairės, VI, 6c.
8. Konkretus audinio tipas taip pat gali paveikti naudojimo ciklą. Pavyzdžiui, tokie audiniai kaip linas yra rečiau lyginami. Kiti audiniai, pavyzdžiui poliesteris, gali reikalauti mažiau džiovavimo energijos.

Perduoti

Šiltnamio dujas sukeliančių dujų (ŠESD) protokolas yra tarptautiniu mastu pripažintas įmonių apskaitos ir atskaitomybės dėl išskiriamų ŠESD standartas.⁷⁰

Bendradarbiavimas

Įmonės skatinamos bendradarbiauti matuojant, mažinant, stebint ir pateikiant ataskaitas apie išmetamąsias ŠESD. Bendradarbiavimo pavyzdžiai apima:

- Sektoriaus priemonių, skirtų matuoti ir stebėti tam tikrų pluoštų išmetamas ŠESD produktų ir gamybos procesų metu, kūrimą;
- Dalintis gerąja išmetamųjų ŠESD mažinimo praktika;
- Reikalauti vyriausybių pateikti aiškų veiksmų planą dėl klimato kaitos.

Bendradarbiavimas ypač svarbus MVĮ, kurioms trūksta išteklių, kad tinkamai pamatuotų išmetamųjų ŠESD kiekį visos savo produktų gamybos metu ar tiekimo grandinėje.

Šaltiniai:

- „Greenhouse Gas Protocol“ korporacinės vertės grandinė (3 taikymo sritis) atskaitomybės standartas
- „Greenhouse Gas Protocol“ produkto naudojimo ciklo apskaitos ir atskaitomybės teikimo standartas
- (2003), „Integrated Pollution Prevention and Control“, „Best Available Techniques Reference Document for the Textiles Industry“, Europos Komisija.
- (2010), „NRDC’s Ten Best Practices for Textile Mills to Save Money and Reduce Pollution“, „Clean by Design“, Nacionalinė išteklių gynybos taryba.
- Pramonės vertinimo centras, kaip JAV energetikos departamento dalis.
- Hasanbeigi, A. (2010), „Energy-Efficiency Improvement Opportunities for the Textile Industry“

⁷⁰ ŠESD protokolas yra suinteresuotųjų šalių partnerystė, sušaukta WRI ir WBCSD. ŠESD protokolas parengia tarptautiniu mastu pripažintus ŠESD apskaitos ir atskaitomybės standartus bei priemones ir skatina jų priėmimą, kad pasaulyje būtų pasiekta ekonomika su mažiau išmetamųjų dujų.

11 modulis. Kyšininkavimas ir korupcija

Šiame modulyje pripažįstama, kad kyšininkavimas ir korupcija atveria duris į kitas nusikaltimų formas, aptariamąs šiose Gairėse, apimant: vaikų darbą, priverstinį darbą, diskriminaciją, sveikatos ir saugos standartų pažeidimus ir aplinkosaugos standartus. EBPO konvencija dėl kovos su kyšininkavimu ir 2009 m. rekomendacija nustato teisiškai įpareigojančius standartus valstybėms pripažinti užsienio valstybių pareigūnų papirkimą tarptautiniuose verslo sandoriuose kriminaliniu nusikaltimu ir pateikia daugybę susijusių priemonių, kurios užtikrintų veiksmingumą. Tai pirmasis ir vienintelis tarptautinis kovos su korupcija įrankis, orientuotas į papirkimo sandorio „tiekimo pusę“.

Įtraukti atsakingą įmonės elgesį į įmonės politiką ir vadovavimo sistemas

Įmonės turėtų laikytis gerosios praktikos, išdėstytos EBPO vidaus kontrolės, etikos ir atitikties geros praktikos gairėse, kurios apima:

- tvirtą, aiškią ir matomą aukščiausios vadovybės paramą ir įsipareigojimus dėl įmonės vidaus kontrolės, etikos ir atitikties programų ar kyšininkavimo prevencijos ir nustatymo priemonių, įskaitant užsienio valstybės pareigūnų papirkimą,
- aiškiai suformuluotą ir matomą įmonių politiką, draudžiančią kyšininkavimą, įskaitant užsienio valstybės pareigūnų papirkimą ir
- etikos ir atitikties programų ar priemonių, susijusių su kyšininkavimu, įskaitant užsienio valstybės pareigūnų papirkimą, stebėjimą ir galimybę tiesiogiai pranešti apie problemas nepriklausomoms stebėjimo institucijoms, pavyzdžiui, direktorių tarybų ar vadovų tarybų vidaus audito komitetams kaip vieno ar kelių vyriausiųjų pareigūnų, turinčių pakankamą savarankiškumą nuo valdybos, išteklių ir valdžios, pareigą.

Nustatyti galimą ir esamą žalą pačios įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje

Nustatymas

Nustatydamą kyšininkavimo ir korupcijos riziką, įmonė turėtų apsvarstyti šešias plačias rizikos grupes – šalies, sektorių,⁷¹ sandorių, verslo galimybių ir verslo partnerystės grupes.⁷² Tą atliekant, svarbu įvertinti sandorių su vidaus ar užsienio valstybės pareigūnais pobūdį ir dažnumą ir, galbūt svarbiausia, įmonės esamų ir galimų verslo ryšių tipus.⁷³

Rizikos įvertinimas taip pat turėtų vykti įmonės viduje siekiant iširti, kokių mastu pačios vidaus struktūros ar procedūros gali padidinti riziką. Dažniausiai pasitaikantys rizikos veiksniai yra įtraukti į 15 lentelę. Kaip šio proceso dalį, įmonės gali įvertinti, kokia apimtimi vidaus kontrolės priemonės yra įgyvendinamos pagal EBPO vidaus kontrolės, etikos ir atitikties geros praktikos gaires.

⁷¹ EBPO užsienio kyšininkavimo ataskaita (2014 m. gruodis), kuri analizuoja užbaigtas užsienio viešųjų pareigūnų papirkimo bylas nuo 1999 m. iki 2014 m. vidurio, ir pateikia, kad šiuo laikotarpiu gamybos sektoriui buvo iškelta 8 proc. užsienio papirkimo bylų, o žemės ūkio sektoriui – 4 proc. bylų. Be to, didmeninė ir mažmeninė prekyba turėjo 4 proc. tokių bylų. Kita paslaugų veikla, pavyzdžiui, nuoma, sudarė 1 proc. bylų.

⁷² Žiūrėkite JK Teisingumo ministerijos „Principle 3, Risk Assessment“ (2010).

⁷³ EBPO užsienio kyšininkavimo ataskaita (2014) pateikia, kad nuo 1999 m. iki 2014 m. vidurio 71 proc. visų užbaigtų užsienio papirkimo bylų buvo susijusios su kyšininkavimu per tarpininkus, įskaitant agentus, teisinius patarėjus, įmonių automobilius, partnerius ir buhalterius.

14 lentelė. Išoriniai integralumo rizikos veiksniai

Rizikos veiksnys	Pavyzdžiai
Šalies veiksniai	Įmonė vykdo veiklą jurisdikcijoje, kurioje yra didelė kyšininkavimo ir korupcijos rizika: <ul style="list-style-type: none"> • suvokiami aukšti korupcijos lygiai viešajame ir / ar privačiame sektoriuje; • nėra veiksmingai įgyvendintų įstatymų prieš kyšininkavimą, apimant kyšininkavimo nusikaltimus baudžiamosios teisės srityje, ir nėra įmonių atsakomybės už tokius pažeidimus; • užsienio vyriausybė, žiniasklaida, vietos verslo bendruomenė ir pilietinė visuomenė negali veiksmingai skatinti skaidrios viešųjų pirkimų ir investicijų politikos.
Sektoriaus veiksniai	Įmonė yra susijusi su didelės rizikos sektoriais. Svarbiausi drabužių ir avalynės sektoriaus pavyzdžiai: <ul style="list-style-type: none"> • gabenimas ir laikymas;¹ • didmeninė ir mažmeninė prekyba;² • gamyba: didelės rizikos šalyse atliekamos vietinių agentūrų patikros gali kelti didesnę riziką.
Sandorių rizikos	Vykdamat veiklą didelės rizikos jurisdikcijoje, tam tikri viešųjų pareigūnų sandoriai gali kelti didesnę kyšininkavimo riziką: <ul style="list-style-type: none"> • viešieji pirkimai, muitinės procedūros, palankūs mokesčiai, licencijos ir įgaliojimai;³ • bendravimas su specialiujų operacijų pareigūnais, teisėsauga, muitine, transportu, vietos valdžia, aplinkosaugos ir viešųjų pirkimų pareigūnais bei mokesčių institucijomis.

Pastabos.

1. Žiūrėkite „Transparency International“, „Corruption Perceptions Index“ ir „Transparency International“, „Bribe Payers Index“.
2. Didmeninė ir mažmeninė prekyba turėjo 4 proc. užbaigtų bylų dėl užsienio papirkimo nuo 1999 m. iki 2014 m. vidurio. EBPO užsienio kyšininkavimo ataskaita.
3. Gabenimas ir laikymas turėjo 15 proc. užbaigtų bylų dėl užsienio papirkimo nuo 1999 m. iki 2014 m. vidurio. EBPO užsienio kyšininkavimo ataskaita; viešieji pirkimai buvo įtraukti į 57 proc. užbaigtų bylų dėl užsienio papirkimo nuo 1999 m. iki 2014 m. vidurio. EBPO užsienio kyšininkavimo ataskaita.

15 lentelė. Vidiniai įmonės integralumo rizikos veiksniai

Rizikos veiksnys	Pavyzdžiai
Politika ir mokymai	<ul style="list-style-type: none"> • trūksta aiškios žinutės prieš kyšininkavimą iš aukščiausio lygio vadovų; • trūksta aiškios žinutės, kad ne tik užsienio valstybės pareigūnų papirkimas yra draudžiamas, bet ir kyšininkavimas šalies viduje; • galioja ribotos politikos ir programos, skirtos laikytis kovos su kyšininkavimu įstatymų; • trūksta atitinkamų darbuotojų mokymų, įgūdžių ir žinių apie kyšininkavimo riziką įmonės veikloje; • trūksta taisyklių ir procedūrų, susijusių su prašymais dėl palankių mokesčių viešiesiems pareigūnams; • trūksta aiškumo organizacijų politikoje ir procedūrų dėl dovanų, maisto ir pramogų, teikiamų tiems, su kuriais įmonė bendradarbiauja užsienio rinkose; • trūksta aiškių politinių ir labdarinių aukų taisyklių; • trūksta aiškios finansinės kontrolės (pvz., kaip įmonės banko sąskaitos, smulkių bylų fondai ir inventoriai yra stebimi užsienio rinkose, ypač didelės rizikos šalyse? Kokios yra šio turto kontrolės priemonės?) • trūksta aiškios sutarčių atitikties kontrolės; • trūksta pranešimų apie pažeidimus kanalų ir apsaugos nuo atsakomųjų veiksmų tiems, kurie praneša apie nusikaltimus; • trūksta verslo partnerių mokymų ir sąmoningumo didinimo.
Sandorių rizikos	<ul style="list-style-type: none"> • ribotas įmonės banko sąskaitų, smulkių pinigų fondų ir inventorių užsienio rinkose stebėjimas ir susijusi kontrolė; • ribotas sutarčių atitikties stebėjimas; • išlaidų kategorijos bendrovės knygoje ir įrašuose, kurie galėtų būti naudojami slėpti kyšius; • trūksta nepriklausomo išorės audito.
Verslo rizikos	<ul style="list-style-type: none"> • trūksta verslo partnerių kontrolės; • stebimos mažmeninės prekybos vietos; • įmonė turi ribotą užsienio operacijų kontrolę; • trūksta bendro įmonių partnerio ar atstovo kvalifikacijų ar išteklių atlikti siūlomas paslaugas; • dovanos, maitinimas ir pramogos teikiami tiems, su kuriais įmonė vykdo veiklą užsienio rinkose.

Rizikos veiksnys	Pavyzdžiai
	<ul style="list-style-type: none"> • neįprasti mokėjimo būdai, neįprastai didelės komisijų struktūros ar specialūs finansiniai susitarimai, įtraukiantys įmonę ar jos užsienio dukterines įmones ir susijusias trečiąsias šalis; • verslo santykiai su valstybinėmis verslo įmonėmis, užsienio vyriausybėmis (pvz., viešojo ir privataus sektorių partnerystės), užsienio savivaldybėmis, užsienio įstatymų leidėjais, užsienio politinėmis partijomis ir / ar karališkomis šeimomis ar šeimomis, glaudžiai susijusiomis su politiniu elitu; • užsienio pareigūnų įdarbinimas.

Užkirsti kelią neigiamam poveikiui, jį sustabdyti ar sumažinti pačios įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje

Išsamaus patikrinimo procedūros, skirtos užkirsti kelią kyšininkavimo rizikai ar ją sumažinti, turėtų būti proporcingos nustatyta rizikai. Kovos su kyšininkavimu priemonės, skirtos užkirsti kelią rizikai ar ją sumažinti, turėtų apimti gerąsias praktikas, nustatytas EBPO vidaus kontrolės, etikos ir atitikties geros praktikos gairėse.⁷⁴ Gerosios praktikos apima:

- Etikos ir atitikties programos ar priemonės, skirtos užkirsti kelią kyšininkavimui ar jį aptikti, įskaitant užsienio valstybės pareigūnų papirkimą, turėtų būti taikomos direktoriams, pareigūnams ir darbuotojams ir visiems subjektams, kuriuos įmonė veiksmingai kontroliuoja, įskaitant dukterines įmones, ir turėtų apimti šias sritis:
 - dovanas, svetingumą, pramogas ir išlaidas,⁷⁵
 - klientų keliones,
 - politinius įnašus,

⁷⁴. Nors EBPO gerosios praktikos gairėse numatytos priemonės konkrečiai taikomos siekiant aptikti ir užkirsti kelią užsienio valstybės pareigūnų papirkimui, jos gali būti vienodai taikomos aptikti ir užkirsti kelią visoms kyšininkavimo formoms. Tačiau svarbu atitinkamuose dokumentuose ir sąmoningumą keliančiuose bei mokymo programose aiškiai nurodyti, kad kyšininkavimas apima užsienio valstybės pareigūnų papirkimą, nes tai nebūtinai yra savaime suprantama.

⁷⁵. Įmonės yra skatinamos nustatyti vietinei aplinkai tinkamas ribas.

- labdaringas dovanas ir rėmimus;
 - palankius mokesčius,⁷⁶
 - išieškojimą ir prievartavimą;
 - daiktų priėmimą⁷⁷ ir
 - asmenines investicijas ir darbą bei susijusią veiklą, įskaitant, bet neapsiribojant vietos direktorių valdyboje suteikimu ir sutuoktinių ar kitų giminaičių įdarbinimu.
- Etikos ir atitikties programos ar priemonės, skirtos užkirsti kelią kyšininkavimui ar jį aptikti, įskaitant užsienio valstybės pareigūnų papirkimą, yra taikomos sutartiniams susitarimams, trečiosioms šalims, agentams ir kitiems tarpininkams, konsultantams, atstovams, platintojams, rangovams ir tiekėjams, konsorciумams ir bendros įmonės partneriams (toliau – verslo partneriai), apimant *inter alia*, šiuos esminius aspektus:
 - tinkamai dokumentuotą, rizika pagrįstą išsamų patikrinimą, susijusį su samdymu, ir tinkamą bei reguliarių verslo partnerių stebėjimą,
 - verslo partnerių informavimą apie įmonės įsipareigojimą laikytis įstatymų dėl kyšininkavimo užsienyje draudimų ir bendrovės etikos bei atitikties programos arba tokio kyšininkavimo prevencijos ir aptikimo priemonių ir
 - verslo partnerių abipusio įsipareigojimo siekimą.⁷⁸
 - Finansinių ir apskaitos procedūrų sistema, apimant tinkamai parengtą vidaus kontrolės sistemą, skirtą užtikrinti teisingų ir tikslių knygų, įrašų ir sąskaitų tvarkymą, kad jų nebūtų galima panaudoti kyšininkavimo tikslams, įskaitant užsienio valstybės pareigūnų papirkimą arba tokio papirkimo slėpimą;⁷⁹

⁷⁶ 2009 m. kovos su kyšininkavimu rekomendacija.

⁷⁷ Žiūrėti UNGC (2010).

⁷⁸ Pavyzdžiui, įmonės gali įtraukti kovos su kyšininkavimu ir korupcijos atitikties temas į trečiųjų šalių sutartis ir reikalauti, kad didelės rizikos tiekėjai naudotų tinkamas procedūras siekiant išvengti kyšininkavimo.

⁷⁹ EBPO 2009 m. kovos su kyšininkavimu rekomendacija

- Priemonės, skirtos užtikrinti periodišką bendravimą, ir dokumentuojamas mokymas visuose įmonės lygmenyse, įtraukiantis įmonės etikos ir atitikties programą arba priemones, susijusias su kyšininkavimu, įskaitant užsienio valstybės pareigūnų papirkimą, taip pat, kur tinkama, ir dukterines įmones;⁸⁰
- Tinkamos priemonės, skirtos skatinti ir teigiamai remti etikos ir atitikties programų ar kyšininkavimo priemonių stebėjimą, įskaitant užsienio valstybės pareigūnų papirkimą visuose įmonės lygmenyse ir
- Atitinkamos drausminės procedūros, skirtos, be kitų dalykų, spręsti pažeidimus visuose įmonės lygmenyse, susijusius su kyšininkavimo užsienyje įstatymais ir įmonės etikos ir atitikties programa arba kyšininkavimo priemonėmis, įskaitant užsienio valstybės pareigūnų papirkimą.⁸¹

Papildant anksčiau minėtus aspektus, įmonė raginama:

- įgyvendinti procesą, kuriuo būtų vertinama korupcijos rizika prieš sudarant kliento ir tiekėjo santykius (pvz., kvalifikacijos patikrinimas), vykdant veiklą didelės rizikos šalyse. Įmonė turėtų nustatyti aiškias tiekėjo pasirinkimo taisykles ir procedūras bei „pageidaujamo tiekėjo“ santykių sukūrimą.
- prisijungti ir aktyviai dalyvauti kolektyvinėse kovos prieš kyšininkavimą iniciatyvose ir suinteresuotųjų šalių procesuose sektoriaus lygiu, kai tinkama.⁸²

^{80.} Bendravimas akis į akį, kuris suteikia tiekėjo personalui galimybę kelti klausimus ir gauti atsakymus, yra pageidaujamas, bet asmeninis mokymas yra neekonomiškas ir nepraktiškas, mokymas internetu yra naudinga alternatyva. Žiūrėkite UNGC (2010), 21 psl.

^{81.} EBPO 2009 m. kovos su kyšininkavimu rekomendacija

^{82.} Pavyzdžiui, jūrų kovos su korupcija tinklas apima įmones ir jų klientus, skatinant gerą įmonių praktiką jūrų pramonėje dėl kyšių sekimo, palankių mokesčių ir kitų korupcijos formų.

Sekti

Įmonės gali naudoti įvairius mechanizmus, leidžiančius suprasti procedūrų, skirtų užkirsti kelią kyšininkavimui ir korupcijai jų pačių veikloje ir jų tiekimo grandinėje, veiksmingumą.

- Darbuotojų apklausa, klausimynai ir mokymų atsiliepimai gali suteikti svarbios informacijos apie veiksmingumą ir priemones, kuriomis darbuotojai ir kiti susiję asmenys gali informuoti apie nuolatinę kovos su kyšininkavimu politikos tobulinimą.⁸³
- Įmonės taip pat gali apsvarstyti oficialias periodines apžvalgas ir ataskaitas aukščiausio lygio vadovams.⁸⁴
- Įmonės gali ieškoti tam tikrų išorinių patikrinimų arba užtikrinimo procedūrų dėl kovos su kyšininkavimu veiksmingumo.⁸⁵

^{83.} Žiūrėkite JK Teisingumo ministerijos „Principle 6, Monitoring and Review“ (2011).

^{84.} Ibid. 83

^{85.} Ibid. 83

Pasirinktos tarptautinės priemonės ir standartai:

- EBPO gairės daugiašalėms įmonėms, VII. „Kova su kyšininkavimu, kyšio išieškojimas ir reikalavimas”.
- EBPO konvencija dėl kovos su užsienio valstybės pareigūnų papirkimu tarptautiniuose verslo sandoriuose (Konvencija dėl kovos su kyšininkavimu).
- 2009 m. EBPO Tarybos rekomendacija dėl tolesnio kovos su užsienio valstybės pareigūnų papirkimu tarptautiniuose verslo sandoriuose (2009 m. Rekomendacija dėl kyšininkavimo)
- 2009 m. mokesčių priemonių rekomendacija dėl tolesnių kovos su užsienio valstybės pareigūnų papirkimu tarptautiniuose verslo sandoriuose.
- 2006 m. rekomendacija dėl kyšininkavimo ir oficialiai remiamų eksporto kreditų.
- Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją (2000 m.)

Šaltiniai:

- EBPO, „Country Reports on the Implementation of the OECD Anti-Bribery Convention“.
www.oecd.org/corruption/countryreportsontheimplementationoftheoecdanti-briberyconvention.htm
- EBPO, „Regional anti-corruption programmes“
www.oecd.org/corruption/regionalanti-corruptionprogrammes.htm
- EBPO (2006 m.), „OECD Risk Awareness Tool for Multinational Enterprises in Weak Governance Zones“, EBPO, Paryžius.
- EBPO (2014 m.), „OECD Foreign Bribery Report: An Analysis of the Crime of Bribery of Foreign Public Officials“, EBPO, Paryžius.
- EBPO (2010 m.), „OECD Good Practice Guidance on Internal Controls, Ethics and Compliance“, EBPO, Paryžius.
- JK Teisingumo ministerija (2011 m.), „The Bribery Action 2010 Guidance“, JK teisingumo ministerija, Londonas.
- UNGC (2010 m.), „Fighting Corruption in the Supply Chain, A Guide for Customers and Supplier“, Jungtinių Tautų pasaulinis paktas, Ženeva

12 modulis. Atsakingas pirkimas iš namudininkų

Šis modulis visų pirma skirtas prekių ženklų, drabužių ir avalynės gamintojams bei jų pirkimo tarpininkams.

Šio modulio tikslas yra sumažinti namudininkų, ypač prievartavimo aukų, atstūmimo riziką, įskaitant oficialų įvertinimą ir įteisinimą, siekiant skatinti atsakingas tiekimo grandines, tuo pačiu kuriant namudininkų ekonomines ir plėtros galimybes. Šios Gairės pripažįsta, kad nėra greitų atlyginimo priemonių ir vienodo dydžio visiems tinkančių sprendimų. Vyriausybės, tarptautinės organizacijos, pagalbos teikėjai, tiekimo grandinės įmonės ir pilietinės visuomenės organizacijos gali apsvarstyti galimybę iširti bendradarbiavimo būdus, kaip pasinaudoti šiomis siūlomomis galimybėmis ar kitais papildomais metodais, kuriuos jie laiko tinkamais pagal nacionalinius įstatymus.

15 papildoma lentelė. Žmogaus teisių ir darbo teisių pažeidimų, įdarbinant namudininkus, prevencijos ir sumažinimo pagrindai

Toliau pateikiama informacija apie platesnę sistemą, reikalingą siekiant užkirsti kelią ir sumažinti žmogaus teisių bei darbo pažeidimus, susijusius su darbu namuose. Kurdamos savo išsamaus patikrinimo procesą įmonės turėtų remtis toliau pateikta sistema, tačiau jos nėra atsakingos už toliau pateiktų rekomendacijų įgyvendinimą. Veikiau jos gali padėti suinteresuotosioms šalims, dirbančioms su namudininkų žmogaus ir darbo teisių pažeidimais.

Namudininkai turėtų būti laikomi esmine darbo jėgos dalimi, kuri turi teisę į lygų elgesį su jais, todėl turėtų būti įforminti siekiant gerų darbo sąlygų. Šių Gairių kontekste įforminimas yra procesas, per kurį darbuotojai perkeliama iš neoficialių darbų į oficialius. Neoficialumo priežasčių yra daug ir jos paprastai nėra susijusios su teisėtumu. Pavyzdžiui, „savarankiško darbo statusas“ kartais gali būti naudojamas kaip priemonė nepaisyti atsakomybės pateikti daugiau oficialių sutarčių. Kitais

15 papildoma lentelė. Žmogaus teisių ir darbo teisių pažeidimų, įdarbinant namudininkus, prevencijos ir sumažinimo pagrindai (tęsinys)

atvejais namudininkai gali būti verčiami dirbti namuose dėl mažesnių darbuotojo finansinių išlaidų. Darbuotojai migrantai gali ypač dažnai patirti darbo apribojimus. Įforminimas teisės aktų reformos pagrindu gali būti neveiksmingas; tai turėtų būti laikoma procesu, o ne vienu žingsniu.¹ Šį procesą galima palengvinti:

- siekiama nustatyti geriausias įforminimo skatinimo ir galimybių strategijas, žinant įforminimo trūkumo priežastis egzistuojančiose namudininkų gamybos sistemose;
- namudininkų veiklos tipų ir dydžių įvairovės pripažinimas;
- techninės pagalbos tiekimas siekiant įforminti namudininkus ir kitus neoficialius darbuotojus;
- kurti ir dalyvauti bendradarbiavimo iniciatyvose siekiant nustatyti paramos lėšų sąlygas ir finansavimą įforminimo proceso tikslams ir
- skatinti darbuotojų legalizavimą.

Operacijų legalizavimas

„Darbuotojo statuso“ ir / ar „verslininko statuso“ teisinis tapatumas ir pripažinimas dažnai yra būtinas pirmasis darbuotojų įforminimo žingsnis; tačiau šis statusas neturėtų būti naudojamas darbuotojų išnaudojimui, kaip nurodyta anksčiau.¹ Įmonės, pilietinės visuomenės organizacijos ir vyriausybė gali padėti namudininkams gauti sutartis ir kitus susijusius įgaliojimus per teisėtus procesus ir kitas reguliavimo priemones, skirtas legalizuoti namudininkų veiklą. Darbininkų namuose legalizavimas neturėtų kelti jiems nepatenkinamų lūkesčių ir taip sukurti jų atskirtį (pvz., prievolė dirbti tam tikrame centre gali atskirti namudininkus, kurie gali dirbti tik iš namų).

Organizacija, atstovavimas ir socialinis dialogas

Namudininkų organizavimas yra svarbus žingsnis, užtikrinantis jų matomumą ir pripažinimą bei socialinį dialogą siekiant gerų darbo sąlygų.¹ Atsižvelgiant į unikalius darbuotojų namuose poreikius ir aplinkybes, jų organizacija gali skirtis nuo kitos organizuotos darbo jėgos. Pirmuose organizavimo etapuose dažnai dalyvauja bendruomenės ar moterų grupės, galinčios organizuoti vietines grupes, kurios vėliau gali susivienyti į federaciją ar profesinę sąjungą. Atsižvelgiant į namuose dirbančių moterų dominavimą šiame sektoriuje, daugeliu atvejų organizatoriai turėtų būti moterys.

15 papildoma lentelė. **Žmogaus teisių ir darbo teisių pažeidimų, įdarbinant namudininkus, prevencijos ir sumažinimo pagrindai** (tęsinys)

Pavyzdžiui, pagalbos formos, kurias galėtų teikti profesinės sąjungos ir kiti namudininkų subjektai, apima sąmoningumo didinimą ir mokymą apie jų teises, teisinę pagalbą, medicininį draudimą, kredito ir paskolų schemas bei kooperatyvų steigimą. Taip pat reikia parengti teigiamas strategijas, skirtas kovoti su visomis diskriminacijos formomis, kurios ypač pažeidžia neoficialios ekonomikos darbuotojus.¹

1. TDO (2008)

2. Bet kokia įforminimo schema turi įvertinti vietinį kontekstą. Žiūrėkite ETI, namudininkų rekomendacijas (2010).

Rekomendacijos įmonėms

Nustatyti galimą ir esamą žalą pačios įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje

- Namudininkų yra įvairiose sektoriaus tiekimo grandinėse. Nors kai kurie yra įdarbinami tradiciniuose amatų darbuose, pavyzdžiui, siuvinėjimui ir audimui, kiti dalyvauja daugiau darbo jėgos reikalaujančiuose procesuose, pavyzdžiui, drabužių apdirbimo. Įmonė skatinama nustatyti produktų linijas ir gamybos procesus, kuriuose gali dalyvauti namudininkai.
- Įmonė turėtų nustatyti tiekiančias šalis, kuriose darbas namuose yra labiau paplitęs, o namudininkams gresia didesnė išnaudojimo rizika.
- Įmonė turėtų įvertinti prioritetinius tiekėjus, kad nustatytų, ar jie taiko atsakingo pirkimo iš darbuotojų priemones. Žiūrėkite toliau pateiktą priemonių pavyzdį.

Siekti užkirsti kelią žalai ar ją sumažinti pačios įmonės veikloje ir tiekimo grandinėje

Toliau pateikiami priemonių pavyzdžiai, kurių įmonė galėtų imtis, siekdama paskatinti atsakingą pirkimą iš namudininkų. Įmonės turėtų pačios įgyvendinti šias priemones arba skatinti ir didinti jų tiekėjų pajėgumą tą padaryti.

- Nustatyti tarpininkų agentų, dalyvaujančių darbo sutarčių sudarymo su namudininkais metu, kvalifikacijos tikrinimo sistemą. Tarpininkai turėtų laikytis nacionalinio įstatymo.
- Nustatyti vidaus paslaugų užsakymo iš namudininkų protokolus (pvz., patikrinti, ar su sutartimi dirbantys agentai buvo iš anksto patvirtinti).
- Pereiti prie sutartinių santykių su tarpininkais, kurie tiesiogiai užsako namudininkų darbą, ir nustatyti skaidrumo reikalavimus. Pavyzdžiui, tarpininkų gali būti reikalaujama:
 - registruoti visus darbą priimančius asmenis. Visi dirbantys šeimos nariai turėtų būti užregistruoti kaip namudininkai. Pavyzdžiui, kai kuriais atvejais yra įprasta, kad tik tėvas ar vyras yra užregistruojamas kaip namudininkas.
 - registruoti padalinto darbo kiekį ir atliktus mokėjimus. Kadangi namudininkams paprastai mokama už atliktą darbą, tarpininkai turėtų užfiksuoti tinkamą laiką siekiant užtikrinti, kad atlikto darbo tarifas yra nustatytas remiantis minimalaus darbo užmokesčiu.
 - registruoti visas socialinės apsaugos ar sveikatos draudimo išmokas, suteiktas namudininkams.
- Teikti tarpininkų agentams mokymus apie jų teisinius įsipareigojimus ir įmonės AĮE politiką.
- Kur tinkama, nustatyti ir bendradarbiauti su vietinėmis iniciatyvomis, skatinančiomis namudininkų informinimą ir jų apsaugą nuo išnaudojimo. Vietinės iniciatyvos gali būti orientuotos į daugelį sričių, apimant, bet neapsiribojant: mokymu apie teises, įgūdžių įtvirtinimu, legalizavimu ir paslaugų teikimu.
- Bendradarbiauti su vietine arba nacionaline vyriausybe siekiant skatinti namudininkų teises į lygų elgesį pagal įstatymą. Pavyzdžiai apima:
 - nurodyti įmonės paramą (arba pramonės paramą), kad įstatymo taikymo sritis apimtų neoficialios ekonomikos darbuotojus.
 - atkreipti dėmesį į pagrindines neoficialumo priežastis ir skatinti vyriausybę pašalinti didžiausias kliūtis patekti į pagrindinę ekonominę ir socialinę veiklą.

- nurodyti įmonės paramą (arba pramonės paramą bendradarbiaujant), kad būtų galima išplėsti socialinės apsaugos apimtį, skatinant galimybę gauti sveikatos priežiūrą ir išsilavinimą neoficialiems darbuotojams, įskaitant namudininkus, kurie dar neturi tokios galimybės.

Pasirinktos tarptautinės priemonės ir standartai:

- TDO darbo namuose konvencija, 1996 m. (Nr. 177) ir TDO rekomendacija Nr. 204 dėl perėjimo iš neoficialios ekonomikos į oficialią

Šaltiniai:

- EBPO išsamaus patikrinimo gairės dėl atsakingų mineralų tiekimo grandinių iš konfliktų paveiktose ir didelės rizikos zonose, priedas
- TDO (2008), „The informal economy: enabling transition to formalization“, antrasis dokumentas prie „Tripartite Interregional Symposium on the Informal economy: Enabling Transition to Formalization“, TDO, Ženeva

Šiose Gairėse vartojami terminai	9
Gairių apžvalga	13
Įvadas į išsamų patikrinimą pagal EBPO gaires ir pagrindines sąvokas išsamiam patikrinimui vykdyti	19
<i>I dalis</i> Pagrindinės išsamaus patikrinimo gairės drabužių ir avalynės sektoriui ...	31
1. Įtraukti atsakingą įmonių elgesį į įmonės politiką ir valdymo sistemas.....	33
2. Nustatyti esamą ir galimą žalą pačios įmonės veikloje ir jos tiekimo grandinėje	42
3. Užkirsti kelią žalai, ją sustabdyti arba sumažinti pačios įmonės veikloje ir jos tiekimo grandinėje	64
4. Sekti	79
5. Perduoti	85
6. Padėti bendradarbiauti dėl žalos atlyginimo priemonių, kai tinkama	89
<i>II dalis</i> . Sektoriaus rizikų moduliai	99
1 modulis. Vaikų darbas	101

2 modulis. Seksualinis priekabiavimas ir seksualinis smurtas bei smurtas lyties pagrindu darbo vietoje.....	112
3 modulis. Priverstinis darbas	122
4 modulis. Darbo laikas	131
5 modulis. Darbuotojų sveikata ir sauga	135
6 modulis. Profesinės sąjungos ir kolektyvinės derybos	143
7 modulis. Užmokestis.....	149
Įvadas į aplinkosaugos modulius	156
8 modulis. Pavojaingos cheminės medžiagos.....	158
9 modulis. Vanduo	163
10 modulis. Šiltnamio efektą sukeliančios dujos.....	168
11 modulis. Kyšininkavimas ir korupcija.....	173
12 modulis. Atsakingas pirkimas iš namudininkų	182

